

การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ปริยญาณิพนธ์
ของ
พระมหาเต็ม โทบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2554

การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ปริญญาบัตร
ของ
พระมหาเต็ม โทบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2554

พระมหาเดิม โทบุรี. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ
3) ด้านบุคลากรและ 4) ด้านบริหารทั่วไป รวมทั้งศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน
พระปริยัติธรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ประธานชุมชนและสมาชิกชุมชน
รวมจำนวน 213 คน ประธานกรรมการสถานศึกษาได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) ประธานชุมชนได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และสมาชิกชุมชนได้มาโดยเลือกแบบโควตา
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
และแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่างอิสระจากกัน (t - test Independent samples)
และนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร
ทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ
4) ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน
2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์
ในการทำงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านวิชาการ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาหาแนวทางในการ
จัดทำหลักสูตรและวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ด้านงบประมาณ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ในการพิจารณางบประมาณและการเบิกจ่ายงบประมาณของโรงเรียน ด้านบุคลากร ชุมชนควรคัดเลือก
ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการบริหาร การติดต่อประสานงานและการประชาสัมพันธ์ เพื่อเสนอให้
โรงเรียนพิจารณาคัดเลือก และด้านบริหารทั่วไป ควรให้สมาชิกชุมชนร่วมเป็นกรรมการในการจัด
กิจกรรมในวันหยุดหรือวันสำคัญทางศาสนา

A STUDY OF COMMUNITY PARTICIPATION IN DHARMA SCHOOL,
ELEMENTARY EDUCATION DIVISION, BANGKOK

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2011

Phramahaterm Toburee. (2011). *A Study of Community Participation in Dharma School, Elementary Education Division Bangkok*. Master's Thesis, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Asst. Prof. Dr. Puongrat Kesonpat, Asst. Prof. Dr. Vira Supakit.

The objectives of this research were to study and compare the community participation in Dharma school, Elementary Education Division in Bangkok in 4 aspects: 1) academic affairs, 2) budget, 3) personnel, and 4) general administration. It also studied the suggestions regarding the community participation in Dharma school. The samples consisted of the chairman of school committees, the chairman of community, and members of community, totally 213 persons. The chairman of school committees were selected by purposive sampling; the chairman of community were chosen by simple random sampling; members of community were chosen by quota. The tools for data collection were a 5-level rating scale questionnaire and a structured interview form. The statistics used for data analyses included percentage, means, standard deviation, and t-test independent samples. The interview results were analyzed by the content analysis.

The research results were as follow.

1. The community participation in Dharma school, Elementary Education Division in Bangkok as a whole and individual aspects were at the moderate level.
2. The comparisons of the community participation in Dharma school as a whole and individual aspects by the samples' educational levels and educational work experiences found no differences.
3. The suggestions were as follow. The academic affairs: should have community participation in the considerations of guidelines on curriculum making and appropriate instructional planning. The budget: should have community participation in the considerations of school budget spending and reimbursement; The personnel: community should select and propose the persons having competencies in management, coordination, and public relations for school to further consider and select. The general administration: should have members of community join in committees for the management of the activities on holiday or important religious days.

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

จาก

มูลนิธิสมเด็จพระหลวงปู่ทวดและพระครูวิสัยโสภณ (ทิม ฐมฺมธโร)

วัดราษฎร์บูรณะ (วัดช้างให้)

ปริญญาบัตร
เรื่อง
การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร
ของ
พระมหาเต็ม โทบุรี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2554

คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความเมตตาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระสุภาภิกข ที่ได้เมตตาช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ แนะนำ แก้ไข ปรับปรุง ติดตามและ กำกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังเป็นภาระธุระในการแนะนำช่วยเหลือ รวมทั้งดูแลในด้านต่างๆ ด้วยความศรัทธา เสียสละอย่างจริงใจ ตั้งแต่เริ่มต้นเป็นพระนิสิต จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ผู้วิจัย รู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง

ขอเจริญพรขอบพระคุณ พระราชธรรมเวที พระมหาสุชาติ อนาลโย พระมหาสร้อย สิทธิเมธี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระสุภาภิกข ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง ที่กรุณารับเป็น ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุง แบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จนเป็นที่ เรียบร้อยในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ คณาจารย์ในภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ วิชาความรู้และประสบการณ์ชีวิตแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ มูลนิธิสมเด็จพระหลวงปู่ทวด อาจารย์ทิมวัดช้างให้และพระสุนทรปริยัติ วิชาณเจ้าอาวาสวัดช้างให้ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ทุนการศึกษา

ขอขอบพระคุณ พระมหากมล เขมจิตโต เจ้าอาวาสวัดบางขุนเทียนนอก ผู้ให้ความเมตตา อนุเคราะห์ ด้านที่อยู่อาศัยและพระเถรานุเถระทุกรูปและเพื่อนๆ สาขาการบริหารการศึกษา ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร และเถรานุเถระที่เกี่ยวข้องทุกรูปตลอดถึงผู้นำชุมชนทุกคนและสมาชิกชุมชนทุกคนที่ช่วยอนุเคราะห์ ในการเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน

ขอระลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ พระครูนิมิตธรรมธาตาเจ้าอาวาส วัดบุปผนิมิต และผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ได้มีส่วนทำให้อาตมามีสติปัญญาสามารถ มีวิชาความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมมีกำลังใจศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติศาสนกิจจนถึงทุกวันนี้

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีของปริญญานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอถวายเป็นพุทธบูชา ต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า สมเด็จพระหลวงปู่ทวดวัดช้างให้ พระครูวิสัยโสภณ (อาจารย์ทิม) ตลอดจนถึงบูรพาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน

พระมหาเต็ม โทบุรี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
สมมติฐานการวิจัย	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	13
ประวัติความเป็นมา.....	13
ความหมายความสำคัญ.....	15
ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546	16
การบริหารงานโรงเรียน	22
แนวคิด หลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	39
ความหมายของชุมชน.....	39
ความหมายของการมีส่วนร่วม	40
ความสำคัญของการมีส่วนร่วม.....	42
แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม.....	43
ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม	46
กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ปัจจัย/ เงื่อนไขที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	53
เกณฑ์การประเมิน.....	57
การมีส่วนร่วมของชุมชน.....	60
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม.....	73
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	74
3 วิธีดำเนินการวิจัย	88
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	88
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	90
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	91
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	93
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	94
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	95
5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	117
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	117
สมมติฐานการวิจัย	117
วิธีดำเนินการวิจัย	111
สรุปผลการวิจัย.....	118
อภิปรายผล.....	121
ข้อเสนอแนะ	125
บรรณานุกรม.....	126
ภาคผนวก.....	136
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	154

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เกณฑ์ผลการเรียน.....	36
2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	89
3 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	95
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใน 4 ด้าน ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป รายด้านและโดยรวม	96
5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในด้านวิชาการ รายข้อและโดยรวม.....	96
6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในด้านงบประมาณ รายข้อและโดยรวม	98
7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในด้านบุคลากร รายข้อและโดยรวม.....	100
8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในด้านบริหารทั่วไป รายข้อและโดยรวม.....	102
9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรมใน 4 ด้าน และโดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา	105
10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรมใน 4 ด้าน และโดยรวม จำแนกตามประสบการณ์ ในการทำงาน	105
11 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านวิชาการ (n=50).....	106
12 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านงบประมาณ (n=44)	107
13 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบุคลากร (n=49).....	108
14 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบริหารทั่วไป (n=55).....	109
15 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านวิชาการ (n=10).....	110

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
16 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านงบประมาณ (n=10).....	112
17 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบุคลากร (n=10).....	114
18 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบริหารทั่วไป (n=10).....	115

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	11
2 แผนภูมิโครงสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	28
3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา	51

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในอดีตที่ผ่านมาวัดมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของคนไทย เพราะวัดเป็นแหล่งความรู้ของประชาชนทุกคน จนกระทั่งเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ระบบการศึกษาสมัยใหม่จากตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยมากขึ้น บทบาททางการศึกษาที่ทางวัดเคยมีก็เริ่มลดลง ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 การศึกษาของประเทศไทยได้แบ่งออกเป็น 2 สายคือ สายสามัญและอาชีพ และสายพระปริยัติธรรม โดยสายสามัญและอาชีพนั้นเป็นหน้าที่ของรัฐบาล และเอกชนที่จะจัดบริการการศึกษาให้กับประชาชนทั่วไปซึ่งใช้สถานที่ก็คือโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเป็นสถานที่จัดการศึกษา ส่วนสายพระปริยัติธรรมนั้นยังใช้ระบบเดิมคือใช้วัดเป็นสถานที่จัดการศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณร (สมชาย บัวเล็ก. 2540: 10)

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้น 2 แห่งคือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาตามลำดับ ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมศึกษาขึ้นมาเรียกว่าโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้มีการเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เข้ามาเรียน และเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาได้ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่งมีพระภิกษุสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การการศึกษา จึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า “โรงเรียนบาลีสันติศึกษาสำนักเรียนวัด” โดยมีมติคณะสงฆ์มนตรีและกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีสันติศึกษา สำนักเรียนวัดเปิดทำการสอบสมทบในชั้นต้นประโยคคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา (วิชัย ธรรมเจริญ. 2541: 3)

ต่อมาสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ทรงปรารภว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมก็จำเป็นต้องปรับตัวไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 (วิชัย ธรรมเจริญ. 2541: 3) ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน

การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาในระบบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อสนองนโยบายของรัฐในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ ประชากรของชาติให้มีความรู้ และทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมให้เป็นสุข พัฒนาภูมิความรู้ของพระภิกษุสามเณร ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหารงานโดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นองค์กรหลักที่ควบคุมและส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง และการบริหารโรงเรียนอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ในแต่ละระดับช่วยกันรับผิดชอบดูแล (พระครูศิริวิชัยธัช กังชุย. 2544: 1-3) หน้าที่การบริหารและการจัดการ พระเป็นผู้บริหารกันเอง ด้วยการดำรงตำแหน่งผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการแล้วแต่กรณีการบริหารการศึกษา ผู้บริหารต้องบริหารจัดการทุกอย่างในโรงเรียน ตั้งแต่การบริหารวิชาการการบริหารบุคลากร การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารธุรการและการเงิน การบริหารจัดการกิจกรรมนักเรียน และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน (พระสาย แวงคำ. 2544: 15-16)

สำหรับการบริหารงานนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยได้บัญญัติสาระต่างๆ ไว้ในหลายมาตรา เช่น หมวด 1 มาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 24(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน และมาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552: 11, 13, 29, 33, 49) เมื่อตีความจากมาตราต่างๆ ที่กล่าวถึง สามารถยืนยันได้ถึงความประสงค์ของรัฐที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีได้เป็นเพียงการให้ประชาชนเข้ามาสนับสนุนด้านทรัพยากรเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในฐานะของผู้ตัดสินใจและผู้ร่วมดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอีกด้วย

กรมวิชาการ (2545) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) บทบาทของประชาชน ได้แก่ มีบทบาทในการกำหนดสาระของหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษา สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่างๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง 2) บทบาทของชุมชน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ 3) บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุน ตลอดจนสรรหาวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษา เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญที่สุด จะต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น แสดงความคิดเห็นและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. 2545: 9) ทุกคนควรตระหนักว่าการศึกษาไม่ใช่เรื่องเฉพาะของครูและผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่จะต้องสร้างเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดขึ้นในองค์ประกอบทั้งหมดของการจัดการศึกษา กล่าวคือ ชุมชนไม่เพียงให้ความร่วมมือสนับสนุนเอื้อเพื่ออยู่ภายนอกเหมือนดังที่ผ่านมา หากยังควรขยายบทบาทการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในเชิงการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งระบบอย่างมีความต่อเนื่องอีกด้วย (ยุทธชัย เจริญชัย. 2546: 17) ชุมชนมีความต้องการอย่างไร โรงเรียนจะเป็นสถาบันที่คอยสนองตอบโดยผ่านกระบวนการทางการเรียนการสอน โรงเรียนจึงเป็นสถาบันจำลองในกระบวนการผลิตทรัพยากรมนุษย์เพื่อออกมาใช้สังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2541: 23)

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น แม้จะมีการส่งเสริมกันอย่างกว้างขวาง แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในระดับของการชี้แนะโดยภาครัฐ เปิดโอกาสเพียงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับของการรับรู้ข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่ (ฉันทนา บรรพศิริโชติ. 2540: 266-275) ในด้านการศึกษาก็เช่นกัน นับตั้งแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีผลบังคับใช้ผ่านไประยะเวลาพอสมควรแล้ว พบว่า ผลการประเมินด้านแนวทางการจัดการศึกษา การบริหารร่วมกันในการจัดการศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้น ด้านการระดมทรัพยากรท้องถิ่นที่สถานศึกษาดำเนินร่วมกับชุมชนมาโดยตลอด แต่ทั้ง 2 ด้านดังกล่าวนี้ ผลดำเนินการ

ยังมีผลไม่เป็นที่พอใจ (บุญเลี้ยง ทุ่มทอง. 2545: 57) ประชาชนยังขาดแคลนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ เช่น ในขั้นการวางแผน ขั้นการลงมือปฏิบัติ ขั้นการควบคุม ขั้นการประเมิน ทำให้ในระยะหลังจึงต้องพูดถึงแนวทางการพัฒนาที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น (เรณู คุปต์เสถียร. 2545: 28) รวมทั้งปัญหาการเข้ามามีส่วนร่วมที่แท้จริงมีสัดส่วนอยู่ในระดับใด เพราะปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมที่สามารถพบได้บ่อยครั้ง คือ การนัดประชุมคณะกรรมการโรงเรียนและผู้ปกครองเพื่อหารือเรื่องการเงิน (ยงยุทธ พนาสนธิ. 2546: 24) ทั้งที่จริงแล้วการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นไม่ได้หมายถึงเฉพาะการช่วยเหลือในด้านเงินทองเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการมีส่วนร่วมในด้านการใช้ภูมิปัญญา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมในการใช้ทรัพยากร ติดตามประเมินผล ตรวจสอบ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมภาคภูมิใจ เป็นต้น (อุบล เล่นวารี. 2545: 46)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก็เช่นกันที่ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่ สุภาพร มากแจ้ง (2548: บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาของวัด ได้แก่ ทำเลที่ตั้ง ความร่วมมือของชุมชน และความสามารถของเจ้าอาวาสหรือผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารจัดการและการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและได้สรุปผลการวิเคราะห์กรณีศึกษาแสดงความสำเร็จของการจัดการศึกษาในระบบของวัดว่า เกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน คือ ชุมชนกับวัด ในฐานะเป็นแหล่งทรัพยากร และโรงเรียนในฐานะเป็นแหล่งความรู้สอดคล้องกับภัทรพร อุดพันธ์ (2550: 184-188) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ คือ การเดินทางที่สะดวกเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน และปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน คือ คนในชุมชนบางส่วนศรัทธาต่อผู้จัดการโรงเรียน (เจ้าอาวาส) และครูที่เป็นพระภิกษุที่เป็นคนดีมีความสามารถ คนในชุมชนศรัทธาต่ออดีตผู้จัดการโรงเรียน ชุมชนเห็นความสำคัญของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังประสบปัญหาอยู่มาก โดยเฉพาะในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรโรงเรียนนั้น โรงเรียนสำหรับพระสงฆ์และสามเณรยังมีคุณภาพน้อยกว่าโรงเรียนที่สังกัดหน่วยงานอื่น (สมศ. 2549) นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ การขาดสติและความประพฤติหย่อนยานคือ มีวิชาแต่ขาดจรรยาพระและสามเณรประพฤติผิดพระธรรมวินัย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนต่างพากันเอือมระอาพฤติกรรมของพระสงฆ์และสามเณรในวัด ทำให้วิถีแห่งความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนลดน้อยลง ด้วยเหตุนี้ รายงานการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้เสนอแนะไว้ว่าการแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548)

จากแนวคิดและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีความเจริญทุกด้าน ในขณะที่เดียวกันประชาชนที่อยู่ในชุมชนก็มาจากหลายพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครนั้นจะมีมากน้อยแค่ไหน ซึ่งผู้วิจัยสนใจศึกษาใน 4 ด้าน คือ วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มาเป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ด้าน อันจะเป็นผลดีที่ได้จากผลการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารทั่วไป
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สามารถนำข้อมูลสารสนเทศ มาปรับปรุงระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน และหน่วยงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไป ประกอบพิจารณากำหนดนโยบาย วางแผน และพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ คณะกรรมการสถานศึกษา 10 คณะ และชุมชน จำนวน 68 ชุมชน ในพื้นที่การศึกษาของชุมชนที่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน และสุ่มอย่างง่ายกับประธานชุมชน จำนวน 36 คน และเลือกแบบโควต้ากับสมาชิกชุมชนๆ ละ 5 คน รวม 180 คน รวมทั้งสิ้น 226 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น

1.1 ระดับการศึกษา

1.1.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี

1.1.2 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน

1.2.1 น้อยกว่า 7 ปี

1.2.2 7 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ใน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านวิชาการ

2.2 ด้านงบประมาณ

2.3 ด้านบุคลากร

2.4 ด้านบริหารทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยการให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การเกี่ยวข้อง การให้ความร่วมมือ และการเสริมอำนาจแก่ประชาชน ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านวิชาการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับข่าวสาร

จากรายงานประจำปี วารสาร การจัดนิทรรศการ เว็บไซต์ และหอกระจายข่าวของวัดและชุมชน ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับครู และผู้เรียน การกำหนดขอบข่ายเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับวิชาชีพท้องถิ่นให้แก่สถานศึกษา การเสนอแนะเรื่องการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน การแนะนำวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยมีการรับฟังความคิดเห็น สํารวจความคิดเห็น จัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ และทำงานกับชุมชนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชาพิจารณ์ การตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะแนวทางต่างๆ การตั้งคณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ ตลอดจน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน

1.2 ด้านงบประมาณ หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับข่าวสาร

จากรายงานประจำปี วารสาร จดหมายข่าว การติดประกาศ เว็บไซต์ และหอกระจายข่าวของของวัดและชุมชน ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ ระดมทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษา การใช้จ่ายเงินที่ได้จากการรับบริจาค การวางแผนขอการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรท้องถิ่น และการจัดหาผลประโยชน์ในสินทรัพย์ของโรงเรียน โดยมีการรับฟังความคิดเห็น สํารวจความคิดเห็น จัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ และทำงานกับชุมชนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชาพิจารณ์ การตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะแนวทางต่างๆ การตั้งคณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ ตลอดจนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านงบประมาณของโรงเรียน

1.3 ด้านบุคลากร หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับข่าวสาร

จากรายงานประจำปี วารสาร การติดประกาศ เว็บไซต์ การจัดงานของโรงเรียน และหอกระจายข่าวของวัดและชุมชน ในเรื่องเกี่ยวกับการสนับสนุนสวัสดิการแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การสร้างขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียนและการให้ประชาชนชาวบ้านมาช่วยสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทางการศึกษาอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันสอน โดยมีการรับฟังความคิดเห็น สํารวจความคิดเห็น จัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ และทำงานกับชุมชนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชาพิจารณ์ การตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะแนวทางต่างๆ การตั้งคณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ ตลอดจนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบุคลากรของโรงเรียน

1.4 ด้านบริหารทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับข่าวสาร

จากรายงานประจำปี การติดประกาศ เว็บไซต์ และหอกระจายข่าวของวัดและชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับการบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลืองานด้านสถานที่ งานด้านกิจกรรมของโรงเรียนและงาน ด้านกิจการนักเรียน การรณรงค์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางการศึกษาแก่ชุมชน การยกย่องผู้มีอุปการคุณแก่โรงเรียน โดยมีการรับฟังความคิดเห็น สํารวจความคิดเห็น จัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ และทำงานกับชุมชนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชาพิจารณ์ การตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะแนวทางต่างๆ การตั้งคณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ ตลอดจนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบริหารทั่วไปของโรงเรียน

2. ชุมชน หมายถึง บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

3. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี 2) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง จำนวนปีที่ทำงานของ ประธาน คณะกรรมการสถานศึกษา ประธานชุมชน สมาชิกชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จำแนกเป็น 2 ระดับ คือ น้อยกว่า 7 ปี และ 7 ปีขึ้นไป

5. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เกิดจากแนวคิด และงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน อาศัยแนวคิดของ International Association for Public Participation ที่ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ คือ (กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2552: ออนไลน์)

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นความร่วมมือของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นส่วนหนึ่งกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

2.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552: 49)

2.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2546: 20-24) ที่จำแนกขอบข่ายการบริหาร วิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป

2.3 กรมวิชาการ (2545) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ไว้ดังนี้ 1) บทบาทของประชาชน ได้แก่ มีบทบาทในการกำหนดสาระของหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษา สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่างๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง 2) บทบาทของชุมชน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ 3) บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุน ตลอดจนสรรหาวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา

กับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษา เป็นแหล่ง วิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาไว้ดังนี้ 1) มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา 2) มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม และชุมชน 3) เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง 4) ให้มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

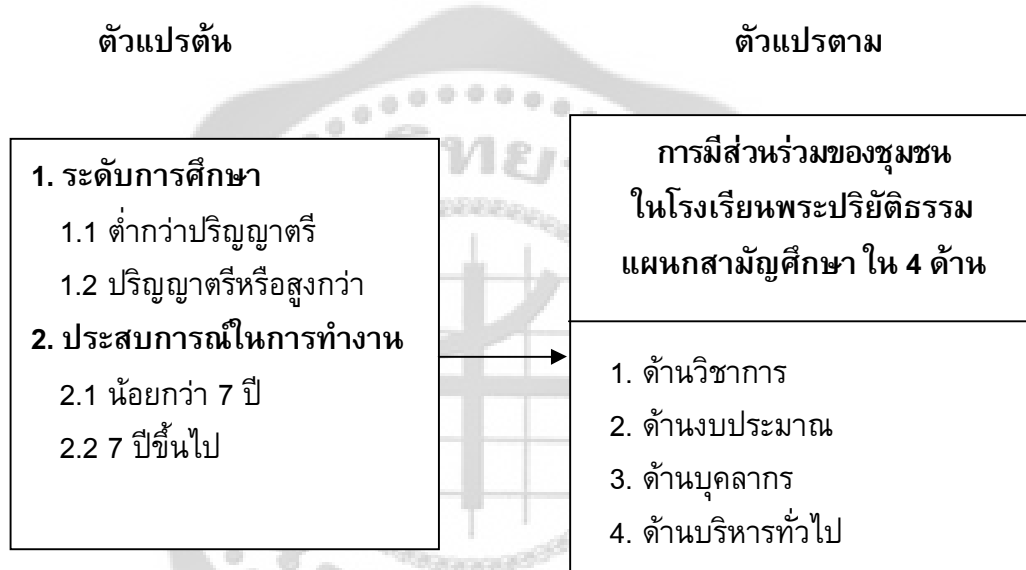
นอกจากนี้ยังอาศัยงานวิจัยของภัทรพร อุดพันธ์ (2550: 181-189) ที่ได้ศึกษาแนว ทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ พบว่า 1) ด้านวิชาการ ได้แก่ การอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา สร้างเครือข่าย ด้านวิชาการกับโรงเรียนสังกัดอื่นๆ อบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่น 2) ด้านงบประมาณ ได้แก่ จัดตั้งคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนชุมชนมาดูแล 3) ด้านบุคลากร ได้แก่ การพัฒนาคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียน การพัฒนาคุณลักษณะของพระสงฆ์และสามเณร สร้างเครือข่ายครูกับโรงเรียนอื่น และ 4) ด้านบริหารทั่วไป ได้แก่ สร้างเครือข่ายกับ กศน. ร่วมกัน จัดแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน โดยให้ กศน. เข้ามาจัดกิจกรรมเสริมอาชีพให้ชุมชน จัดกิจกรรมเชื่อม สัมพันธ์กับชุมชน สร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์

3. ระดับการศึกษา ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของบพิตร ออมไธสง (2546: 47) ที่กล่าวว่า ระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีส่วนสำคัญเนื่องจากการศึกษามีส่วนทำให้ คนเกิดความคิด ความรู้จักตนเอง รู้จักชีวิตเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่และมีส่วนร่วม อยู่ด้วยได้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร ตั้งสุวรรณ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และภัทรภรณ์ นันทวงศ์ (2545) พบว่า ผู้ปกครอง นักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยณรงค์ ใจแปง และพยอม วงศ์สารศรี (2550) ที่พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

4. ประสบการณ์ในการทำงาน ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546:10) ที่กล่าวว่า บุคคลที่อยู่ในอาชีพนานกว่าย่อมมีความสามารถในการปฏิบัติต่อเรื่องนั้นๆ มากกว่าผู้ที่มี ประสบการณ์น้อยกว่าเพราะประสบการณ์ในอดีตมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ มากขึ้นทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้และเข้าใจว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดควรเสี่ยงหรือไม่ควรเสี่ยง สามารถพิจารณาและวิเคราะห์แก้ปัญหาที่เผชิญได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของยุวณิตย์ ศรีศิลป์

(2551: บทความย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของเพ็ญแข จันท์แจ่ม (2546: บทความย่อ) ที่พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาด้านระบบบริหารงาน ด้านหลักสูตร และด้านกระบวนการเรียนการสอนแตกต่างกัน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกัน
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้รวบรวมเอกสาร ดังนี้

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
 - 1.1 ประวัติความเป็นมา
 - 1.2 ความหมายและความสำคัญ
 - 1.3 ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546
 - 1.4 การบริหารงานโรงเรียน
2. แนวคิด หลักการ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 2.1 ความหมายของชุมชน
 - 2.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.3 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - 2.4 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม
 - 2.5 ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม
 - 2.6 กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม
 - 2.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 3.1 ด้านวิชาการ
 - 3.2 ด้านงบประมาณ
 - 3.3 ด้านบุคลากร
 - 3.4 ด้านบริหารทั่วไป
4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม
 - 4.1 ระดับการศึกษา
 - 4.2 ประสบการณ์ในการทำงาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1.1 ประวัติความเป็นมา

กองพุทธศาสนศึกษา (2553ข: ออนไลน์) ได้สรุปประวัติความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไว้ดังนี้

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของ (พระราชวรมุณี 2521: 355) ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2432 และ พ.ศ. 2489 ตามลำดับได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมา เรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้การเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุ และสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมีมติคณะสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้ออกระเบียบกระทรวง ให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาและเมื่อสอบได้แล้วก็จะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุ และสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวม และบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารวมและบาลีเสียแต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่

ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟั้น ชุตินฺธโร) จึงได้ตั้งคณะกรรมการ ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษา และไปประกาศเมื่อ พ.ศ. 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดและกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณ์ปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื่อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (กรมการศาสนา. 2521: 7-9)

ในขณะที่เดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้พิจารณาถึงความเห็นร่วมกันว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่งเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไปโดยไม่มี การสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลกเจริญหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมี หลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่งคือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป”

ในที่สุด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะสามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้าราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส 51 แห่ง รายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนา

เดิมนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี ธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2548

ในปีการศึกษา 2552 มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั่วประเทศ จำนวน 14 กลุ่ม มีโรงเรียน จำนวน 401 โรง มีครูประจำ จำนวน 2,781 คน ครูพิเศษ จำนวน 1,925 คน และเจ้าหน้าที่ 1,010 คน รวม 5,716 รูป/คน มีนักเรียนจำนวน 56,109 รูป

1.2 ความหมายและความสำคัญ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ขาดโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชน ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ ความชำนาญ ตามศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนนั้นจะเป็นรูปแบบของการศึกษาควบคู่กันระหว่างแผนกโลก คือ วิชาสายสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ และการจัดการเรียนการสอนแผนกธรรม และแผนกบาลี โดยการกำกับดูแลของแม่กองธรรม และแม่กองบาลี ได้มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายและความสำคัญ ดังนี้

กองพุทธศาสนศึกษา (2551ก: 111) ได้ให้ความหมายไว้ว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

พระราชวรมนู (2521: 335) อธิบายไว้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี และแผนกธรรม เป็นการศึกษาหลักของพระภิกษุ สามเณร หรือเป็นศาสนศึกษาที่จะดำรงพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพรสืบไป ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญนั้น เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมควบไปกับการเรียนวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาของรัฐ ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์

สมชาย บัวเล็ก (2535: 4) กล่าวว่า สถาบันพระพุทธศาสนามีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนในชาติให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุขมาช้านานอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะได้มีการปฏิรูประบบการศึกษา มีการแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 สายอย่างชัดเจน คือ สายสามัญและอาชีพระบบหนึ่ง และสายพระปริยัติธรรมอีกระบบหนึ่ง โดยที่สายสามัญเป็นหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่จะจัดบริการให้กับประชาชนทั่วไป ใช้โรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษา ส่วนสายพระปริยัติธรรมยังคงเป็นระบบเดิมที่จัดการศึกษาให้กับพระภิกษุ สามเณร โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษา

สุภาพร มากแจ้งและสมปอง มากแจ้ง (2542: 3) กล่าวว่าปัจจุบันคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ และสภามหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุ สามเณร ให้ได้ศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลัก โดยป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากพระบาลีในพระไตรปิฎก มีทั้งสิ้น 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี หลักสูตรปริยญาตรีในมหาวิทยาลัยสงฆ์และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ซึ่งทั้ง 4 หลักสูตรนี้ จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มหลักสูตร คือ กลุ่มหลักสูตรที่ศึกษาเฉพาะวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสูตรพระปริยัติ

ธรรมแผนกธรรม และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จัดเป็นการศึกษา พระปริยัติธรรม และกลุ่มที่เป็นหลักสูตรที่ศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ร่วมกับวิชาสามัญอื่นๆ ได้แก่ หลักสูตรมหาวิทยาลัยสงฆ์ และหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมประยุกต์

ทศพร น้อมวงศ์ (2547: 14) กล่าวว่าไว้ว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุ สามเณร และหลักสูตรพระปริยัติธรรมก็เป็นหลักสูตรที่จุดมุ่งหมายของการศึกษาในการปลูกฝังให้พระภิกษุ สามเณร มีความรู้และทักษะในวิชาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2546: 1-2) สรุปว่า สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้นเป็นการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งของการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนด ให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2514 เป็นต้นมา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นภายใต้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยผ่านการพิจารณาของกระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนาเป็นผู้ออกใบอนุญาต ให้แก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การเรียนการสอนมีลักษณะเหมือนโรงเรียนเอกชน ครู และบุคลากรเป็นลูกจ้างของโรงเรียน กรมการศาสนาเป็นผู้ดูแลงบประมาณ ค่าใช้จ่ายเป็นรายหัว กรมการศาสนาได้กำหนดนโยบายขึ้นเป็นแนวปฏิบัติในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ว่าด้วย การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 362 โรงเรียนให้มีคุณภาพตามแนวปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการภายในปี พ.ศ. 2544 แต่กรมการศาสนาไม่สามารถดำเนินการได้ ด้วยเหตุขาดงบประมาณ ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545 และมีกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โรงเรียนดังกล่าวได้ขึ้นตรงต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และดำเนินการภายใต้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2545

1.3 ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546

ด้วยมีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา ๔๕ กำหนดให้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้น และพระราชกฤษฎีกา โอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 159 กำหนดให้โอนบรรดากิจการ อำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนาบางส่วนมาเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2553: ออนไลน์)

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วย
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ เป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้
หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” หมายถึงโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้น
เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายถึง เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา

“วัด” หมายถึง วัดในพระพุทธศาสนา

“ผู้จัดการ” หมายถึง เจ้าอาวาสวัดที่รับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษาหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร

“ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ” หมายถึง พระภิกษุผู้หน้าที่หัวหน้า
สถานศึกษา

“ครู” หมายถึง บุคลากรวิชาชีพผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน
และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ และให้รวมถึงพระภิกษุผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา
รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียน
การสอน การนิเทศ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“นักเรียน” หมายถึง ภิกษุสามเณรหรือผู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในหลักสูตร
พระปริยัติแผนกสามัญศึกษา

“กลุ่มโรงเรียน” หมายถึง กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษา

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ประกอบด้วยผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ รองผู้อำนวยการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนแม่กองธรรม สนามหลวง ผู้แทน
แม่กองบาลีสนามหลวง ผู้แทนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้แทนมหาวิทยาลัย
มหามงกุฎราชวิทยาลัย ผู้แทนปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้แทนกรมวิชาการ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และผู้แทนกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
ศึกษา จำนวน ไม่เกิน 5 รูป/คน เป็นกรรมการ อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา เป็นกรรมการ

และเลขานุการกรรมการที่เป็นผู้แทนกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามวรรคหนึ่ง และมาจากการคัดเลือกของผู้แทนกลุ่มโรงเรียนกรรมการคราวละ 4 ปี กรรมการดังกล่าวอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้ไม่องค์ประชุม

ข้อ 6 การประชุมของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในที่ประชุม ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการผู้หนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการผู้หนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการผู้หนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 7 คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 2) กำหนดมาตรฐานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 3) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดตั้ง ขยาย หรือยุบเลิกโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 4) กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 5) กำหนดตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และอัตราครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 6) ควบคุมดูแล จัดการศึกษาให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลัก และป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากหลักธรรมวินัยในพระไตรปิฎก
- 7) ให้คำแนะนำส่งเสริมการจัดการศึกษา
- 8) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ของผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา
- 9) ตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตลอดจนหลักฐาน เอกสารต่าง ๆ ทุกประเภท ถ้าปรากฏมีความบกพร่องให้พิจารณาเสนอสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อขอความเห็นชอบจากประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีอำนาจสั่งยุบเลิกโรงเรียนได้
- 10) วินิจฉัย ชี้ขาด ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามระเบียบนี้
- 11) ออกระเบียบ คำสั่ง ประกาศเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

12) แต่งตั้งคณะกรรมการและประชมกลุ่มโรงเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่ตามคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มอบหมาย

ข้อ 8 ให้กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อ 9 วัดที่จะขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดทำแผนงานในการบริหารจัดการให้รายงานขอรับความเห็นชอบจากเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้นจนถึงเจ้าคณะจังหวัด และให้เสนอรายงานขอจัดตั้งไปยังสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นสมควรแล้วให้เสนอขอความเห็นชอบจากประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาต

ข้อ 10 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา โดยมี นักเรียนไม่น้อยกว่า 40 รูป/คน นักเรียนที่จะเข้าเรียนต้องสำเร็จการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่เรียนคือในระดับมัธยมตอนต้น ต้องสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า การเปิดปิดภาคเรียนให้เป็นไปตามกำหนดวันเปิดภาคเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อ 11 การรวบรวมข้อมูลและสถิติทางการศึกษาประจำปีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ให้เสนอตามแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด

ข้อ 12 ให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ได้รับใบอนุญาตแล้วเป็นสถานศึกษาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการรูปหนึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษาและรับผิดชอบในการบริหารงานการศึกษาของโรงเรียนให้มีผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการรับผิดชอบงานตามที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการมอบหมายทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนดให้ผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหารทำหน้าที่สอนด้วย สัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 ชั่วโมง

ข้อ 13 การกำหนดตำแหน่งผู้บริหารและอัตราครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด

ข้อ 14 การแต่งตั้งผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา

ในส่วนกลาง ให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาเสนอสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแต่งตั้ง

ในส่วนภูมิภาค ให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งแล้ว รายงานให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ

ข้อ 15 คุณสมบัติของผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีดังนี้

- 1) ผู้จัดการ มีพรรษาพ้น 5
- 2) ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ต้องเป็นเปรียญธรรมไม่น้อยกว่า 3 ประโยค หรือพุทธศาสตรบัณฑิตหรือศาสนศาสตรบัณฑิต หรือปริญญาตรีทางการศึกษาหรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาชีพครู มีพรรษาพ้น 5 อายุไม่เกิน 60 ปี
- 3) ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ต้องมีวุฒิเปรียญธรรม ไม่น้อยกว่า 3 ประโยคหรือสาขาอื่นแต่ต้องมีวิชาชีพครู จะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี และไม่เกิน 60 ปี
- 4) ครู จะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ก็ได้มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี และไม่เกิน 60 ปี ครูสอนวิชาภาษาบาลีสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องมียุติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาชีพครู และต้องเป็นเปรียญธรรม 3 ประโยคขึ้นไป
ครูสอนวิชาธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องมียุติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีจะต้องมียุติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาชีพครูและจบนักธรรมชั้นเอก
ครูสอนวิชาสามัญ สำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาครู หรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูด้วย

5) บุคลากรทางการศึกษาอื่นของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องมียุติไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา

ข้อ 16 ในกรณีที่ตั้งตำแหน่งผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ ว่างลง ไม่สามารถแต่งตั้งในเวลาอันสมควรได้ให้แต่งตั้งผู้รักษาการปฏิบัติหน้าที่ไปก่อน โดยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งผู้รักษาการตำแหน่งผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการในส่วนกลางให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในส่วนภูมิภาค ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้แต่งตั้ง
- 2) การร้องขอให้แต่งตั้งผู้รักษาการตำแหน่งผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการให้เจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการเจ้าอาวาส เป็นผู้ร้องขอ
- 3) กรณีตำแหน่ง ผู้จัดการโรงเรียนว่าง
 - (1) ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการ
 - (2) ถ้าไม่มีเจ้าอาวาส หรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้รักษาการเจ้าอาวาส เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาส

4) กรณีตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการว่างลง ให้เจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการเจ้าอาวาสเสนอขอแต่งตั้งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของโรงเรียนหนึ่งตามที่เห็นสมควร หรือให้ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษาที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นผู้รักษาการอีกตำแหน่งหนึ่ง จนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวแล้ว แต่ต้องไม่เกิน 6 เดือน นับตั้งแต่ตำแหน่งว่างลง แต่อาจขยายเวลาได้อีกไม่เกินวันเปิดภาคเรียนของปีการศึกษาถัดไป และหากพ้นเวลาที่กำหนดนี้ตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการยังว่างอยู่ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี พิจารณาสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งเพื่อแต่งตั้งต่อไป

ข้อ 17 เงินเดือนหรือค่าตอบแทนผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้เป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อ 18 ให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดให้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 โดยอนุโลม

ข้อ 19 ให้มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อควบคุมดูแลการบริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด

ข้อ 20 การดำเนินการวินัยแก่บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด

ข้อ 21 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้การอุดหนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด

ข้อ 22 ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนตามข้อ 9 ได้ เมื่อปรากฏว่า

- 1) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบทำให้เกิดผลเสียหาย
- 2) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาต ซึ่งสั่งตามระเบียบ และทำให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง
- 3) ผู้รับใบอนุญาต ไม่ควบคุมดูแลโรงเรียนหรือละเลยให้โรงเรียนดำเนินการโดยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง

ข้อ 23 ทรัพย์สินที่เป็นสังฆาริมทรัพย์ที่กรมการศาสนาและหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดซื้อให้และลงทะเบียนเป็นทรัพย์สินของโรงเรียนที่ถูกเพิกถอน หรือที่ได้รับอนุญาตให้หยุดกิจการในส่วนการให้เจ้าอาวาสวัดที่รับใบอนุญาตนำส่งสำนักพระพุทธศาสนา

แห่งชาติ และในส่วนภูมิภาคให้เจ้าอาวาสวัดที่รับใบอนุญาตนำส่งกลุ่มโรงเรียน พร้อมบัญชีทรัพย์สิน ภายใน 30 วัน นับแต่วันรับทราบคำสั่งให้หยุดกิจการ

ข้อ 24 ให้ถือว่าโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีอยู่ก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ เป็นโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามระเบียบนี้

ข้อ 25 ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

1.4 การบริหารงานโรงเรียน

การบริหารในยุคปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้พันธกิจต่างๆ เหล่านี้ดำเนินการไปได้ด้วยดีและบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สำหรับนักบริหาร กิจการสาธารณะต่างๆ ไป รวมทั้งผู้บริหารงานการคณะสงฆ์ด้วยต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร ดังนี้

จอร์จ และโจนส์ (George; & Jones. 1999: 10-12) อธิบายว่า การบริหาร คือ การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การโดยอาศัย บทบาทและหน้าที่ทางการบริหาร เสรี สงวนวงษ์ (2547: 15) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับคน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และงบประมาณ เพื่อให้เยาวชนที่มารับบริการด้านการศึกษา เป็นบุคคลที่ได้รับการพัฒนาใน 4 ด้าน คือ ด้านปัญญา ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม

ธงชัย สันติวงษ์ (2539: 8) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคลากร ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน อันได้แก่ การบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) (2539: 2-3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์การ อำนาจการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนาจการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง 5 ประการ จะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ ก็ตาม แต่เมื่อว่ากันทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็บริหารบ้านเมืองแบบนี้มานานแล้วหน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ

วิลาวลัย ไพโรจน์ (2540: 12) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่จัดกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อสมาชิกในสังคมและประเทศชาติ ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพทั้งสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี และมีความสุขในชีวิตตามสมควรแก่สภาพของคน

สมพงษ์ กล้าวิกรณ์ (2541: 20) กล่าวว่า การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์มีปัจจัยบุคคล เป็นองค์ประกอบสำคัญ ต้องใช้ทรัพยากร การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ และการดำเนินงานร่วมกันของบุคคล

พระธรรมวรานายก (โอภาส นิลุตติเมธี) (2546: 73) กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการ จัดการและดำเนินการต่างๆ ด้าน เพื่อให้คณะสงฆ์ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการวัด และเป็นฐานรองรับพระศาสนา มีความก้าวหน้า สามารถอำนวยความสะดวก เสริมสร้างความผาสุก ความถูกต้อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และแสดงความเมตตาอนุเคราะห์ต่อปวงชน ปรากฏชัดทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม

กำธร ปุณณวัฒน์กุล (2550: 27) ให้ความหมายว่า การบริหาร เป็นกระบวนการ ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญแก่ผู้บริหารว่า เป็นผู้ที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม

พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (2550: 25-32) กล่าวว่า ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงาน ที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถ เป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำ ตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ

นงนุช วงษ์สุวรรณ (2552: 33) ได้สรุปว่า การบริหารเป็นกิจกรรมหรือวิธีการที่บุคคล หนึ่งกระทำต่อบุคคลหนึ่ง หรือหลายบุคคล เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ ลักษณะของการบริหารจึงต้องประกอบด้วย ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารเรียกชื่อต่างๆ กัน เจ้านาย ผู้บังคับบัญชา หัวหน้า ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ เป็นต้น บุคคลทั้งสองกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กันลักษณะความสัมพันธ์เหล่านี้ มีผลต่อประสิทธิภาพของหน่วยงาน หรือองค์การ ถ้ามีความสัมพันธ์ในทางที่ดี แนวโน้มของการดำเนินงานขององค์การก็เป็นไปด้วยดี

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดย อาศัยบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยความสะดวก (Directing) และการควบคุม (Controlling) ส่วนการบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่จัด กิจกรรมทางการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน เพื่อให้สมาชิกในสังคมและประเทศชาติ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี และมีความสุขในชีวิตตามสมควรแก่สภาพของคน

1.4.1 ขอบข่ายงานบริหารโรงเรียน

การบริหารสถานศึกษาเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ตามลักษณะภารกิจที่ใช้ใน การปฏิบัติงานในหน่วยงานทางการศึกษา สำหรับขอบข่ายงานบริหารการศึกษามีนักวิชาการได้สรุปไว้ ดังนี้

แรมเซเยอร์ (ชัยวุฒิ ปลื้มญาติ. 2546: 13; อ้างอิงจาก Ramseyer. 1955) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) งานพัฒนาการสอนและหลักการสอน 2) งานบริหารกิจการนักเรียน 3) งานเป็นผู้นำของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ 4) งานบริหารบุคคล 5) งานบริหารอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน 6) งานจัดสวัสดิการนักเรียน เช่น การจัดบริการรับส่งนักเรียน เป็นต้น 7) งานจัดระบบบริหารการศึกษาและระบบบริหารโรงเรียน และ 8) งานบริหารธุรการ การเงิน และบริการต่างๆ ของโรงเรียน

ประเสริฐ เศรษฐพันธ์ (2542: 88) ได้กล่าวถึงภารกิจการบริหารโรงเรียน ควรจะต้องประกอบด้วย 5 งาน คือ 1) งานวิชาการ 2) งานธุรการ 3) งานบริหารงานบุคคล 4) งานกิจการนักเรียน และ 5) งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

นรินทร์ ภาวศรี (2545: 13) ได้กล่าวถึงการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปจะแบ่งสายงานหลักดังนี้ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคลากร 3) งานธุรการและการเงิน 4) งานอาคารสถานที่ 5) งานบริการ และ 6) งานประชาสัมพันธ์

ชัยวุฒิ ปลื้มญาติ (2546: 14) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานตามภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบ การจัดรูปแบบกระบวนการทำงานในหน่วยงานการใช้ทรัพยากรการบริหารในชุมชน รวมทั้งการประสานงานกับชุมชน หน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ด้วย

รัชพล คชชารุ่งโรจน์ (2548: 34) ได้กล่าวว่าขอบข่ายงานของโรงเรียนถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ โดยทั่วไปมักจะมีการแบ่งขอบข่ายงานออกเป็นกลุ่มงานที่แตกต่างกันแล้วแต่สภาพของโรงเรียนโดยทั่วไปมักจัดแบ่งไว้ 4 กลุ่มงาน ดังนี้ 1) งานบริหารวิชาการ 2) งานบริหารงานบุคคล 3) งานบริหารงบประมาณ และ 4) งานบริหารทั่วไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 5 การบริหารจัดการศึกษา มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552: 49)

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาได้ว่า ประกอบด้วย 4 ด้านคือ ด้านงานบริหารวิชาการ 2) ด้านงานบริหารงบประมาณ 3) ด้านงานบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านงานบริหารทั่วไป

1.4.2 การดำเนินการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การดำเนินการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารจัดการ ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานธุรการ งานบริหารงานทั่วไป และงานอื่นๆ โดยเฉพาะการบริหารนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรใน

องค์กร การควบคุมดูแล และการติดตามประเมินผล โดยอาศัยทรัพยากร ได้แก่ คน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อเทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

กมล รอดคล้าย (2535: 26-27) กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษ เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ได้ศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปอย่างกว้างขวาง เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร มีความรู้ความเข้าใจในวิชาการทางโลก สามารถเป็นผู้ชี้แนะในด้านคุณธรรม จริยธรรมให้แก่สังคมได้ดียิ่งขึ้นและยังเป็นการช่วยให้ผู้ที่มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาในระบบได้ศึกษาทางด้านสามัญ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเทียบกับชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญในหลักสูตรจัดให้มีวิชาสามัญที่เหมาะสมแก่ภาวะของพระภิกษุ สามเณร ที่จะได้ศึกษาโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยควบคู่กับวิชาพระปริยัติธรรม อันเป็นวิชาที่จำเป็นแก่งานของพระพุทธศาสนาประกอบด้วย วิชาภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา

กิตติ ธีรสนันต์ (2539: 32) ได้จำแนกการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ คือ การดำเนินกิจการทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุง แก้ไข การเรียนการสอนให้นักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ
2. การบริหารงานบุคคล ได้แก่ การคัดเลือกครูเข้ามาทำการสอน การปฐมนิเทศ การอบรมครูประจำการ การสร้างขวัญและกำลังใจ การประเมินผลงานของครู
3. การบริหารงานธุรการและการเงิน ได้แก่ งานที่ประกอบด้วยงานสารบรรณ งานทะเบียน งานสารสนเทศ งานการเงินและบัญชี
4. การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การดัดแปลงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้ทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เหมาะสม สะดวกสบายกับการเรียนของนักเรียน ตลอดจนนครุ คนงาน และผู้มาติดต่อให้ได้รับความสะดวกสบายตามสมควร
5. การบริหารงานกิจการนักเรียน ได้แก่ การจัดการแนะแนว รวมทั้งการปฐมนิเทศ การให้ความสะดวกและสวัสดิการแก่นักเรียน เช่น การจัดที่รับประทานอาหาร การจัดกิจกรรมนักเรียน การควบคุมความประพฤติของนักเรียน รวมทั้งการรักษาระเบียบวินัย
6. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาและข่าวสารต่าง ๆ ด้านหลักธรรมในพระพุทธศาสนาตลอดจนนโยบาย และจุดประสงค์ของโรงเรียนให้แก่ชุมชนทราบ และในขณะเดียวกันนั้นทางโรงเรียนก็จะได้ทราบความคิด ความต้องการของชุมชนอีกด้วย เพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของทั้ง 2 ฝ่าย

กรมการศาสนา (2543: 30) จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ 4 ประการคือ การบริหารธุรการ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร และการบริหารอาคารสถานที่

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2546: 17) จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษา
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ 4 ประการคือ การบริหารงานทั่วไป การบริหาร
วิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล

การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น เสน่ห์ เจริญศักดิ์ (2547:13)
ได้จำแนกการบริหารงานออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนา
สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการ
ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมสนับสนุน
งานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
2. การบริหารงานบุคคล ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
3. การบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ การจัดทำและเสนอขอของบประมาณ
การตรวจสอบติดตามประเมินการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุน
เพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
4. การบริหารงานทั่วไป ได้แก่ การดำเนินธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และ
สิ่งแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียนงานส่งเสริมกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์
งานการศึกษา งานบริการสาธารณะ ฯลฯ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2546: 20-24) จำแนกขอบข่ายการบริหาร
วิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป และลักษณะของงานที่
ต้องปฏิบัติในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 1) การวางแผนการบริหารวิชาการ 2)
การวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4) การวัดผลประเมินผล
และเทียบโอนผลการเรียน 5) การพัฒนาคุณภาพครู 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
7) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 9) การจัดหาสื่อ เอกสารและสิ่งพิมพ์
10) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 11) การแนะแนวการศึกษา 12) การทำ
ระบบคุณภาพภายในสถานศึกษา 13) การเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันอื่น 14) การส่งเสริมและการสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว
องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และ 15) การติดตาม ตรวจสอบ วัดผลประเมินผลการบริหารงาน
วิชาการ การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง
2. การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 1) การวางแผนบริหารงบประมาณ
2) การจัดทำและเสนอขอของบประมาณ 3) การจัดสรรงบประมาณ 4) การระดมทรัพยากรและการ
ลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การจัดทำหลักฐานเบิกจ่ายเงิน 6) การบริหารพัสดุ และ 7) การติดตาม
ตรวจสอบ วัดผลประเมินผลการบริหารงบประมาณ

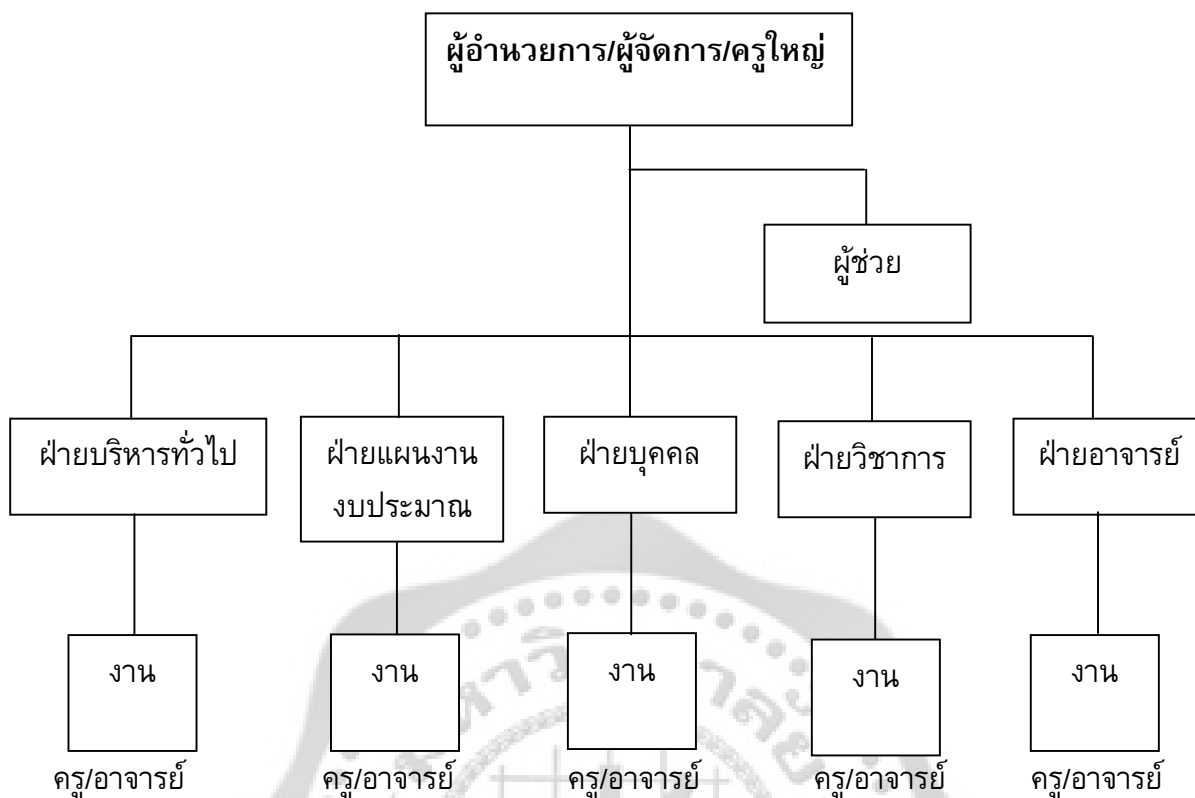
3. การบริหารบุคลากร ประกอบด้วย 1) การวางแผนบริหารบุคคล 2) การวางแผน อัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 3) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 4) การมีวินัยและการรักษาวินัย 5) การสร้างขวัญและให้กำลังใจ 6) การประเมินผลและวัดผลการบริหารบุคลากร และ 7) การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงบุคลากร

4. การบริหารบุคลากร ประกอบด้วย 1) การวางแผนการบริหารงานทั่วไป 2) การดำเนินงานธุรการ 3) การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม 4) การพัฒนาระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร 6) การพัฒนางาน เทคโนโลยีสารสนเทศ 7) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 8) การจัดทำสัมมนานักเรียน 9) การส่งเสริมและการประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย 10) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 11) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น 12) งานบริการสาธารณะและการอำนวยความสะดวก 13) การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน 14) การติดตาม ตรวจสอบ วัดผล ประเมินผล การบริหารทั่วไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น เป็นการบริหารงานภายใต้ขอบข่ายการบริหารงานใน 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยเป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาทางด้านสามัญ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเทียบกับชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญในหลักสูตรจัดให้มีวิชาสามัญที่เหมาะสมแก่ภาวะของพระภิกษุ สามเณร ที่จะได้ศึกษาโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยควบคู่กับวิชาพระปริยัติธรรมประกอบด้วย วิชาภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา

1.4.1 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้มีโครงสร้างการบริหารคล้ายกันกับโรงเรียนสามัญทั่วไปต่างเพียงรูปแบบเพราะแต่ละโรงเรียนมีรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกันออกไป อาจเป็นเพราะว่าข้อจำกัดด้านขนาดหรือด้านบุคลากรขององค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่โครงสร้างการบริหารจึงมีความสำคัญในการดำเนินงานจัดการศึกษาโรงเรียนนั้นๆ ซึ่งหากโรงเรียนใดมีโครงสร้างที่ชัดเจนสามารถช่วยลดปัญหาอุปสรรคในการทำงานลงไปได้ เนื่องจากการทำงานต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อแต่งตั้งมอบหมายที่สอดคล้องกับความถนัดของบุคคล การมีสายงานของการทำงานตั้งแต่ผู้บังคับบัญชาลงไปถึงผู้ปฏิบัติงานที่ชัดเจนย่อมส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้โครงสร้างการบังคับบัญชาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบันจึงมีลักษณะดังนี้

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิโครงสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ที่มา: สุภาพร มากแจ้ง; และสมปอง มากแจ้ง. (2542). รายงานการวิจัย การศึกษาสภาพ
การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์. หน้า 34.

นโยบายหลัก

1. จัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนา
2. จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน และดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
3. จัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสังคมโดยเปิดโอกาสให้เด็กยากจนและเด็กด้อย
โอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ไม่เก็บค่าใช้จ่าย หรือเก็บค่าใช้จ่ายน้อย

พระวิเชียรธรรมคุณธาร (2552: 52) กล่าวว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม
นั้นควรเพิ่มนโยบายดังนี้

1. ส่งเสริมการศึกษาความรู้ขั้นพื้นฐานให้พระภิกษุสามเณรที่บวชเรียน
ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสเท่าเทียมกับนักเรียนทั่วไป
2. ส่งเสริมปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านวิชาการให้แก่
พระภิกษุสามเณรที่ต้องการบวชเรียนในพระพุทธศาสนา

3. ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา

4. เสริมสร้างพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่นและสวยงาม

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่ดี เป็นผู้นำด้านศาสนธรรม และศาสนพิธี สืบสานวัฒนธรรมประเพณี สามารถประยุกต์หลักธรรม และองค์ความรู้ มาใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมให้แก่คณะสงฆ์และสังคม

พระมหาโกวิท สิริวณโณ. (2552: 11) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งทางด้านพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมโลกแล้วนำมาพัฒนาเอง มีความประพฤติดี เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม และให้มีจิตสำนึกที่จะรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

พระอุตรคณารักษ์ (2552: 42) วิสัยทัศน์นั้นมุ่งให้การศึกษาด้านพระปริยัติธรรมเกี่ยวกับพระธรรมวินัย ประวัติพระพุทธเจ้า ศาสนพิธี และภาษาบาลี อีกทั้งวิชาสามัญทั่วไปเกี่ยวกับ 8 กลุ่มสาระ และเทคโนโลยี มีการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้จัดหลักสูตรให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ฝึกอบรมปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน เจริญสมาธิภาวนา ทำวัตรสวดมนต์ พร้อมทั้งกิจของสงฆ์ ก่อให้เกิดคุณธรรม ศักยภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพพลานามัย ที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความเลื่อมใสต่อพระรัตนตรัย เป็นพระธรรมทูต พุทธศาสนทายาท ทำหน้าที่เผยแผ่หลักพระธรรมวินัย แก่พุทธศาสนิกชน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในต่างแดน

ภารกิจ

1. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพบริบทท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เต็มตามศักยภาพ

3. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการ

4. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นศาสนทายาทที่ดี

5. ประสานสัมพันธ์กับวัด สถานศึกษา ชุมชน ในการจัดการศึกษา ร่วมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการรณรงค์

6. พัฒนาและจัดสภาพแวดล้อม ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งจัดแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมเพียงพอ และหลากหลาย

7. ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

8. ส่งเสริมสนับสนุนระบบการประกันคุณภาพภายใน

9. ส่งเสริมวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ของผู้เรียน และเน้นข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีระเบียบวินัย และปฏิบัติตนเหมาะสมกับสมณสาธูป

2. ผู้เรียนมีความสำรวมกาย วาจา มีบุคลิกภาพที่ดี

3. ผู้เรียนเห็นคุณค่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีเจตคติที่ดี

ต่อการเป็นศาสนทายาท

4. ผู้เรียนมีความสามารถเผยแพร่หลักธรรมทางพุทธศาสนา

5. ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

6. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญูกตเวที

7. ผู้เรียนมีความประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรสิ่งของของตนเอง และส่วนรวม

อย่างคุ้มค่าและพอประมาณ

8. ผู้เรียนมีความอดทนอดกลั้น

9. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่เห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม อนุรักษ์

ศิลปะ วัฒนธรรม พัฒนาสิ่งแวดล้อม และภูมิใจในภูมิปัญญาไทย

10. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ

มีความคิดสร้างสรรค์

11. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

12. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี และการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย

ที่เหมาะสมกับสมณสาธูป

13. ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

14. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ในการ

วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระเหมาะสมกับสมณสาธูป

หลักการ

พระอุตรคณารักษ์ (2552: 13) กล่าวถึงหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

ศึกษาว่ามีหลักการดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมขั้นพื้นฐาน เพื่อประพฤติปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยและศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันได้ ตามสมควรแก่สมณวิสัย

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้แสวงหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แตกฉาน เพื่อการเผยแผ่
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจวัตรของสงฆ์ อย่างถูกต้อง
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม

จุดมุ่งหมาย

การศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นและตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตน ประพฤติปฏิบัติตาม พระธรรมวินัยเป็นศาสนทายาทที่ดีและนำความรู้จากการศึกษาไปพัฒนาสังคมตามระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณร มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ
2. มีนิสัยใฝ่หาความรู้มีสมณสัญญา เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติ ตามข้อบังคับและระเบียบสงฆ์
3. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ
4. รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม
5. มีความภูมิใจในความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
6. มีความคิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญ แก่ชุมชนและสังคม

วิชัย ธรรมเจริญ (2541: 80) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายว่าการศึกษิตตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเป็นการศึกษาที่มุ่งให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระวินัย สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิชาการพระพุทธศาสนาไปพัฒนาสังคม ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามสมควรแก่สมณวิสัย

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในศาสนปฏิบัติและกิจของสงฆ์ตามพระธรรมวินัย และระเบียบสงฆ์
2. มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของชาวพุทธ
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ไปใช้พัฒนาสังคม
4. รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์บนรากฐานแห่งพระธรรมวินัย
5. มีความสำนึกในสมณะสัญญาและการเป็นคนไทยร่วมกัน มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

1.4.2 หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1. เวลาเรียน

1.1 หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี

1.2 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร โดยให้มีเวลา 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ และเวลาเรียนในภาคฤดูร้อนนี้ให้ใช้สำหรับเรียนรายวิชาที่เรียนซ้ำหรือรายวิชาที่แก่ "0" หรือรายวิชาที่เปลี่ยน "ร" หรือ "มส"

1.3 โรงเรียนต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมแล้วอย่างน้อย 35 คาบ

1.4 ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 32 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร โดยเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้อันจำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ต้องจัดให้มีเวลาสำหรับให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอิสระตามความสนใจ จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์

1.5 นอกจากเวลาที่กำหนดในข้อ 1.1 ถึง 1.4 ต้องให้ผู้เรียนปฏิบัติ
กิจของสงฆ์ โดยมีเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้ควบคุม

2. หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียนให้มีค่าเป็น 1
หน่วยการเรียนรู้รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน
ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้มากขึ้นหรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรี ตามที่กำหนดไว้ใน
โครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศเรียนได้ไม่เกิน 1 ภาษา

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2544

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. เวลาเรียน

1.1 หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี

1.2 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20
สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร โดยให้มีเวลา 4 สัปดาห์ เวลาเรียน
ต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ และเวลาเรียนในภาคฤดูร้อนนี้ให้
ใช้สำหรับเรียนรายวิชาที่เรียนซ้ำหรือรายวิชาที่แก้ “0” หรือรายวิชาที่เปลี่ยน “ร” หรือ “มส”

1.3 โรงเรียนต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ
คาบละ 50 นาที รวมแล้วอย่างน้อย 35 คาบ

1.4 ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 27 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้
ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร โดยเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวหรือ
กิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ ต้องจัดให้มี
เวลาสำหรับผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอิสระตามความสนใจ

1.5 นอกจากเวลาที่กำหนดในข้อ 1.1 ถึง 1.4 ต้องให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจ
ของสงฆ์ โดยมีเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้ควบคุม

2. หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีค่าเป็น 1 หน่วย
การเรียนรู้รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มี
จำนวนหน่วยการเรียนรู้มากขึ้นหรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

3.1 ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรสำหรับภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจะเลือกเรียนได้ไม่เกิน 2 ภาษา

3.2 การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

5.1 ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรอย่างน้อย 81 หน่วยการเรียนรู้ โดยเรียนวิชาบังคับ 42 หน่วยการเรียนรู้ วิชาเลือกเสรีอย่างน้อย 39 หน่วย

5.2 การเรียนและทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

5.2.1 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 78 หน่วยการเรียนรู้

5.2.2 ในแต่ละภาคเรียน ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของสงฆ์ โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจของสงฆ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกิจวัตรที่ทางวัดกำหนด

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้ทำเป็นคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ คู่มือการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ (2552: 52)

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดดังนี้

1. เกณฑ์การผ่านการศึกษาระหว่างชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

1.1 ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.2 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมิน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.3 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.4 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์
ที่สถานศึกษากำหนด

2. เกณฑ์ผ่านการศึกษาระหว่างชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2.1 ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.2 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียนให้ได้ตาม
เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.3 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์
ที่ได้ศึกษากำหนด

2.4 ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตาม
เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้

เกณฑ์การจบหลักสูตร

1. เสร็จตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างจำนวน 96 หน่วยการเรียนรู้ โดยเรียน
วิชาบังคับ 78 หน่วยการเรียนรู้ วิชาเลือกเสรี 18 หน่วยการเรียนรู้ และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสิน
ผลการเรียน

2. ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ วิชาบังคับแกน ภาษาไทย ศาสนปฏิบัติ ภาษาบาลี
และธรรมวินัย

3. ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 85 หน่วยการเรียนรู้

4. ในแต่ละภาคเรียน ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของสงฆ์ โดยต้องมีเวลาเข้าร่วม
กิจกรรมของสงฆ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกิจวัตรที่ทางวัดกำหนด

5. การแก้ไขหลักสูตรในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลง
รายวิชา และเนื้อหาของรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร ให้ทำเป็นคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

จบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ช่วงชั้นที่ 3 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3, 4-6)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระและได้รับการ
ตัดสินผลการเรียนให้ได้ระดับผลการเรียนไม่ต่ำกว่า “1” ทุกรายวิชา

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ
ต้องได้รับผลการประเมินในระดับ “ผ่าน”

3. ผู้เรียนผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และได้ผลการประเมิน
ในระดับผล “ดี” หรือ “ดีเยี่ยม”

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและได้ผลการประเมินในระดับ
“ผ่าน” ทุกกิจกรรม

ตาราง 1 เกณฑ์ผลการเรียน

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ
4	ผลการเรียนดีเยี่ยม	80 - 100
3.5	ผลการเรียนดีมาก	75 - 79
3	ผลการเรียนดี	70 - 74
2.5	ผลการเรียนค่อนข้างดี	65 - 69
2	ผลการเรียนน่าพอใจ	60 - 64
1.5	ผลการเรียนพอใช้	55 - 59
1	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	50 - 54
0	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์	0 - 49

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ

1.1 ผู้เรียนที่ได้ผลการประเมินรายวิชาใดๆ ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด หรือ "0" หรือ "ต่ำกว่าร้อยละ 50" ผู้ปกครองต้องติดตามผู้เรียนให้เข้ารับการแก้ไขซ่อมเสริมจนได้ระดับผลการเรียน "ไม่น้อยกว่า 1" หรือ "สูงกว่าร้อยละ 50" หรือผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่สถานศึกษากำหนด

1.2 ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในระดับ "ผ่าน" ทุกรายวิชา จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านระดับชั้นและการผ่านช่วงชั้น

1.3 ช่วงชั้นที่ 3 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ประเมินผลการเรียนเป็นรายปี

1.4 ช่วงชั้นที่ 4 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ประเมินผลการเรียนเป็นรายภาค

2. การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ มีแนวดำเนินการดังนี้

2.1 สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ

2.2 คณะกรรมการฯ มีหน้าที่กำหนดเกณฑ์การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความแล้ว มอบหมายผู้สอนดำเนินการ

2.3 ผู้สอนมอบหมายผู้เรียนให้ไปศึกษาเรื่องหนึ่งด้วยตนเอง ทำโครงการงาน เลือกชิ้นงานหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เมื่อผ่านความเห็นชอบแล้วให้เก็บผลงานไว้ใน Portfolio

2.4 ผู้เรียนต้อง "ผ่าน" เกณฑ์การประเมินการอ่านวิเคราะห์ และเขียนสื่อความตามที่สถานศึกษากำหนด จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านระดับชั้นและการผ่านช่วงชั้น

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา

3.1 คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของสถานศึกษามีหน้าที่กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้สอดคล้องกับปัญหาความจำเป็น

และความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะของสถานศึกษา เช่น คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสันติสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ชุมชน และสังคมโลก โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นอาจซ้ำหรือแตกต่างจากคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะตามมาตรฐานหลักสูตร โดยจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสมณสาธิต

3.2 แนวการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์กำหนดเป็น 3 ระดับ ดังนี้

“ดีเยี่ยม” ดย หมายถึง มีพฤติกรรมสูงกว่าเกณฑ์
ที่สถานศึกษากำหนด

“ดี” ด หมายถึง มีพฤติกรรมผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่
สถานศึกษากำหนด

“ควรปรับปรุง” ป หมายถึง มีพฤติกรรมบางประการ
ที่ต้องปรับปรุง

3.3 ผู้เรียนที่ได้รับผลการประเมิน “ควรปรับปรุง” เป็นผู้ “ไม่ผ่าน” ต้องเข้าร่วมปฏิบัติการตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนด และได้รับผลการประเมินในระดับ “ดี” ขึ้นไปจึงถือว่า “ผ่าน”

3.4 ผู้เรียนต้อง “ผ่าน” เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาครบถ้วน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านระดับชั้น และการผ่านช่วงชั้น

4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4.1 สถานศึกษามีหน้าที่กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแนวทางในการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนแต่ละคน

4.2 ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาของการจัดกิจกรรม

1.4.3 กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งกำหนดให้กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นครปฐม และปทุมธานี ได้แก่ (กองพุทธศาสนศึกษา. 2553ก: ออนไลน์)

1. โรงเรียนวชิรมกุฏ วัดมกุฏกษัตริยาราม แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
2. โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มจร. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แขวงพระบรม-มหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
3. โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง วัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ

4. โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ แขวงพระบรมมหาราชวังเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
5. โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา วัดสุทธาวาส แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
6. โรงเรียนวัดกัญจนสิงหาสน์วิทยา วัดกัญจนสิงหาสน์ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
7. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพรหมรังษี วัดพรหมรังษี แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร
8. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล วัดธรรมมงคล แขวงบางจาก เขตพระโขนงกรุงเทพมหานคร
9. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดเวตวันธรรมवास แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
10. โรงเรียนวัดผ่องพลอยวิริยาราม วัดผ่องพลองวิริยาราม แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร
11. โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร
12. โรงเรียนวัดเสนาหา วัดเสนาหา ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
13. โรงเรียนพระปริยัติธรรมมหาสวัสดิ์วิทยา วัดมหาสวัสดิ์นาคพุมาราม ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
14. โรงเรียนวัดโกเมศรัตนาราม วัดโกเมศรัตนาราม ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี
15. โรงเรียนพระปริยัติธรรมพระราहुล วัดปัญญาันันทา ตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
16. โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์ ตู๊ปณ.53 ปณจ. กบินทร์บุรี อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นในที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยได้รับอนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ด้วยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ที่ให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นหลัก และมีรายวิชาอื่นๆ ทางศาสนา เช่น ภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร ตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมสนับสนุน การเผยแผ่ และการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เป็นต้น

2. แนวคิด หลักการ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1 ความหมายของชุมชน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายชุมชนว่า หมู่ชน กลุ่มคน ที่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

วิชิต นันทะสุวรรณ และจำนง แรกพิณิจ (2541: 5) กล่าวว่า ชุมชน เป็นการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่หรือขอบเขตที่แน่นอนหนึ่ง มีความผูกพันซึ่งกันและกัน อันเป็นผลมาจากการมีกิจกรรมทางการผลิต มีวิถีการผลิตที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน หรือเกื้อกูลกัน มีกิจกรรมทางสังคม และวัฒนธรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในกลุ่ม และเกิดจากกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน และรวมถึงความคิดทางการเมือง หรือมีกระบวนการในการตัดสินใจร่วมกัน

ประเวศ วะสี (2544: 13) ได้ให้ความหมายของคำว่าชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและเอื้ออาทรต่อกันมีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกัน

ราไพ โกมุก (2545: 33) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่ม มารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน มีการสร้างสรรค์ มีความใส่ใจร่วมกันและมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน

ธฤชวรรณ นนทพุทฺธและเยาวนิจ กิตติธรรกุล (2547: 67) ได้อธิบายคำว่าชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตบริเวณเดียวกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกันมีลักษณะการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความรู้จักเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาเหมือนกัน

ยุพิน พุ่มพิบูลย์ (2550: 21) ได้สรุปความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชน หมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างคนภายในกลุ่ม มีวิถีชีวิต มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ในการดำเนินชีวิตอย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน มีมิตรภาพมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความสนใจและมีปัญหาร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในการทำงานเพื่อแก้ปัญหา และหาทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสม

จากความหมายของชุมชนตามที่นักวิชาการ และนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตบริเวณเดียวกัน มีความรู้จักเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ในการดำเนินชีวิตอย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

2.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือกันระหว่างประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนหรือเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาของชุมชน โดยประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันทั้งวางแผน ปฏิบัติ และประเมินผล ซึ่งในเรื่องความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นมีนักคิดหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้

เคียท และกิลลิง (Keith; & Girling. 1991: 45) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จได้จะต้องประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. ต้องทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานอย่างชัดเจน
2. ต้องมีความเป็นอิสระและมีความเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น
3. ความคิดเห็นที่แตกต่างกันจะนำไปสู่หนทางแห่งการแก้ไขปัญหานั้น
4. บุคคลจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความสามารถในการแสดงออก
5. การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

เบอร์เกอร์ (Berger. 1995: 255-261) เสนอแนวคิดไว้ว่า ผู้ปกครอง ชุมชน และครูต้องร่วมมือกันในทุกด้านเพื่อเสริมสร้างเด็กในความรับผิดชอบให้อยู่ในสังคมอย่างผู้มีคุณสมบัติในตัว คือ เก่ง ดี มีสุข ซึ่งจะส่งผลดีเมื่อโตขึ้น โดยที่ผู้ปกครอง ชุมชน และครูต้องแสวงหาความร่วมมืออย่างหลากหลายทุกรูปแบบเป็นต้นว่า ด้านผู้ปกครอง และชุมชน เป็นแหล่งข้อมูลแก่ครูและนักเรียนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตลอดจนงานบริหารโรงเรียนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้มีขึ้น ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนก็ช่วยผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาอาชีพหรือความเป็นอยู่ต่างๆ ในลักษณะของการให้ความรู้เพิ่มเติม หรือการบรรเทาปัญหาการใช้จ่ายทางการศึกษา เช่น การให้ทุนการศึกษาในรูปของคูปอง หรือลักษณะของทุนต่างๆ เป็นต้น

วาลาห์ (บารุง แสสนณรงค์. 2550: 56; อ้างอิงจาก Walah. 1999: 234-235) ได้อธิบายว่า การร่วมมือของบุคคลในการพัฒนาการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวไปสู่อนาคต ด้วยการมีความรู้ความสามารถ และมีสิ่งต่างๆ ที่มีความสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาให้เกิดความสำเร็จสูงสุด ดังเช่น บุคคลจะต้องมองเห็นสิ่งที่เป็นประโยชน์และความสำคัญของการศึกษาจะต้องมีความเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการศึกษา จะต้องมิวิสัยทัศน์ที่สามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

ประยูร ศรีประสาธน์ และคนอื่นๆ (2539: 50-51) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดและการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง การเปิดโอกาสหรือจัดให้ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นกรรมการของหน่วยงานหรือเข้าร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงานหรือเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดและการบริหารการศึกษาในระดับกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด อำเภอและสถานศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2541: 2; อ้างอิงจาก เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2545: 20) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อโรงเรียนมาก ดังนั้น ภารกิจของโรงเรียนคือ การให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ด้วยเหตุนี้ ประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหาร ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้ปกครองพอใจโรงเรียน มีความเชื่อถือและศรัทธาในโรงเรียน โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ โรงเรียนที่ปราศจากความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนจะประสบผลสำเร็จได้โดยยาก

อุทัย บุญประเสริฐ (2542: 1-4) ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือในการปฏิรูประบบบริหารสถานศึกษาในประเทศไทยปัจจุบันนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุอย่างชัดเจนให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานศาสนา การศึกษาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ในการดำเนินงานตามนัยดังกล่าว จะเป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษา ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนให้ผู้นมีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน และตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2544: 30) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียน หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครู และโรงเรียน ในการสร้างสรรค์และพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตและพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

อุดม เหลืองสด (2545: 18) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาว่า การที่ผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อถือ และยึดมั่นของแต่ละบุคคล องค์กร หน่วยงาน รวมไปถึงกาลเวลาและยุคสมัย แต่อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วม คือการที่ชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเองโดยชาวบ้าน สถาบัน และคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการตัดสินใจ วางแผนปฏิบัติรับผลประโยชน์ รวมไปถึงการประเมินผลกิจกรรมนั้นๆ

ปรัชญา เวสารัชช์ (ไพรัช อรรถกามาพันธ์; และมัทนา โชควรรณกร. 2545: 8; อ้างอิงจาก ปรัชญา เวสารัชช์. ม.ป.ป.) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุ ในกิจกรรมพัฒนานั้น การมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนา และเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมจึงเป็นไปได้ทั้งวิธีการ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาไปด้วย

พจนีย์ มั่งคั่ง (2549: 34) ได้สรุปการมีส่วนร่วมกับชุมชนไว้ว่า หมายถึง ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน และระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการดำเนินงาน โครงการตามพระราชดำริฯ

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสหรือจัดให้ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นกรรมการของหน่วยงานหรือเข้าร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงานหรือเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อให้หน่วยงานประสบความสำเร็จ หน่วยงานที่ปราศจากความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนจะประสบผลสำเร็จได้โดยยาก

2.3 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน มีความสำคัญต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชน ดังต่อไปนี้

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540: 94) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นสิทธิพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพให้การยอมรับและยกย่อง โดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา
 2. งานพัฒนา เป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับสมาชิกของชุมชนเป็นจำนวนมาก เราจำเป็นต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้ได้มีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงออก
 3. กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มสมาชิกของชุมชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน
 4. ประสบการณ์ที่ผ่านมาได้พบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จโดยอาศัยวิธีให้ชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของการรวมกลุ่มและการจัดตั้งองค์กรประชาชน
 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่มหรือของกลุ่มอันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามาร่วมเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขา และในขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยการมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น
 6. การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งสมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใดยิ่งแสดงว่าชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น
 7. สมาชิกของชุมชนยิ่งรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะทำปัญหาอย่างไร ถ้าให้โอกาสแก่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาช่วยให้อะไรๆ ได้ดีขึ้น
- สมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545: 9-10) กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้
1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด และอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมมีผลในทางจิตวิทยาคือทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่

3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถ และทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจ (Team Spirit) และความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

5. การมีส่วนร่วมทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจ ในการทำงานมากขึ้นด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 10-11) กล่าวถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1. ประชาชนอยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ รับทราบและเผชิญปัญหานั้นๆ โดยตรง
2. ทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่จำกัด ทุกคนมีความหวังใญ่ จึงต้องเข้ามามีส่วนร่วม
3. เป็นหลักการบริหารบนพื้นฐานของความสุจริตและยุติธรรม ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย
4. ทำให้เกิดฉันทามติที่คนทั้งหลายทราบเหตุผลของกันและกัน ก็มักเห็นพ้องที่จะเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
5. เพื่อให้ชุมชนและกลุ่มต่างๆ สนับสนุนต่อผลการตัดสินใจนั้นๆ
6. ประชาชนอาจเป็นต้นเหตุของความล้มเหลวของโครงการได้ ถ้าไม่ให้ความร่วมมือ

2.4 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้การจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่มีผลทำให้การปฏิบัติงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

ชินรัตน์ สมสืบ (2539: 25-27) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ (Right) และเป็นเอกสิทธิ์ (Privilege) ในฐานะสิทธิจะต้องได้รับการเคารพและให้เกียรติในฐานะเอกสิทธิ์จะต้องไม่ถูกบังคับ (Enforce) และครอบงำ (Manipulate) ทั้งสองประการนี้ต้องเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดไม่มีใครจะเป็นหุ่นเชิด ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อผูกมัดจากคนแต่ละคนบนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าโครงการเป็นของพวกเขา เพื่อพวกเขา และโดยพวกเขา ที่แสดง

ออกมาในรูปพฤติกรรมร่วมเป็นการแสดงพฤติกรรมของผลประโยชน์ร่วม ดังนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้น ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ ถูกสอน และถูกแนะนำ แต่ก็ไม่ได้ทำเพื่อผลประโยชน์ของคนอื่น

3. การมีส่วนร่วมคือ ส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารการพัฒนาชนบท ประการที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมจะถูกดำเนินการใน 2 บริบทคือ นักบริหารการพัฒนาจะต้องรู้ในสิ่งที่ประชาชนมุ่งหวัง (Aspiration) และต้องให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น (Articulation) ประการที่สอง โครงการพัฒนาต้องให้ประชาชนรับรู้ ประชาชนต้องเข้าใจ ในโครงการ รู้ถึงทรัพยากรที่จำเป็น และประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ การมีส่วนร่วมคือ เครื่องชี้วัด การพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นฐานในการพัฒนาชนบทยิ่งมาก และเข้มข้นเท่าใด แสดงว่า ผลประโยชน์ของการพัฒนา จะตกแก่ประชาชนมากขึ้นเท่านั้น

4. การมีส่วนร่วมจำเป็นสำหรับความสำเร็จของการพัฒนาชนบท ซึ่งจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมจริงไม่ใช่เพียงหยาบๆ หรืออย่างตื้นๆ เป็นเรื่องของการอาสาสมัครเป็นผลของทางเลือกที่ประชาชนจะทำการสิ่งต่างๆ เพื่อตัวพวกเขาเอง

โคเฮนและอัฟฮอฟ (สวัญ วัฒนชันานนท์. 2548: 12-13; อ้างอิงจาก Cohen; & Uphoff. 1977: 7-26) เป็นนักวิชาการที่ศึกษาวิจัยและปฏิบัติงานโครงการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็นอย่างมาก ในส่วนของแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โคเฮนและอัฟฮอฟกล่าวถึงกรอบในการพิจารณาเรื่องของการมีส่วนร่วมว่ามีโครงสร้างพื้นฐาน จำแนกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (What Participation are we Concerned with) หรือที่โคเฮนและอัฟฮอฟเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม (Kinds of Participation) ซึ่งทั้งสองกล่าวว่า มี 4 ประเภท ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation)

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (Whose Participation are we Concerned with) ในส่วนนี้ มีคำที่ใช้ในความหมายกว้างคำหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular Participation) ซึ่งโคเฮนและอัฟฮอฟได้จำแนกให้เป็นกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น (Local Residents or Local People)
2. ผู้นำท้องถิ่น (Local Leaders)
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ (Government Personnel)
4. คนต่างชาติ (Foreign Personnel)

กลุ่มคนทั้ง 4 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมนี้ ย่อมมีคุณลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทั้งสิ้น โคเฮนและอัฟฮอฟ เสนอว่า คุณลักษณะของบุคคลที่ควรพิจารณา คือ 1) เพศ 2) อายุ 3) สถานภาพของครอบครัว 4) การศึกษา

5) การแบ่งกลุ่มในสังคม ได้แก่ กลุ่มชนชาติ เผ่า เชื้อชาติ ศาสนาที่นับถือชั้นวรรณะ ภาษาที่ใช้ แหล่งกำเนิด และอื่น ๆ 6) อาชีพ 7) รายได้ 8) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 9) ระยะทางของที่พัก กับที่ตั้งของโครงการความร่วมมือ 10) สถานภาพของการถือครองที่ดิน และ 11) สถานภาพของการได้รับการจ้างงาน (เช่นทำงานเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา)

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (How is Participation Occurring with in the Project) ในมิตินี้ มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประเด็นด้วยกันคือ

1. พื้นฐานของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 1.1 แรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง
 - 1.2 แรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มาจากที่ใด
2. รูปแบบของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 2.1 รูปแบบขององค์กร
 - 2.2 การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม
3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 3.1 ระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วม
 - 3.2 ช่วงของกิจกรรม
4. ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 4.1 การให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม
 - 4.2 ปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่างๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

วูดค็อก (ประยูทธ์ ตรีชัย. 2544: 36; อ้างอิงจาก Woodcock. 1989: 76-116)

กล่าวถึงการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพว่าต้องประกอบด้วย 11 องค์ประกอบคือ

1. ความสมดุลในบทบาท สมาชิกจะต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกัน
2. เป้าหมายที่ชัดเจนและเห็นพ้องต้องกันเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับรู้และมีส่วนในการตั้งเป้าหมายนั้น
3. ความเปิดเผยและการกล้าเผชิญหน้าเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถแสดงตน เหตุผล ความคิด ได้อย่างอิสระ
4. การสนับสนุนและการไว้วางใจกันจะทำให้สมาชิกรู้สึกจะปกป้องงานที่เขารับผิดชอบ
5. ความร่วมมือและความขัดแย้งจะช่วยให้ทุกคนยอมรับจุดอ่อนจุดแข็งของกันและกัน และจะช่วยดึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน
6. วิธีการดำเนินการที่ดีจะทำให้การตัดสินใจถูกต้องเหมาะสม
7. ภาวะผู้นำที่เหมาะสม ยอมให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเพื่อเปิดโอกาสและดึงศักยภาพของผู้ร่วมงานออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องาน
8. การตรวจสอบและติดตามงานเป็นการศึกษาทบทวนการทำงานของการทำงานของการปฏิบัติงานเพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์และคิดปรับปรุงงาน

9. การพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่จะเกิดขึ้น
10. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อช่วยเหลือและเรียนรู้จากกลุ่มข้างเคียง
ทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่ม
11. การสื่อสารที่ดีเปรียบเสมือนน้ำมันหล่อลื่น

2.5 ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม

กรรณกิจ ชมดี (ทองใบ เวียงสีมา. 2551: 21; อ้างอิงจาก กรรณกิจ ชมดี. 2524: 13) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมหลังจากได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราช ออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meetings)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committee)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมเป็นผู้สัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

ปรัชญา เวสารัชช์ (บำรุง แสตนณรงค์. 2550: 58; อ้างอิงจาก ปรัชญา เวสารัชช์. 2528: 58) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมดังนี้ 1) ร่วมแสดงความคิดเห็น 2) ร่วมสละทรัพยากรและวัสดุ 3) ร่วมสละแรงกาย และ 4) ร่วมสละเวลา

สุวรรณี คงทอง (2536: 15-16) กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การร่วมประชุมวางแผนดำเนินการ โดยการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ
2. การร่วมดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ โดยการเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใดๆ
3. การร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์คือ การเข้าร่วมในการใช้ประโยชน์ การร่วมติดตามผลงาน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นลักษณะการร่วมมือหรือการทำกิจกรรมร่วมกับระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่มีข้อจำกัด อันทำให้การมีส่วนร่วมไม่เต็มที่ ข้อจำกัดอันนี้เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน 2 ฝ่าย ฝ่าย

หนึ่งรู้ดีกว่าตนเองด้อยอำนาจกว่า หรือมีทรัพยากรเชิงอำนาจ เช่น เป็นผู้มีความรู้ต่ำกว่า จึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นั่นคือ ความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมน้อย

การมีส่วนร่วมของชุมชนแบบชายขอบ เป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนทั่วไปกับโรงเรียน ซึ่งจะเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมโดยการร่วมงาน หรือให้ความร่วมมือหรือร่วมสนับสนุนโดยอาจจะแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกิจกรรมบ้าง แต่ไม่มีการตัดสินใจมอบภาระให้เป็นของฝ่ายโรงเรียน ลักษณะของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนทั่วไป มีลักษณะในการมาร่วมงาน ให้ความร่วมมือในการประชุม และให้ความสนับสนุนโดยการบริจาคเงินและสิ่งของ หรือร่วมดำเนินงาน บางครั้งอาจแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการบ้าง แต่ไม่มีน้ำหนักเพราะส่วนมากมักจะคล้อยตามการตัดสินใจของกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่า เช่น กลุ่มของคณะกรรมการโรงเรียนหรือกลุ่มผู้นำในโรงเรียนที่มีอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุด ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการออกความคิดเห็นเพื่อเสนอแนะให้โรงเรียนปรับปรุงเรื่องการเรียนการสอนในโรงเรียนเพราะถือว่าหน้าที่ในการจัดการศึกษาเป็นของโรงเรียนและครู หากผู้ปกครองนักเรียนจะแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะอะไรก็เกรงว่าจะไม่ถูกหลักการของครูหรือโรงเรียน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบเป็นบางส่วน (Partial Participation) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน เป็นการเข้ามาเกี่ยวข้องของประชาชนในชุมชน หรือกิจกรรมการศึกษาในระดับความเข้มข้นมากกว่าแบบชายขอบ กิจกรรมโดยคณะกรรมการโรงเรียนจึงมีความสำคัญที่รัฐถือว่าเป็นนโยบายสำคัญ ซึ่งสามารถสร้างความชอบธรรมในการจัดการศึกษาของไทย การมีส่วนร่วมแบบบางส่วนนี้จะมีลักษณะที่มีส่วนร่วมแบบริเริ่มงาน มาร่วมงาน ร่วมให้การสนับสนุนด้วยการบริจาคหรือการร่วมมือในการทำงาน โดยมีบทบาทมากกว่าแบบชายขอบ ได้แก่ กลุ่มของคณะกรรมการโรงเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจได้บ้าง ซึ่งการตัดสินใจนั้น อาจจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการดำเนินการได้ทั้งหมดก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามการคิดริเริ่มกิจกรรมต่างๆ ยังคงเริ่มต้นจากฝ่ายโรงเรียน และในการร่วมกิจกรรมสามารถมีส่วนร่วมได้ทุกกิจกรรม ยกเว้น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยทั้งสองฝ่ายร่วมกันอย่างเข้มข้นและเท่าเทียมกัน ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกิจกรรมร่วมกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้เต็มที่ เป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำหลักในชุมชน เช่น เจ้าอาวาส ผู้บริหารโรงเรียน ประธานคณะกรรมการโรงเรียน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในอันที่จะชี้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เป็นแบบแผนของการมีส่วนร่วมและมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นผู้มีอิทธิพล เพราะมีทรัพยากรทางอำนาจ ทำให้มีบทบาทตามหน้าที่ที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน จะเป็นผู้นำในการริเริ่มงาน ผู้คิดงาน ร่วมดำเนินการร่วมสนับสนุน ร่วมงาน ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมจริงจังทุกขั้นตอน และมีอำนาจในการตัดสินใจได้มากที่สุด

สุชาดา จักรพิสุทธ์ (2547: 20) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผล ประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเอง ให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุนิติบุคคลที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545: 13) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางตรงคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการปฏิบัติงาน รับผิดชอบเพราะเป็นหน้าที่โดยตรง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน

2. การมีส่วนร่วมทางอ้อมจะเป็นลักษณะกรรมการหรือผู้แทน ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกระดับ

วิจิต นันทสุวรรณ และจำนงค์ แรกพิณิจ (2541: 21-29) ได้นำเสนอรูปแบบ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ เกิดจากความสามารถและความต้องการของคนในชุมชน ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ วิถีชีวิตและตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยไม่ มีขีดจำกัดของระยะเวลา สถานที่ เพศ และอายุ เป็นการเปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่แท้จริง ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทหลักในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมตามแนวทางนี้ ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่างที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร โดยมีกระบวนการ ดำเนินการ คือ

1. การวิเคราะห์ - สังเคราะห์ ปัญหาชุมชน
2. หาทางออกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต
3. ดำเนินการสร้างกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหามีอยู่
4. ประเมินผลกิจกรรม

โดยการกำหนดเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ จะเริ่มจากจุดเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวันแล้วขยายออกไปสู่เนื้อหาหรือกิจกรรมที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทั้งหมด

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมกับ โรงเรียนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สัมพันธ์ และสอดคล้องกับความเป็นจริงของสภาพชุมชน

สนองความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น โดยบุคคลในท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและประเมินผล

3. รูปแบบการเชื่อมประสานการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะกับชุมชนที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง มีองค์กรชุมชนเพื่อจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตามที่ได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น นอกจากจะเป็นการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแล้ว นอกจากจะเป็นการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังเป็นไปในลักษณะของการร่วมกันจัดการศึกษาให้แก่คนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนั้นๆ ด้วยบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในระดับสูง

นอกจากนี้ สถาบัน International Association for Public Participation ที่ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ คือ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2552: ออนไลน์)

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

2.6 กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2550: 50) ได้กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ดังนี้

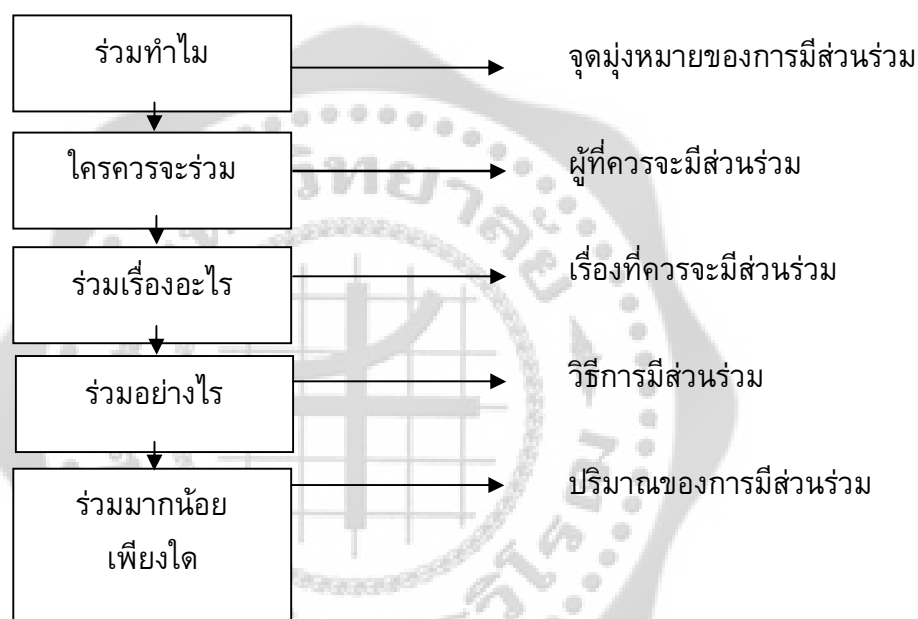
1. การสำรวจความต้องการคือ สำรวจข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของสถานศึกษา วิเคราะห์สภาพของสถานศึกษา โดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์
2. การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา โดยยึดมั่นมาตรฐานตามที่คณะรัฐมนตรีประกาศและมาตรฐานที่เกิดจากความต้องการของชุมชน
3. การวางแผนการพัฒนาคือ การวางแผนการพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปี
4. กิจกรรมการปฏิบัติคือ แนวทางการปฏิบัติที่จะทำไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
5. การประเมินผลคือ การประเมินผลแนวทางปฏิบัติด้านต่างๆ ของการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. การสรุปผลการมีส่วนร่วมของชุมชนคือ การนำผลการประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปีและแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริงนั้น ชุมชนและสถานศึกษาควรทบทวนกระบวนการทำงานร่วมกัน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537: 214 -215) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งมีประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปนี้

1. ร่วมทำไม เป็นจุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วม การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เป้าหมายทั่วไปของการมีส่วนร่วม เช่น เพื่อพัฒนาการศึกษา แต่จุดมุ่งหมายเฉพาะของการมีส่วนร่วมคืออะไร เช่น เพื่อกำหนดนโยบาย วางแผนปฏิบัติการ บริหารบุคคล สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น
2. ใครควรจะเข้าร่วม จะต้องพิจารณาผู้ที่ควรจะมีส่วนร่วม นั่นคือพิจารณาบุคคลให้เหมาะสมกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติ ประกอบด้วย ความรู้และทักษะ ความสามารถที่จะทำประโยชน์ มีเวลาพอที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
3. ร่วมเรื่องอะไร ในแต่ละภารกิจหลักของการมีส่วนร่วมนั้นจะมีภารกิจย่อย ๆ ด้วย เช่นถ้าภารกิจหลักคือการบริหารงานบุคคล ภารกิจย่อยอาจประกอบด้วย การสรรหา การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การพัฒนาบุคลากร เป็นต้น ดังนั้น การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมควรพิจารณาว่าเรื่องอะไรที่ควรจะมีส่วนร่วม
4. ร่วมอย่างไร การมีส่วนร่วมนั้นมีหลายวิธี ทั้งการมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมมีหลายวิธีเช่นกัน เช่นร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเสนอ

ความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือร่วมในการแสวงหาทรัพยากร เป็นต้น รูปแบบหรือวิธีการมีส่วนร่วมจำเป็นจะต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคคลและภารกิจ

5. ร่วมมากเกินไปเพียงใด เป็นการพิจารณาปริมาณการมีส่วนร่วม ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารในปริมาณที่เหมาะสมกับภารกิจ ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (pseudo-participation) หรือการมีส่วนร่วมที่มากเกินไป (Excessive Participation) การมีส่วนร่วมของชุมชนอาจมีมากน้อยต่างกัน

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา สามารถแสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 : แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา
ที่มา: เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). ปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา.
ใน สัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาบริหารการศึกษา. หน่วยที่ 5-8. หน้า 215.

พจนีย์ มั่งคั่ง (2549: 41) ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาและความต้องการและการตัดสินใจในการร่วมวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยอาจเข้าร่วมสนับสนุนด้านทรัพยากร หรือการเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมถึงการเข้าร่วมในการลงแรงและร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างควบคู่กันไป
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยอาจเข้าร่วมในการติดตาม ประเมินผล และนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2539: 18) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไข ตลอดจนความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ชชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 19) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือโดยการบริหารงาน และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินว่าโครงการที่พวกเขาดำเนินการนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ ที่กระทำกันเป็นระยะๆ หรือการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดโครงการ

อภิญา กังสนารักษ์ (2544: 14-15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

ส่วน อคิน รพีพัฒน์ (2547: 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2547:) ได้สรุปและนำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ ได้แก่

- ลักษณะที่ 1 มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การคิด 2) การตัดสินใจ 3) การวางแผน และ
- 4) การลงมือปฏิบัติ
- ลักษณะที่ 2 มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดปัญหา 2) การวางแผน
- 3) การดำเนินงาน 4) การประเมินผล และ 5) การบำรุงรักษา และพัฒนาให้คงไว้

2.7 ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540: 84-92) และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536: 179-181) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขหรือปัจจัยที่จะทำให้โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชน ต้องมีเงื่อนไขหรือปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความร่วมมือและเกื้อกูลกัน แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ เงื่อนไขที่จำเป็นและเงื่อนไขที่เพียงพอ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เงื่อนไขที่จำเป็น (Necessary Conditions) ซึ่งประกอบด้วย

1.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องมีทัศนคติที่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการเรียนรู้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาความรู้และจิตสำนึกของตนเอง และการเรียนรู้ที่ดีที่สุดทางหนึ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และเกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติ ทัศนคติดังกล่าวมีผลให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นว่า ความร่วมมือก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร แก่ตนเอง และคนทั้งหมดที่ร่วมมือกัน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น

1.2 บุคลากรมีทัศนคติที่เคารพ เชื่อมั่นในศักยภาพ การพัฒนาตนเอง ของมนุษย์ โดยไม่ยึดติดตามคุณค่าหรือค่านิยมที่สังคมกำหนดในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่อง ของความรู้ การเห็นคุณค่าและมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของกันและกัน ย่อมเอื้อให้เกิดความ ร่วมมือระหว่างกัน

1.3 บุคลากรมีทัศนคติที่เชื่อว่าความหลากหลายเป็นลักษณะแท้จริง ของธรรมชาติและมีประโยชน์ในเชิงพัฒนาความเชื่อดังกล่าว นอกจากนี้จะหนุนเสริมทัศนคติ ในข้อ 1.1, 1.2 แล้วยังเสริมให้บุคคลยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน มีความคิดเห็นที่ยืดหยุ่น ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันได้ มีทักษะท่าทีที่เอื้อให้เกิดความร่วมมือ ลดความขัดแย้ง แบบแตกหัก รุนแรง และส่งเสริมให้ความร่วมมือดำเนินไปโดยราบรื่น

2. เงื่อนไขที่พอเพียง (Sufficient Conditions) ประกอบด้วย

2.1 การมีวิสัยทัศน์ในเรื่องการศึกษาชุมชนร่วมกัน

2.2 การมีส่วนร่วมและความสนับสนุนจากภาคีอื่นๆ การแสวงหาความร่วมมือ และความสนับสนุนจากภาคีอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้โรงเรียน และชุมชนร่วมกันสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้มากขึ้น

2.3 โครงสร้างของการจัดการศึกษา มีลักษณะดังนี้

2.3.1 ลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชน ชุมชนที่มีความสัมพันธ์ แบบปฐมภูมิ รู้จักกันเป็นญาติพี่น้อง การมีส่วนร่วมจะดีกว่าชุมชนที่มีประชาชนจากหลากหลายแห่ง และต่างวัฒนธรรมอยู่ด้วยกัน โดยมีฐานะความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแบบทุติยภูมิ

2.3.2 โครงสร้างของประชากร ชุมชนที่มีโครงสร้างประชากรวัยแรงงาน มากจะมีส่วนร่วมมากกว่าโครงสร้างชุมชนที่วัยแรงงานย้ายไปทำงานที่อื่น

2.3.3 วัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เช่น คนในชุมชนมี ความเห็นอกเห็นใจและเห็นความสำคัญในการช่วยเหลือผู้อื่น จะทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมกัน ในชุมชนมากกว่าชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่

2.3.4 ค่านิยมของชุมชน เช่น การนับถือผู้นำอาวุโสหรือผู้นำชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้

2.3.5 คุณภาพของประชากร ชุมชนที่มีประชากรมีคุณภาพดี เช่น รายได้ ดี การศึกษาดี มีทัศนคติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความตื่นตัวในการพึ่งตนเอง จะเอื้ออำนวยให้ ประชาชนมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่า

2.3.6 โครงสร้างของอำนาจ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพล ในการตัดสินใจของกลุ่มในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ซึ่งโดยมากมักมีฐานดี มีความรู้และประสบการณ์ มากกว่าคนอื่น ถ้าผู้นำเห็นแก่ประโยชน์ในการมีส่วนร่วม ก็จะเป็นแกนนำในการมีส่วนร่วม ของประชาชน

2.3.7 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ถ้าชุมชนตั้งถิ่นฐานมีลักษณะเป็นกลุ่มจะทำให้ประชาชนรู้จักกันและทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าชุมชนที่ตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจาย ยากต่อการรวมกลุ่ม

2.3.8 ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของชุมชน ชุมชนใดมีทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดี เช่น เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตชลประทาน หรือประชาชนมีการศึกษาดี มีรายได้จากการเกษตรสม่ำเสมอทุกปี จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชนดีกว่าชุมชนที่ขาดทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

2.4 นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2.5 ชุมชนมีเงื่อนไขพื้นฐานเพื่อการพัฒนา กล่าวคือ ชุมชนยังคงมีความเข้มแข็ง หรือมีทรัพยากรพื้นฐานคงเหลืออยู่ เช่น ผู้นำตามธรรมชาติ ความสัมพันธ์เชิงสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรืออื่นๆ ปัจจัยเหล่านี้ ทำให้ทั้งโรงเรียนและชุมชนได้ร่วมมือกันพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นได้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเข้ามามีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นกับโรงเรียน ลักษณะพื้นฐานนิสัยคนไทย 2) กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นห่วงบุตรหลาน ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน ความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเองและเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม และ 3) กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน คือ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครู อาจารย์ กับชุมชน

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ (2542: 130-132) กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการจัดการ ประกอบด้วย

- 1.1 พัฒนาการให้เกิดการมีส่วนร่วมในพันธกิจและเป้าหมาย
- 1.2 ส่งเสริม (ด้วยสื่อต่างๆ) ให้เกิดความเข้าใจของการที่ต้องพึ่งพากันหรือร่วมกัน
- 1.3 หาความเห็นชอบร่วมกันในงานที่แต่ละฝ่ายจะรับไปทำ
- 1.4 สร้างความไว้วางใจกัน
- 1.5 ลดการแข่งขันของแต่ละฝ่าย
- 1.6 สร้างความมั่นใจว่าแต่ละฝ่ายจะได้ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมกันทำงาน

2. ปัจจัยด้านการสื่อสาร การสื่อสารเพื่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมนั้น คือ

เป้าหมายเพื่อให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเองและสร้างความมั่นใจให้กับคนในชุมชนจนสามารถกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิด การระดมปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีการแก้ไขให้ได้ลักษณะ

การสื่อสารที่สำคัญ ได้แก่ สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มีความหลากหลาย เป็นการสื่อสารทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นต้น

3. ปัจจัยทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม

4. ปัจจัยของโครงการนั่นเอง ได้แก่

4.1 โครงการให้ความสะดวกกับประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

4.2 ให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการนั้น คือ มีโอกาส มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ

4.3 ให้การพัฒนาความรู้สึกและทักษะการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน

5. ปัจจัยด้านฟิสิกส์ (Facilitator) ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

5.1 ฟิสิกส์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม

5.2 ค้นหาผู้นำ แล้วช่วยกันกระตุ้นการมีส่วนร่วมในชุมชน

5.3 รวมกลุ่มชุมชน เพื่อร่วมกันค้นหาและหาแนวทางแก้ไข

5.4 สนับสนุน ข่าวสาร กำลังใจ และมีส่วนร่วมแก้ปัญหาอุปสรรค การมีส่วนร่วม

5.5 มีความจริงใจ เป็นที่นาเชื่อถือ ศรัทธา ของชุมชน

6. ปัจจัยด้านผู้นำ ได้แก่ ต้องมีความจริงใจที่จะช่วยเหลือชุมชน ต้องได้รับการยอมรับในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ถ้าจะให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารควรคำนึงถึงแนวทางต่อไปนี้ (ทัศนาศาสตร์, 2547: 16)

6.1 ดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ (Integrity)

6.2 ทำอย่างต่อเนื่อง (Continuity)

6.3 ทำด้วยความเรียบง่าย (Converged)

6.4 ดำเนินการด้วยการสร้างสรรค์ (Constructiveness)

6.5 รู้จักปรับตัวเข้าหากัน (Adaptability)

6.6 ดำเนินการด้วยความยืดหยุ่น (Flexibility)

7. ปัจจัยด้านสังคม-จิตวิทยา ได้แก่ การกระตุ้นให้ชุมชนมีความสนใจและห่วงใยปัญหานั้นๆ ร่วมกันจนเป็นเจ้าของปัญหาที่จะเข้ามามีส่วนร่วม และต่างตกลงใจที่จะร่วมกันแก้ปัญหา

ทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ ศิริกาญจน์ โกสุม (2542: 171-178) พบว่า เงื่อนไขที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ 1) เงื่อนไขเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การที่มีการรวมกลุ่มกันเองในชุมชน การมีสถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลาง ผู้นำทางศาสนาให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการศึกษา ผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน 2) เงื่อนไขเกี่ยวกับคณะครู ได้แก่ การมีครูเป็นคนที่องถิ่น คณะครูให้ความสำคัญและไปร่วมงานที่เป็นกิจกรรมของชุมชนและของคนในสังคม 3) เงื่อนไขเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีศักยภาพในการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ความโปร่งใสในการบริหารงานด้านงบประมาณและการเงินโรงเรียน การเปิดโอกาสให้บุคลากรในชุมชนและนอกชุมชน

เข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ของโรงเรียน 4) เงื่อนไขเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ การเป็นคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารโรงเรียน การเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเป็นคนที่มีความรู้พื้นฐานทางครอบครัว อยู่ในชุมชน

อมรวิรัช นาคทรพร และคนอื่นๆ (2545: 20-25) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากับวิถีชุมชน พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน มี 4 ประการ คือ 1) มีผู้นำในชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล มุ่งมองที่ประโยชน์ของส่วนรวม 2) ความคุ้นเคยส่วนตัวระหว่างครูกับชุมชน 3) จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของชุมชน และ 4) องค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น อบต. กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน เป็นแกนกลางสำคัญในการพัฒนาความร่วมมืออย่างดีระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

พจนีย์ มั่งคั่ง (2549: 45-46) ได้สรุปปัจจัยที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคล หมายถึง บุคคลที่อยู่ในโรงเรียน ได้แก่ ครู อาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน และบุคคลที่อยู่ในชุมชน ซึ่งบุคคลดังกล่าวต้องมีคุณลักษณะ คือ
 - 1.1 มีทัศนคติที่เห็นคุณค่า และความสำคัญของการเรียนรู้ เคารพ และเชื่อมั่นในศักยภาพการพัฒนาตนเองของมนุษย์ และเชื่อว่าความหลากหลายเป็นลักษณะที่แท้จริงของธรรมชาติและมีประโยชน์ต่อการพัฒนา
 - 1.2 มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ศรัทธา ผูกพัน และคาดหวังต่อโรงเรียนและชุมชน
 - 1.3 เห็นความสำคัญของตนเองและความเจริญขององคกรของส่วนรวม
 - 1.4 มีวิสัยทัศน์ร่วมในการจัดการศึกษา
2. ปัจจัยด้านโครงสร้างหรือสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนและโรงเรียน
 - 2.1 โรงเรียนและชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และเป็นแบบแนวราบ
 - 2.2 โครงสร้างของความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นแบบปฐมภูมิ

2.8 เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์ประเมินด้านชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับสถานศึกษา จำนวน 14 ข้อ ได้แก่

1. มีแผนกลยุทธ์/ธรรมนูญสถานศึกษาที่ระบุถึงการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. มีแผนปฏิบัติการประจำปีที่ระบุถึงการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
3. มีโครงการที่บ่งบอกถึงการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
4. มีทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
5. มีการวางแผนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน
6. มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ได้จัดทำไว้

7. มีการจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษา
8. มีข้อมูลสารสนเทศด้านทรัพยากรชุมชนที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน
9. มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาดูงานอย่างน้อย 3 แห่ง
10. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเองในเรื่องต่างๆ
11. นักเรียนมีผลงานจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
12. มีวิทยากรภายนอกมาถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนในสถานศึกษา
13. มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานศึกษา
14. มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง

ในการจัดการเรียนการสอน

เกณฑ์ประเมินด้านสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่

1. บุคลากรในสถานศึกษามีความสามารถในการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชน
ในโอกาสต่างๆ

2. จัดห้องสมุด/ที่อ่านหนังสือไว้บริการแก่คนในชุมชน

3. สถานศึกษาอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดอบรม
วิชาชีพวิชาการแก่ชุมชน

4. จัดสถานศึกษาสำหรับเป็นที่พักผ่อน ออกกำลังกายแก่คนในชุมชน

5. สถานศึกษาเป็นแกนนำของชุมชนในการจัดกิจกรรมด้านการศึกษา

ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการกีฬา

เกณฑ์ประเมินด้านการบริหารและจัดการศึกษา จำนวน 14 ข้อ ได้แก่

1. มีแผนกลยุทธ์ที่ตรงกับความต้องการและปัญหาของชุมชน

2. มีแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

3. กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน

4. กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการคิด วางแผน การจัดทำแผนกลยุทธ์

5. กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการคิด วางแผน การจัดทำแผนปฏิบัติการ
ประจำปีให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

6. กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์แหล่งทรัพยากรบุคคล
หน่วยงาน องค์กร ที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

7. กรรมการสถานศึกษาได้รับทราบผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่าง
ต่อเนื่อง

8. ชุมชนได้รับทราบผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

9. มีงบประมาณจากรัฐ เอกชน องค์กรชุมชนอื่นๆ เพียงพอสำหรับเป็น
ทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนที่ขาดแคลน

10. มีทะเบียนข้อมูลบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่ให้การสนับสนุนสถานศึกษา

11. มีงบประมาณจากรัฐ เอกชน องค์กรชุมชนอื่นๆ สำหรับเป็นทุนโครงการอาหารกลางวัน อาหารเสริม(นม) สำหรับนักเรียนขาดแคลน
 12. มีงบประมาณจากรัฐ เอกชน องค์กรชุมชนอื่นๆ เพียงพอสำหรับสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาในด้านอื่นๆ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ
 13. กรรมการสถานศึกษาได้เห็นชอบ/อนุมัติแผนกลยุทธ์ หรือแผนปฏิบัติการประจำปี
 14. กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติเพื่อกิจกรรมบริจาคและกิจกรรมหารายได้เพื่อระดมทุน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์สนับสนุนสถานศึกษา
- เกณฑ์ประเมินด้านปัจจัยภาพรวมที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชน จำนวน 10 ข้อ
1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
 2. ผู้บริหาร/บุคลากรในสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ
 3. ผู้บริหารขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้นำองค์กรชุมชน/กรรมการสถานศึกษา
 4. ชุมชนมีการตระหนักและรับรู้ว่าสถานศึกษาเป็นของชุมชน
 5. ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรศาสนา ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสนใจให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา
 6. ผู้บริหารนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจ
 7. ผู้บริหาร/บุคลากรในสถานศึกษา ได้รับเชิญให้ร่วมเป็นกรรมการหรือคณะทำงานในงานขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน
 8. สถานศึกษามีการประสานงานกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 9. ชุมชนมีการประสานงานกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 10. สถานศึกษามีวิธีการสื่อสารกับชุมชนที่หลากหลาย เช่น ผ่านนักเรียน หนังสือราชการ วารสารสมาคมผู้ปกครอง ไปปลิวิ เสียงตามสายของหมู่บ้าน หรือแจ้งในที่ประชุมหมู่บ้าน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างมาก โดยจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 28 และมาตรา 43 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิ์ที่จะจัดการศึกษาอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ และการจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552: 11, 13, 29, 33, 49) ได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้หลายมาตราด้วยกัน เช่น

มาตรา 8 ข้อ (2) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 24 ข้อ (6) ได้กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลให้ชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 38 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

มาตรา 40 ได้กล่าวว่า ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

มาตรา 58 ข้อ (2) ได้กล่าวว่า ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดับมัธยมศึกษาเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544: 8-40) ได้เสนอหลักการและแนวคิดในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ตามแนวการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

1. งานวิชาการ

1.1 ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

1.2 มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด

1.3 มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

1.4 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

1.5 มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการศึกษา

2. งานด้านงบประมาณ

2.1 ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางโอกาสการศึกษาของผู้เรียนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรัฐจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่สถานศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน

2.2 มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณ โดยให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัวควบคู่กับความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้

2.3 ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณให้เป็นวงเงินรวมแก่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

3. งานด้านการบริหารงานบุคคล

3.1 ยึดหลักการบริหารเพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

3.2 ยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษา

และสถานศึกษาตามนโยบาย กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 ยึดหลักธรรมาภิบาล

4. งานด้านการบริหารทั่วไป

4.1 ยึดความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุดโดยเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

4.2 มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามหลักการการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

4.3 มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4.4 การบริหารทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงาน

การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนนั้นประกอบด้วยงานหลัก 4 ประการ ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ที่จะต้องดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมถึงคุณภาพที่เกิดขึ้นแก่ตัวผู้เรียนด้วย

จากที่มาของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545)

1) บทบาทของประชาชน ได้แก่ มีบทบาทในการกำหนดสาระของหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษา สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่างๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

2) บทบาทของชุมชน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3) บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุน ตลอดจนสรรหาวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษา เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ในการทบทวนครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544: 16) สอดคล้องกับ อัมภา บุญช่วย (2537: 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่าโดยทั่วไปภารกิจหรืองานในสถานศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียนมักจะถูกแยกเป็น 6 งาน ในบางสถานศึกษาจะแยกย่อยมากหรือน้อยกว่านั้นก็ขึ้นอยู่กับปริมาณของนักเรียน นักศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ แต่ไม่มีสถานศึกษาหรือโรงเรียนใดไม่ได้จัดให้มีงานด้านวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญหรือเรียกได้ว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษาหรือโรงเรียน ส่วนงานด้านบุคลากร ธุรการ กิจกรรมนักเรียน และงานอื่นๆ เป็นงานที่มาสสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ ดังนั้นงานวิชาการ จึงมีใช่เพียงให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ ทำเลขเก่งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข งานวิชาการยังเน้นถึงการไปประกอบอาชีพได้ และเป็นงานที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของพลเมืองที่จะออกไปช่วยพัฒนาประเทศในอนาคตด้วย จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการนับเป็นงานที่สำคัญของโรงเรียน เป็นหน้าที่หลักของโรงเรียน ถือเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน โรงเรียนจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียน ที่จะสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติตามที่ต้องการเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งสงวน สุทธิเลิศอรุณ (2533: 133) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการประกอบด้วยงานหลายอย่าง สิ่งสำคัญของงานด้านวิชาการคือ หลักสูตร

เป็นตัวกำกับงานด้านวิชาการ ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ ในการนำไปใช้ในแต่ละสถานศึกษา จึงแตกต่างกันไป การจัดโปรแกรมการศึกษาขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งผู้เรียนด้วย ส่วนปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544: 16) กล่าวว่า การบริหารงาน ฝ่ายวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการ ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

โดยการบริหารงานวิชาการมีขอบข่าย ดังที่ กมล ภูประเสริฐ (2545: 9-10) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

1. งานหลักสูตร ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับ มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้โดยจัดเป็นกลุ่มๆ ไว้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

1.2 การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับ สภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น

1.3 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา นำมากำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้รายปี กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสม

1.4 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แบ่งแยกตามรายหัวข้อแต่ละชั้น แต่ละระดับชั้นเรียนในลักษณะการบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย แต่ละหน่วยการเรียนรู้ จะประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้และเวลาเรียน ซึ่งเมื่อรวมทุกหน่วยเข้าด้วยกันจะสมบูรณ์ ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นรายภาคหรือรายปี

2. งานการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

2.1 การรวบรวม วิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม กับหน่วยการเรียนรู้ที่ตั้งไว้โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นการให้ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจจากการสอบถาม จากการอ่าน จากการ คิดค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้และความเข้าใจของงาน

2.2 การกำหนด การเตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นให้ผู้เรียน ปฏิบัติสิ่งต่างๆ สื่อและอุปกรณ์จะเป็นสิ่งที่นักเรียนใช้ปฏิบัติ

2.3 การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียน ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือ รายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบัน ต้องการให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมิน ที่สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลองปฏิบัติในสิ่งต่างๆ ก็ควรประเมินจากการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแตกต่างกันไปสำหรับผู้เรียนแต่ละคน

2.4 การจัดทำแผนการเรียนหรือแผนการจัดการเรียนของผู้สอนแต่ละคน ในแต่ละระดับตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะของการบูรณาการ ผู้สอนแต่ละคนสามารถนำผลงานมาใช้ในการจัดทำแผนการสอนเชิงบูรณาการได้โดยตรง

2.5 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชมชั้นเรียนหรือประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ

2.6 การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนโดยกรณีพิเศษภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านการเรียนการสอนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

3. งานการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ รายวิชา และกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพิจารณาในการเตรียมการขั้นต่อไป ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้

3.2 การกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีที่เป็นระบบในขั้นนี้ ควรกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลการเรียนระหว่างดำเนินการสอน การประเมินผลปลายภาคเรียนและปลายปีด้วย

3.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึก การสังเกต และการรวบรวมผลงานของนักเรียนตามเวลาที่กำหนดไว้สม่ำเสมอ

3.4 การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง กรม หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

3.5 การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการประเมินที่ต้องการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินได้หรือตกของผู้เรียนแต่อย่างใด

3.6 การกำหนดรูปแบบระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงานผู้ปกครองระหว่างปี และการรายงานผลของสถานศึกษาช่วงปลายปีต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัด

4. งานกรณีพิเศษภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบในการนำเสนอสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกันทุกคน จึงต้องร่วมคิดร่วมกันทำ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ แต่ละคนเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับการนิเทศตามความสามารถเฉพาะตัวในแต่ละด้าน

4.2 การกำหนดวิธีการและระยะเวลาในการนิเทศภายใน วิธีการที่จะนำไปใช้ควรเป็นวิธีการที่มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิด การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจจากการอ่าน การค้นคว้า การได้ไปประชุมอบรม สัมมนาปฏิบัติการในระดับต่างๆ การสาธิตรูปแบบการสอน เพื่อช่วยกันค้นคว้าหาข้อบกพร่องและปรับปรุงให้เป็นรูปแบบของสถานศึกษาร่วมกัน การประชุมระดมสมองที่ไม่ต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์กันโดยตรง เป็นต้น

4.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

4.4 การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยส่วนรวม

5. งานการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกันเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคคลในสถานศึกษา โดยรวบรวมอุปสรรคข้อขัดข้องจากการบริหารในทุกเรื่องมาพิจารณา เพื่อหาข้อสรุปว่าความรู้ความสามารถของบุคลากร ด้านใดที่สถานศึกษาสามารถช่วยแก้ปัญหาได้เองด้านใดที่คิดว่าต้องพึ่งจากบุคคลภายนอก

5.2 การกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคลากรเน้นเป็นระยะ ซึ่งควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันได้รวมทั้งการจัดบุคลากรไปรับการอบรม ประชุม สัมมนาหรือปฏิบัติการที่หน่วยภายนอกจัด

5.3 การควบคุมดูแลให้การดำเนินงานพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามที่กำหนดไว้

6. งานการวิจัยพัฒนา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

6.1 การทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน ผู้สอนแต่ละคนควรทำการวิจัยในชั้นเรียนของตน โดยเรียงจากประเด็นปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งผู้เห็นว่าควรมีการทดลองรูปแบบการสอนที่คิดว่าจะได้ผลดีกว่าเดิมหรือทดลองสื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนดัดแปลงปรับปรุงหรือคิดค้นใหม่ เพื่อตรวจสอบว่าสิ่งที่ตนคิดขึ้นมา นั้นสามารถใช้พัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนจนทำให้คุณภาพการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้อได้จริงหรือไม่ อันเป็นการฝึกการทำงานเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการวิจัย

6.2 การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหา ที่เป็นข้อขัดข้องร่วมกันในสถานศึกษา หรือเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาร่วมกันสถานศึกษา เพื่อการวิจัยภายในภาพรวมของสถานศึกษา

7. งานโครงการทางวิชาการอื่นๆ ความจริงแล้วงานทางวิชาการทุกงานสามารถจัดเป็นโครงการทางวิชาการได้ทั้งสิ้น เช่น โครงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โครงการบริหารการเรียนการสอน โครงการประเมินผลการเรียน ฯลฯ การบริหารโครงการทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

7.1 การกำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการ ที่เป็นการสนับสนุนงานหลัก และคาดว่าจะเป็นเรื่องที่ส่งผลให้งานหลักมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น

7.2 การกำหนดวิธีดำเนินการและระยะเวลา ที่จะดำเนินการให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน

7.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามที่กำหนด

8. งานระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

8.1 การกำหนดข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมดที่จะต้องจัดเก็บร่วมกันตลอดภาคเรียนและปีการศึกษา เพื่อมิให้เกิดการละเลยหรือละทิ้งข้อมูลและสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาและตัดสินใจ ในการดำเนินงานทางวิชาการ ระบบข้อมูลและสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ

8.2 การกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศตามช่วงการดำเนินงานแต่ละงานให้เหมาะสม

8.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้ตรงกับสิ่งที่กำหนดและช่วงเวลา

8.4 การนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงานทั้งด้านการประเมินผลทางวิชาการ งานวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

9. งานประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

9.1 การกำหนดหัวข้อประเมินผล โดยคำนึงถึงการประเมินก่อนการดำเนินงาน (ควรทำ) การประเมินระหว่างการดำเนินงาน (ต้องทำ) และการประเมินผลหลังการดำเนินงาน (ต้องทำ)

9.2 การกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมิน รวมทั้งการจัดเตรียมการกำหนดช่วงเวลา เพื่อให้สามารถประเมินระหว่างการดำเนินงานได้

9.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการประเมินตามที่กำหนด

9.4 การสรุปการเขียนรายงานประจำปี เพื่อรายงานต่อสาธารณะ และต่อหน่วยงานต้นสังกัด

จรัส นองมาก (2533: 87-89) ได้กล่าวถึงขอบเขตงานวิชาการ ได้แก่ งานการจัดหลักสูตร งานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน งานการใช้วิธีการสอนและการใช้สื่อการเรียนการสอน และงานการวัดผลการเรียนการสอน

อัสมะห์ อารีพงษ์ (2547: 18) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ว่าเป็นงานที่สำคัญสำหรับสถานศึกษา เพราะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพการศึกษา ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการจะเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนตั้งแต่วางแผน การวางแผน การปรับปรุงพัฒนา การจัดทำแผนการสอน การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษาและการวัดและประเมินผล รวมทั้ง การติดตามผลการศึกษาโดยมีบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องอื่นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

วิชุดน พลรงค์ (2545: 10) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารวิชาการไว้ว่า ขอบข่ายการบริหารวิชาการมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องพยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ภายใต้ขอบข่ายการบริหารวิชาการ 7 งานคือ งานหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายในและงานการประชุมอบรมทางวิชาการ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน จากซึ่งมีขอบข่ายงานวิชาการประกอบด้วย การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานศึกษา การจัดแผนการสอน การจัดครูเข้าสอน การประเมินผลการเรียนการสอน การนิเทศภายในสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ การวิจัยพัฒนา ระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ และการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา

3.2 ด้านงบประมาณ

งานด้านงบประมาณเป็นแนวทางหรือแผนการดำเนินงานการเงินในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยกำหนดวงเงินค่าใช้จ่ายในแต่ละโครงการเข้าไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้การใช้ทรัพยากรทางการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ จำเป็น และรายรับ (ประเสริฐ เศษฐพันธ์. 2542: 36) นิตยา นวลนิ่ม (2545: 1-2) ได้สรุปความหมายของงบประมาณไว้ดังนี้

งบประมาณ หมายถึง แผนรวมที่แสดงไว้เป็นจำนวนเงินแสดงถึงการดำเนินงานทุกโครงการในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้รวมถึงการประมาณการ การบริหารกิจกรรมโครงการ ค่าใช้จ่าย และทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้

งบประมาณ หมายถึง การแสดงออกอย่างเป็นทางการถึงนโยบาย แผนงาน วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยผู้บริหารระดับสูงสุดขององค์การ (รัฐบาล)

งบประมาณ หมายถึง แนวทางที่รัฐได้กำหนดไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดหาเงินและแนวทางที่จะใช้เงินและหาแนวทางที่จะใช้เงินนั้นไปในทางกิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศในรอบระยะเวลา 1 ปี

ประเสริฐ เศษฐพันธ์ (2542: 14-15) ได้จำแนกงบประมาณออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. เงินงบประมาณ หมายถึง เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่หน่วยงานและอนุญาตให้จ่ายหรือให้ก่อหนี้ผูกพันได้ตามวัตถุประสงค์ ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเงินประมาณรายจ่าย เงินงบประมาณที่โรงเรียนได้รับเพื่อนำมาจ่ายมี 2 ลักษณะ คือ

1.1 รายจ่ายงบกลาง หมายถึง รายจ่ายที่ตั้งไว้เพื่อจัดสรรให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจโดยทั่วไปเบิกจ่าย

1.2 รายจ่ายของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ

2. เงินนอกงบประมาณ หมายถึง เงินที่ทั้งปวงที่อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนราชการ นอกจากเงินงบประมาณรายจ่าย เงินรายได้แผ่นดิน เงินเบิกเกินส่งคืน และเงินเหลือจ่ายปีเก่าส่งคืน ได้แก่ เงินบำรุงการศึกษา เงินบำรุงลูกเสือ เงินบำรุงนเรศวรารี เงินบำรุงยุวกาชาด เงินและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคโดยมีวัตถุประสงค์ เงินภาษีหัก ณ ที่จ่าย และเงินโครงการอาหารกลางวัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (สุมาลี ทองสิมา. 2545: 22; อ้างอิงจาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2537: 237) ได้สรุปขอบข่ายงานงบประมาณไว้ว่าประกอบด้วย 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การเตรียมการงบประมาณ 3) การกำหนดงบประมาณ 4) การเบิกจ่ายงบประมาณ และ 5) การดูแลและการใช้จ่ายงบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สุรัชย์ ภิญญ์ชีพ. 2548: 19; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 65-66) ได้สรุปขอบข่าย หลักการบริหารงบประมาณไว้ 5 ประการคือ

1. การจัดทำแผนปฏิบัติการงบประมาณประจำปี
2. การจัดทำปฏิทินควบคุมงานหรือกิจกรรมที่สำคัญ เช่น ปฏิทินการจัดซื้อจัดจ้าง ปฏิทินการรายงานผลการดำเนินงาน เป็นต้น
3. การจัดทำบัญชีควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณ
4. การแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณ
5. การจัดระบบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณ การเงิน และพัสดุให้ถูกต้อง เหมาะสม สะดวก รวดเร็ว

นาวิ ยั่งยืน (2544: 11) ได้สรุปขอบข่ายของการบริหารงานงบประมาณไว้ดังนี้

1. การบริหารงานธุรการ ประกอบด้วย งานสารบรรณ งานทะเบียน งานรักษาความปลอดภัย และงานประชาสัมพันธ์

2. การบริหารงานบัญชีการเงิน ประกอบด้วย การบริหารเงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และเงินรายได้แผ่นดิน

3. การบริหารงานพัสดุ ได้แก่ การจัดซื้อ จัดจ้าง เบิกจ่ายวัสดุ ครุภัณฑ์ โดยความเห็นชอบของโรงเรียน และดำเนินการเกี่ยวกับราชพัสดุ

ประเสริฐ เชนฐพันธ์ (2542: 22-24) ได้แบ่งขั้นตอนกระบวนการบริหารงบประมาณไว้ ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการโดยศึกษาข้อมูลการใช้งบประมาณในโครงการต่างๆ ที่ผ่านมาได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด ศึกษาและตรวจสอบการเงินและบัญชี และตรวจสอบพัสดุของโรงเรียนว่าโรงเรียนมีความพร้อมหรือยังมีสภาพพัสดุอย่างไร

2. การวางแผน โดยประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันระดมความคิดโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน เพื่อจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินที่มีประสิทธิภาพ

3. การดำเนินการตามแผนและการควบคุม โดยตรวจสอบว่าได้ลงมือทำสำเร็จไปเพียงไร การจัดเก็บใช้พัสดุให้ได้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และจัดให้มีการตรวจสอบภายใน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4. การประเมินผล โดยแบ่งเป็นการประเมินผลก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน แล้วรายงานผลให้ที่ประชุมทราบ พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อบกพร่องของปัญหาต่างๆ เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า งานงบประมาณเป็นงานที่เกี่ยวกับการบริหารการเงิน ซึ่งโรงเรียนจะต้องบริหารทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณโดยโรงเรียนจะต้องนำงบประมาณมาจัดสรรเพื่อใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งมีขอบข่ายงานงบประมาณประกอบด้วย การจัดทำแผนงบประมาณของสถานศึกษา การกำหนดงบประมาณและการเตรียมงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณและการบริหารการเงิน การดูแลและการใช้งบประมาณและการเบิกจ่ายงบประมาณ

การจัดทำบัญชีการเงินของสถานศึกษาและการรับจ่ายเงินบำรุงการศึกษา การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบติดตามและประเมินผลประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณและรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ

3.3 ด้านบุคลากร

งานด้านการบริหารงานบุคคลเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ดังที่ ประเสริฐ เชษฐพันธ์ (2542: 120) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การจัดการทางด้านทรัพยากรบุคคล เพื่อให้สถานศึกษามีบุคลากรที่เหมาะสมและเพียงพอกับงาน นับตั้งแต่การแสวงหา การบรรจุแต่งตั้ง การทำนุบำรุง การพัฒนา จนกระทั่งถึงการให้พ้นจากงาน ดังนั้นเมื่อพิจารณาการบริหารบุคคลในแง่กระบวนการจึงเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ ตั้งแต่การวางแผน นโยบาย กฎ ระเบียบและขั้นตอนในการดำเนินการเกี่ยวกับสมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสม จูงใจและบำรุงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการขององค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายโดยการจัดบุคลากรเข้าทำงานจะเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานบุคคล การจัดการและการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่งและการโยกย้าย (ณัฐพันธ์ เขจรินทร์และจิตยาพร เสมอใจ. 2547: 132) คำว่า บุคคลในที่นี้ หมายถึง บุคลากรในสถานศึกษา นับตั้งแต่ผู้บริหารลงไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา

พนัส หันนาคินทร์ (สุมาลี ทองสิมา. 2545: 20; อ้างอิงจาก พนัส หันนาคินทร์. 2530: 46) ได้กล่าวถึงภารกิจหลักในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาว่ามี 8 ประการคือ การวางแผนกำลังหรือการจัดอัตรากำลัง การสรรหาหรือการรับสมัครบุคคลเข้าทำงาน การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การนำเข้าสู่งาน การประเมินบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การตอบแทนบุคลากร และการสร้างสภาพความมั่นคงในการทำงานของบุคลากร

เวนท์และโน (Wayne ;& Noe. 8-10) ได้เสนอขอบข่ายการบริหารงานบุคคลไว้ 6 ประการ คือ การวางแผนและคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การจัดผลประโยชน์ตอบแทน การจัดสวัสดิการเกี่ยวกับความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย การสร้างแรงงานสัมพันธ์ และการวิจัยทรัพยากรบุคคล

ประเสริฐ เชษฐพันธ์ (2542: 120) ได้เสนอกระบวนการบริหารงานบุคคลดังนี้

1. การวางแผนกำลังคน หรือจัดอัตรากำลังคน ได้แก่ การที่จะกำหนดว่าในโรงเรียนมีความจำเป็นต้องใช้ครู หรือผู้ทำหน้าที่ต่างๆ เป็นจำนวนเท่าไรจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไรจึงจะสามารถให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปได้
2. การสรรหาหรือการรับสมัครบุคคลเข้าทำงาน ได้แก่ การที่จะเสาะหาแหล่งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามต้องการที่จะใช้ปฏิบัติงาน
3. การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน หมายถึง การใช้วิธีการต่างๆ เพื่อเลือกบุคคลที่คิดว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุด ที่จะมาปฏิบัติงานในโรงเรียน

4. การนำเข้าสู่งานมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ต้องการให้ผู้เข้ามาใหม่ได้รู้จักกับงาน และองค์ประกอบต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อให้การปรับตัวของผู้เข้ามาทำงานใหม่เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว อันจะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น

5. การประเมินบุคลากร หมายถึง การตรวจสอบและพิจารณาถึงผลงาน ที่ได้กระทำไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการที่จะปรับปรุงการทำงาน หรือเพื่อให้เป็นรากฐาน ในการพิจารณาความดี ความชอบ เป็นต้น

6. การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การหาวิธีการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานอยู่ ได้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น เช่น ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น มีวิธีการทำงานดีขึ้น

7. การตอบแทนบุคลากร หมายถึง การจัดหาสิ่งตอบแทนการทำงานของ ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นรูปวัตถุ เช่น เงิน หรือสิทธิบางอย่างก็ได้

8. การสร้างสภาพความมั่นคงในการทำงานของบุคลากร หมายถึง การกำหนด มาตรฐานต่างๆ เพื่อสร้างความรู้สึกมั่นคงในอาชีพให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น ความรู้สึกมั่นคงที่จะไม่ถูก ลั่นแกล้งจากผู้มีอำนาจในการปกครองบังคับบัญชา การกำหนดอายุการทำงาน เป็นต้น

9. การปกครองบังคับบัญชา ผู้บริหารโรงเรียนย่อมมีหน้าที่ปกครองบุคลากร ในโรงเรียนทั้งหมดโดยตำแหน่ง คำว่า การบังคับบัญชามักจะมีความหมายในเชิงใช้อำนาจบังคับ ให้ทำตามคำสั่งลงมา ซึ่งก็คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าไม่เป็นความจริง แต่ผู้บังคับบัญชาที่ดีนั้น จะพยายามใช้อำนาจภายใน เช่น ความเชื่อถือศรัทธามากกว่าอำนาจ

10. การให้พ้นจากงาน เป็นกระบวนการบริหารบุคคลขั้นสุดท้ายในการพ้น จากตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือหมดสิทธิ์ที่จะได้รับเงินเดือน ด้วยสาเหตุหลายๆ ประการ เช่น ลาออก จ้างออก ทูพพลภาพ ตาย เกษียณอายุ หรือการถูกให้ออก เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า งานบุคลากรเป็นงานที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการจัดการเกี่ยวกับบุคคลขององค์กร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีการ ปรับปรุงพัฒนา ควบคุม หรือคงไว้ในรูปแบบตามความต้องการขององค์กรนั้นๆ ซึ่งงานบุคลากร จึงมีขอบข่ายตั้งแต่การวางแผนกำลังหรือการจัดอัตรากำลัง การสรรหาหรือการรับสมัครบุคคลเข้า ทำงาน การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร การพัฒนา บุคลากร การจัดผลประโยชน์ตอบแทน การจัดสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ในการปฏิบัติงาน และการสร้างสภาพความมั่นคงในการทำงานของบุคลากร เพื่อส่งเสริมศักยภาพ ของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3.4 ด้านบริหารทั่วไป

งานด้านการบริหารทั่วไปเป็นงานที่ช่วยประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารงาน อื่นๆ ให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นงานพื้นฐานของระบบองค์การ ที่ทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของโรงเรียนให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2540: 31) ถูกต้องตามระเบียบและแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

นาวิ ยั่งยืน (2544: 14) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานทั่วไป เป็นการบริหารงานภายในโรงเรียนเกี่ยวกับงานต่างๆ ที่นอกเหนือจากงานบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร มีขอบข่าย 4 ด้านคือ

1. การบริหารงานอาคารสถานที่เป็นการที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินงานอาคารสถานที่ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดสร้างอาคารสถานที่ การจัดสิ่งแวดล้อม การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

2. การบริหารงานปกครองนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งหมดเพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามหลักสูตรนโยบายของโรงเรียน มีความมุ่งหมายในด้านต่างๆ ได้แก่ มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

3. การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน เป็นการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้าใจหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาหรือเพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือที่ดีในการบริหารโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 5 งาน ได้แก่ งานให้บริการชุมชน งานรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน งานส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น งานประชาสัมพันธ์และงานอื่นๆ

4. การบริหารงานบริการจากเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 3539 เป็นการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ สายงานบริการ การทำแผนภูมิ การจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับลักษณะงานเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในรูปคณะบุคคลโดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานมีขอบข่ายต่างๆ ได้แก่ งานแผนงานบริการ งานบริการสาธารณูปโภค การบริการน้ำดื่มน้ำใช้ การบริการด้านสุขภาพอนามัย การบริการห้องสมุด การบริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ การให้บริการแนะแนว และการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา

ฉลอง ธัญลักษณ์ชัยกุล (2549: 19) ได้สรุปขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไปไว้ดังต่อไปนี้ 1) การดำเนินงานธุรการ 2) งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 4) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์การ 6) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป 8) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 9) การจัดทำสำมะโนครุวัณนักเรียน 10) การรับนักเรียน 11) การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย 12) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 13) การส่งเสริมงานกิจกรรมนักเรียน 14) งานประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 15) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 16)

สุระพงษ์ นามจำปา (2553: ออนไลน์) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานทั่วไปไว้ดังนี้ คือ 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 3) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา 4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 8) การดำเนินงานธุรการ 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 11) การรับนักเรียน 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 15) การทัศนศึกษา 16) งานกิจการนักเรียน 17) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 18) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 19) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน 21) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน และ 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า งานบริหารทั่วไป เป็นงานเกี่ยวกับการประสานและสนับสนุนงานด้านอื่นๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นงานอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียน โรงเรียน และบุคคลต่างๆ ที่มีการติดต่อกับทางโรงเรียนให้ได้รับการบริการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งขอบข่ายงานบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การบริหารงานธุรการ การบริหารอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม การบริหารงานปกครองนักเรียน การบริหารบริการ การบริหารกิจการนักเรียน และบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน

4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

4.1 ระดับการศึกษา

บพิตร ออมไทสง (2546: 47) กล่าวว่า ระดับศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีส่วนสำคัญเนื่องจากการศึกษามีส่วนทำให้คนเกิดความคิด ความรู้จักตนเอง รู้จักชีวิตเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่และมีส่วนร่วมอยู่ด้วยได้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานของจิราพร ตั้งสุวรรณ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภัทรภรณ์ นันทวงศ์ (2545) ยังพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และชัยณรงค์ ใจแปง และพยอม วงศ์สารศรี (2550) ที่พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนพุลเกษม ราชบรรเทา

(2552: บทคัดย่อ) พบว่า กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนที่มีระดับการศึกษา ระดับอุดมศึกษาจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากที่สุด รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาและ ประถมศึกษาตามลำดับ

สรุปได้ว่า ระดับการศึกษา มีผลต่อบุคคลในการแสดงความคิดเห็น การส่งเสริมการ สนับสนุนและการให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัย จึงนำมาเป็นตัวแปรที่ศึกษาในการมีส่วนร่วม ของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในครั้งนี้

4.2 ประสบการณ์ในการทำงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546:10) ที่กล่าวว่า บุคคลที่อยู่ในอาชีพนานกว่าย่อมมี ความสามารถในการปฏิบัติต่อเรื่องนั้นๆ มากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่าเพราะประสบการณ์ ในอดีตมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้ และเข้าใจว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดควรเสี่ยงหรือไม่ควรเสี่ยงสามารถพิจารณาและวิเคราะห์แก้ปัญหา ที่เผชิญได้ดี จึงทำให้นักวิชาการนำประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งมาใช้เป็นตัวแปรในการวิจัย เพื่อศึกษาพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวรัตน์ ศรีศิลป์ (2551: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพ็ญแข จันทร์แจ่ม (2546: บทคัดย่อ) พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในสถานศึกษาด้านระบบบริหารงาน ด้านหลักสูตร และด้านกระบวนการเรียนการสอนแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานนานย่อมมีความสามารถในการปฏิบัติงาน ในเรื่องนั้นๆ ได้ดี กล่าวคือ ได้เรียนรู้และเข้าใจว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดควรเสี่ยงหรือไม่ควรเสี่ยง สามารถพิจารณาและวิเคราะห์แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ผู้วิจัย จึงนำมาเป็นตัวแปรที่ศึกษา ในการมีส่วนร่วม ของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในครั้งนี้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 268-273) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัย ที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร ได้พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ

- 1.1 กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมในลักษณะนิสัยพื้นฐานคนไทย

1.2 กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความศรัทธา ความรู้เป็นเจ้าของความหวังโย
ในสวัสดิการของบุตรหลาน ความผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนในชุมชน ความคาดหวังที่มี
ต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคน
ในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเองและการเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม

1.3 กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่

1.3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

1.3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน

1.3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

1.3.4 ปัจจัยอื่นๆ

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม
ทำให้คนในชุมชนไม่มีเวลาว่าง การเมืองการปกครองที่มีการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดความ
แตกแยกในชุมชน และระบบการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการครูไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความเสื่อมศรัทธา ความไม่ผูกพันกับ
ชุมชน การไม่มีเวลาว่าง การขาดความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียนและความขัดสนส่วนบุคคล

2.3 กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่

2.3.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน

2.3.2 วิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียน

2.3.3 ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

2.3.4 ปัจจัยอื่นๆ

วรรณกรรม กาญจนสุวรรณ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทาง
และศักยภาพทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่าโดยรวม
ผู้บริหารโรงเรียน ได้ส่งเสริมการศึกษาโดยจัดโครงสร้างการบริหารจัดการตามสายงานที่เหมาะสม
จัดการเรียนการสอนความรู้ควบคู่กับการศึกษาในแผนกธรรม บาลี โดยพยายามให้บุคลากรจัดการ
เรียนการสอนที่สอดคล้องกับ พระธรรมวินัย และสมณวิสัย และส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วม ในการ
พัฒนาชุมชน และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมเป็นอย่างดี โดยพยายามเน้นให้นักเรียน ชุมชนมีการ
เรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบของวิถีการดำรงชีวิต และการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยให้เป็นพลัง ในการ
สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเริ่มต้นจากการให้การศึกษ ตามบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ และขยาย
ไปสู่การสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ในระดับอำเภอ แต่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนที่มีความ
ผูกพันระหว่างวัดกับบ้าน ยังเป็นพลังที่เกื้อกูลให้ชุมชนมีคุณธรรมจริยธรรมได้ตามสมควร

พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านงานวิชาการ ด้านงานธุรการ ด้านงานปกครองนักเรียน ด้านงานอาคารสถานที่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านงานโรงเรียนกับชุมชนและด้านงานบริการ
2. มีปัญหาด้านการบริหารทั่วไป เกี่ยวกับการจัดองค์กรในโรงเรียนไม่ชัดเจน
3. การบริหารการเงินยุ่งยากซับซ้อน บุคลากรไม่เข้าใจระเบียบปฏิบัติ การสื่อสารไม่สะดวกและทันสมัย งานประมาธน้อย บุคลากรขาดความรู้ ขาดประสบการณ์
4. ด้านงานวิชาการ ไม่มีการวางแผนงานวิชาการที่เป็นระบบและชัดเจนไว้ล่วงหน้าไม่มีบุคลากรที่มีความรู้โดยตรงช่วยงานส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ
5. ด้านงานธุรการ ขอบข่ายการวางแผนงานธุรการไม่ชัดเจน ไม่มีบุคลากรหลักรับผิดชอบงานธุรการโดยเฉพาะ การปฏิบัติงานไม่เป็นระบบ
6. ด้านงานปกครองนักเรียน ไม่มีแผนงานปกครองนักเรียนที่ชัดเจน ไม่มีบุคลากรที่ต้องรับผิดชอบงานนี้โดยเฉพาะ
7. ด้านงานบริการ มีขอบข่ายที่กำหนดไว้ตามแผนมากเกินไป ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ทั้งหมด การบริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ไม่เพียงพอ
8. ด้านงานโรงเรียนที่จะช่วยบริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ให้ทั่วถึง
9. ด้านงานอาคารสถานที่ ไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายที่กำหนดของโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ตลอดจนห้องพิเศษต่าง ๆ ไม่เพียงพอ บริเวณคับแคบ งบประมาณสำหรับงานด้านนี้มีจำกัด

พจนี เทียมศักดิ์ (2544: 49-51) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน พบว่า รูปแบบและเงื่อนไขของการเรียนรู้ที่โรงเรียนและชุมชนได้กระทำร่วมกัน อันเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมระหว่างสองฝ่ายซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้เกิดรูปแบบและเงื่อนไขของการเรียนรู้คือ แบบแผนการเรียนรู้แบบเท่าเทียมกันจากปฏิสัมพันธ์ในแนวนอน ผู้มีบทบาทต่อการปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนทำให้ผลดีต่อการเกิดปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชนทำให้มีผลดีต่อการเกิดปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ของชุมชนกับโรงเรียน เพราะผู้บริหารและครูคือ บุคคลสำคัญที่ชักจูงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน จึงอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งทำให้ปฏิสัมพันธ์ของชุมชนและโรงเรียนมีความเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยก ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชนเดียวกัน และผู้บริหารและครูผลักดันให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและโรงเรียนได้อย่างเท่าเทียมกัน เพราะต่างฝ่ายต่างเคารพและให้เกียรติในศักยภาพส่วนบุคคลของกันและกัน โรงเรียนและชุมชนประจุมร่วมกันและครูแสดงท่าทีเป็นมิตรต่อผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะนำไปสู่การเรียนรู้ได้ดี ส่วนการเรียนรู้แบบไม่เท่าเทียมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ในแบบแนวตั้ง เนื่องมาจากนโยบายของรัฐ

มีการสั่งการจากบนลงล่างทำให้ฝ่ายโรงเรียนรับนโยบายของรัฐ มีการสั่งจากบนลงล่างทำให้ฝ่ายโรงเรียนใช้การสั่งการไปยังชุมชนและเป็นฝ่ายตัดสินใจเองโดยไม่ฟังความคิดเห็นใดๆ จากผู้ปกครอง มีการใช้อำนาจเข้าครอบงำความคิด ทำให้ผู้ปกครองในชุมชนเป็นฝ่ายรับและจำต้องปฏิบัติตาม แม้จะไม่เห็นด้วย ทำให้ผู้ปกครองในชุมชนเป็นฝ่ายรับ และจำต้องปฏิบัติตามแม้จะไม่เห็นด้วย ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเป็นการเรียนรู้ในแบบที่ไม่เท่าเทียมกัน

กองการมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 166) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา (ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับแนวการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าแนวการจัดการศึกษาต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบและวิธีการ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยรัฐต้องลดบทบาทการควบคุมมาเป็น การส่งเสริม สนับสนุนกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปให้ประชาชนโดยตรงในทุกๆด้าน และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการชุดต่างๆ จะเป็นผลดีในแง่การจัดการศึกษาเพื่อชุมชนที่แท้จริง

2. การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการริหารงบประมาณการจัดองค์กร การแบ่งสายงาน และการบริหารบุคคล ในด้านวิชาการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น เป็นวิทยากรในชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม พบปัญหาในด้านแนวคิด การปฏิบัติงาน ชุมชนยังๆไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและติดตามประเมินผลกับโรงเรียนอย่างแท้จริง

3. การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ อยู่ในปริมาณที่สูง โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินและวัสดุอุปกรณ์อื่น ให้แก่สถานศึกษา เพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่น ให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน ตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียนและการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องเศรษฐกิจของชุมชน

4. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภาพรวมพบว่า ประชาชนในชุมชนยังมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับต่ำและมีอิสระในการบริหารจัดการค่อนข้างน้อย ขาดความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะ การสนับสนุนทรัพยากร ชุมชนยังไม่สามารถเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิดริเริ่ม ร่วมวางแผนและร่วมประเมินผลได้

นาวิ ยั่งยืน (2544: 67-68) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน คือด้านวิชาการ

ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้แทนชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านงบประมาณ ตามลำดับ ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้านวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านงบประมาณ ตามลำดับ

รจนา สุวรรณภา (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3 ประเด็น คือ

1. แนวทางจัดการศึกษา ได้แก่ การกำหนดแนวทางวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียน เป็นคณะกรรมการประสานงานกับโรงเรียนเกี่ยวกับงานประเพณีหรือกิจกรรมชุมชน ได้รับความรู้ ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ผ่านทางนักเรียน การเยี่ยมชม และการแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2. การบริหารและการจัดการศึกษา ได้แก่ การประชุมรับทราบปัญหาและความต้องการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ใช้บริการอาคารสถานที่ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมของชุมชน และการติดตามพฤติกรรมของนักเรียน

3. การระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ได้แก่ การกำหนดแนวทางและวิธีการในการขอบริจาคทรัพย์สิน การใช้ข้อมูล ค้นหา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้บริการวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน และเสนอการยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ส่วนปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนขาดความต่อเนื่อง ชุมชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน ชุมชนเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียน และชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจไม่ดี

เสนอ เถาว์ชาติ (2546: 12-87) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต พบว่า กรรมการสถานศึกษาส่วนร่วมในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนการประสานงานระหว่างองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในระดับสูงกว่าบทบาทอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มต่างๆ พบว่า ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและครู มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด ส่วนผู้แทนองค์กรชุมชน ศิษย์เก่า และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมโดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด เพศหญิงมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ระดับการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโทมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

ปรัชญา มั่นทน (2546: 98-99) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ใน 7 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ

พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน และการบริหารงบประมาณ โดยผู้แทนครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน และผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมากทุกด้านเมื่อเปรียบเทียบกับระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจำแนกตามกลุ่มบุคคลต่างๆ พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและกลุ่มผู้แทนครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากกว่ากลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชน กลุ่มผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้แทนศิษย์เก่า และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น

นางชนก ตุ่มฉาย (2546: 130) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลางและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับน้อยและไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ความต้องการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาสมพร สุริโย (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7 โดยมีผลการวิเคราะห์ สรุปประเด็นในแต่ละด้านได้ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ พบว่า ควรจัดอบรมบุคลากรฝ่ายวิชาการ สนับสนุนการจัดซื้อสื่อที่ขาดแคลน และจัดฝึกอบรมบุคลากรให้เข้าใจในเนื้อหาสาระหลักสูตร ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า ควรจัดสรรงบประมาณให้เพิ่มขึ้นบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใสและส่งเสริมการระดมทุนเพื่อพัฒนาโรงเรียน ด้านการบริหารงานบุคคลพบว่า ควรสนับสนุนค่าตอบแทนตามวุฒิการศึกษามีระบบการสรรหา บรรจุแต่งตั้งบุคลากร และบริหารแบบกระจายอำนาจ และด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม พัฒนาระบบเครือข่ายประสานความร่วมมือกับองค์กร ชุมชน สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น และจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เหมาะสม

พระบัณฑิต ศรีชัย (2548: 74-75) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ใน 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครองนักเรียน และงานบริการ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 และ 2) แนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จำนวน 20 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6
ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มี ดังนี้

2.1 งานวิชาการ ควรยึดมั่นธรรมเนียมโรงเรียนเป็นแนวทาง งาน/โครงสร้าง
ต้องเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของพระภิกษุสามเณร มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้หลากหลาย
และผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการ ควรปฏิบัติตาม
แบบแผนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และบุคลากรควรร่วมมือกันปฏิบัติ ควรมีการตรวจสอบตามแผน
จัดทำปฏิทินการตรวจสอบ ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
ควรสรุปผลการปฏิบัติงาน และนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปฏิบัติต่อไป

2.2 งานธุรการ ควรยึดระเบียบที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ควรปฏิบัติตามระเบียบอย่างถูกต้องเป็นระบบ และมอบหมายงานงาน
ให้กับบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ควรจัดเก็บหลักฐานต่างๆ อย่างเป็นระเบียบ ควรมีการ
ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน รวมทั้งให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบงาน ควรมีการสรุปผล
และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน

2.3 งานปกครองนักเรียน ควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
ควรให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม กิจกรรมนักเรียนมีจุดเน้นทั้งทางพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญที่คำนึงถึง
กิจของสงฆ์ตามพระธรรมวินัยและระเบียบของสงฆ์ ควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติอย่างจริงจัง
ควรมีการสำรวจความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมควรยึดระเบียบงานปกครอง
นักเรียน ควรวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและนำข้อมูลที่ได้มาปรับแผนการปฏิบัติงาน

2.4 งานบริการ ควรมีจุดเน้นและตัวชี้วัดความสำเร็จของงานอย่างชัดเจน
สอดคล้องกับการปฏิบัติตามศาสนกิจของสงฆ์ และควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ ควรเน้นการมีส่วนร่วม
ของบุคลากร ควรสำรวจความพึงพอใจต่อการบริการควรมีการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ควรจัดทำ
แบบบันทึกการดำเนินงานและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค
และนำข้อมูลที่ได้มาปรับแผนการดำเนินงาน

ปริยภัทร สุขเทียบ (2548: 95-98) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ใน 4
ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคลากร และด้าน
บริหารทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 296 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในการ
บริหารงานทั้ง 4 ด้าน 1) ด้านบริหารงานวิชาการ 2) ด้านบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านบริหารงาน
บุคลากร และ 4) ด้านบริหารงานทั่วไป สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ
พิจารณาสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทสูงสุดของแต่ละด้านปรากฏผลดังนี้ คือ 1) การ
ประสานงานขอความร่วมมือ สนับสนุนให้ประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการเพื่อดำเนินงาน

เกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียน และคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา 2) สนับสนุนให้รักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับทรัพย์สินของสถานศึกษา 3) ส่งเสริมการให้ขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูและบุคลากรอื่นของสถานศึกษา 4) ร่วมกับสถานศึกษา เฝ้าระวังเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโรคระบาดและรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และสิ่งมอมเมา ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานทั้ง 4 งานอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีปัญหาอันดับเรียงจากสูงสุด คือ 1) ด้านการบริหารงานบุคลากร 2) ด้านบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านงานบริหารทั่วไป และ 4) ด้านงานบริหารวิชาการ

สมประสงค์ วิทย์เกียรติ และคนอื่นๆ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่อยู่ในปัจจุบัน 2) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนและตัวแทนของหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษา และ 3) เสนอแนวทางส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นักวิจัยได้ดำเนินการศึกษากรณีตัวอย่าง 5 ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากกรณีตัวอย่าง นำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามประชาชนและตัวแทนของหน่วยที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันผู้นำชุมชนมีโอกาสเข้าไปร่วมเป็นที่ปรึกษาและกรรมการโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนได้มีส่วนร่วมเป็นวิทยากร ผู้ปกครองนักเรียนและชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการประชุม ร่วมแรง ร่วมออกเงินหรือสิ่งของในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า กิจกรรมที่ชุมชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมคือ การช่วยประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การสำรวจความต้องการทางการศึกษาของชุมชนและการจัดทำแผนการศึกษาของชุมชน ส่วนแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาคือ การให้ประชาชนเป็นไปมีส่วนร่วมในรูปคณะกรรมการศึกษาของชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา การมีส่วนร่วมในรูปเครือข่ายการศึกษา การสนับสนุนทรัพยากร และการจัดตั้งองค์การการศึกษาของชุมชนขึ้นเป็นหน่วยงานอิสระโดยตรงในการดูแลการจัดการศึกษาของชุมชน ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะผู้วิจัยคือ ในขั้นแรกต้องมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรมีการพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนยอมรับฟังความคิดเห็น มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชน ขั้นที่สองคือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชนในการจัดการศึกษาทุกเรื่อง โดยเปิดโอกาสให้เข้ามาร่วมด้วยวิธีการต่างๆ ที่ชุมชนเห็นว่าเหมาะสมได้รับการยอมรับ รู้สึกว่ามีคุณค่า มีศักดิ์ศรีและมีความภาคภูมิใจที่เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายร่วมกันในชุมชน ทั้งนี้รัฐจะต้องกำหนดเป้าหมายและมาตรการในการส่งเสริมที่ชัดเจน เพื่อจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วม นำไปสู่ความเกี่ยวข้องผูกพันและตกลงร่วมมือกันให้การมีส่วนร่วมนั้นคงอยู่ตลอดไป

ภัทรพร อุตพันธ์ (2550: 181-189) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ และ 3) นำเสนอแนวทางมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบ พื้นที่ โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยแต่ละโรงเรียนจะมีผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ประชาชน เป็นต้น กลุ่มโรงเรียน เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้จัดการโรงเรียน และครู ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมมี ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยส่วนใหญ่ชุมชนจะไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยตรงแต่จะเข้ามาในลักษณะของการบริจาคเงินและอุปกรณ์การเรียนการสอนต่างๆ

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมคือ ระบบการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ระบบการบริหารงบประมาณไม่ดี ครูไม่มีคุณภาพ ช่วงเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ ประกอบด้วย 3 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มที่ 1 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สภาวะเศรษฐกิจดีส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนสนับสนุนโรงเรียนมาก 2) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อและค่านิยมของคนไทยช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน 3) ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ การเดินทางที่สะดวกเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน กลุ่มที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน กล่าวคือ คนในชุมชนบางส่วนศรัทธาต่อผู้จัดการโรงเรียน (เจ้าอาวาส) และครูที่เป็นพระภิกษุที่เป็นคนดีมีความสามารถ คนในชุมชนศรัทธาต่ออดีตผู้จัดการโรงเรียน ชุมชนเห็นความสำคัญของโรงเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มที่ 3 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านบุคลากรของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนรุ่นเก่าสร้างความศรัทธาต่อคนในชุมชน ผู้บริหารต้องสะดวกต่อการติดต่อของชุมชน ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ผู้บริหารและครูมีอัธยาศัยดี 2) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเป็นผู้ขอความร่วมมือจากชุมชน การประชาสัมพันธ์ที่ดีส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น โรงเรียนให้ความเอื้อเฟื้อชุมชน 3) ปัจจัยด้านผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ ความสำเร็จของนักเรียนทำให้ชุมชนประทับใจ โรงเรียนสะอาดร่มรื่น

4. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ ประกอบด้วย 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ 1 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างอาชีพอยู่ในภาคการค้าขาย รับจ้าง และรับราชการทำให้ชุมชนไม่มีเวลาว่าง 2) ปัจจัยด้านความเชื่อค่านิยม ได้แก่ สถานภาพความเป็นพระสงฆ์

เป็นข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 3) ปัจจัยด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับโรงเรียนมีน้อยส่งผลให้ความร่วมมือต่างๆ ลดลง การแบ่งเขตเทศบาลที่แยกชุมชนออกจากบริเวณพื้นที่ของโรงเรียน ส่งผลให้ชุมชนเข้าร่วมน้อยลง กลุ่มที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนเสื่อมความศรัทธาต่อพระสงฆ์และสามเณร การย้ายข่าวของประชาชนต่างพื้นที่ ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ชุมชนมีความรู้ไม่เพียงพอ กลุ่มที่ 3 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ การแต่งตั้งผู้บริหารไม่มีระบบที่ชัดเจนและไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนบางส่วน ไม่มีระบบการคัดเลือกและให้ความสำคัญความชอบแก่ครู 2) ปัจจัยด้านวิธีปฏิบัติของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ประชาสัมพันธ์น้อย โรงเรียนเป็นฝ่ายรับมากกว่าฝ่ายให้ และ 3) ปัจจัยด้านปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของสามเณร

5. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ 1) ด้านวิชาการ ได้แก่ การอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา สร้างเครือข่ายด้านวิชาการกับโรงเรียนสังกัดอื่นๆ อบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่น 2) ด้านงบประมาณ ได้แก่ จัดตั้งคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนชุมชนมาดูแล 3) ด้านบุคลากร ได้แก่ การพัฒนาคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียน การพัฒนาคุณลักษณะของพระสงฆ์และสามเณร สร้างเครือข่ายครูกับโรงเรียนอื่น และ 4) ด้านบริหารทั่วไป ได้แก่ สร้างเครือข่ายกับ กศน. ร่วมกันจัดแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน โดยให้ กศน. เข้ามาจัดกิจกรรมเสริมอาชีพให้ชุมชน จัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์กับชุมชน สร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ฟอสเตอร์ (Foster. 1993: Abstract) ศึกษาประเภทของผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับ : ผลต่ออัตราเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ผลการวิจัยระบุว่าผู้ปกครองที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนแยกเป็น 2 ประเภท คือผู้ปกครองที่เข้ามาในโรงเรียนและอาสาทำงานต่างๆ ในโรงเรียนหรือเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาที่ปรึกษาของโรงเรียนซึ่งผู้ปกครองประเภทนี้จะมีผลต่อนักเรียนในทางอ้อม และผู้ปกครองประเภทที่ 2 เป็นประเภทที่ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรงได้แก่ผู้ปกครองเข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนการสอน โดยการช่วยนักเรียนทำการบ้านหรือช่วยทำโครงการให้กับนักเรียน

สไตรบลิง (Stribling. 1993: Abstract) ได้ศึกษาเรื่องการริเริ่มเพื่อการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตีพิมพ์ของรัฐบาล : ต่อขบวนการและผลผลิต เนื่องจากการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความเชื่อว่า โรงเรียนแต่ละแห่งมีความต้องการที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองและการที่จะระบุความต้องการเหล่านั้นได้ก็โดยได้ทราบความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองครูและนักเรียน ในการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนแต่ละแห่งจะให้ความยืดหยุ่นต่อผู้มีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ

การสร้างสรรคแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผลซึ่งเป็นวิธีการใหม่ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนให้กับนักเรียน

เบอร์ควิสท์ (Berquist. 1995: Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การนำไปใช้และการวิเคราะห์ความร่วมมือระหว่างชุมชนในการวางแผนกลยุทธ์ในเขตการศึกษาหนึ่งของรัฐเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสัมภาษณ์ผู้ตรวจการและคณะกรรมการสถานศึกษา การรับรู้และการสังเกตของผู้อำนวยการโครงการ

1. กระบวนการความร่วมมือระหว่างชุมชน ในการวางแผนกลยุทธ์ประสบความสำเร็จ ในการทำให้โรงเรียนและผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน ศึกษากระบวนการทางการศึกษากับงบประมาณของเขตการศึกษาให้เข้มแข็งขึ้น

2. กระบวนการความร่วมมือในการวางแผนกลยุทธ์ได้เปิดเวทีสำหรับผู้มีส่วนได้เสียในการถกเถียงและต่อรองในประเด็นปัญหาเชิงกลยุทธ์กำหนดทางเลือก ในการวางแผนระยะยาวและพัฒนาแผนดำเนินงาน ผู้มีส่วนได้เสียมีความเชื่อว่า งบประมาณเป็นสิ่งต้องกักตุนระดับเขตจะต้องพิจารณาจัดสรรให้เพียงพอและเป็นการไม่ถูกต้องที่จะบังคับชี้หน้าให้เวลาตามเงื่อนไขจำกัดบทเรียนที่สำคัญที่ได้เรียนรู้จากการวิจัยบ่งบอกว่า

2.1 การตัดสินใจขององค์การที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นเรื่องที่ซับซ้อน มีข้อขัดแย้งและยากที่จะบรรลุผลกระทบบที่ต้องการได้ในระยะยาวนอกจากกรณีต่อกรณี

2.2 การแพร่กระจายของข้อเท็จจริงเชิงการเมืองในเขตการศึกษาส่งผลให้เกิดการสูญเสียงานและการปลดสมาชิกในคณะกรรมการโรงเรียน

2.3 ภาษีท้องถิ่นที่จะต้องแบกรับเป็นการหนี้สินเป็นองค์ประกอบสำคัญในโครงสร้างของการรวมตัวกันเป็นองค์การ

2.4 วิธีการบริหารแบบร่วมมือ ทางเลือกในการรวมกันสามารถขยายโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมมูลค่าต้นทุน/ กำไร โดยไม่สูญเสียโอกาสทางการงาน การเลิกล้มหรือปิดโรงเรียนข้างเคียง

โซลูบอส (Zolubos. 1998: 3799) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของกฎหมายการปฏิรูปการศึกษา ค.ศ. 1993 ต่อผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐแมสซาชูเซตส์สหรัฐอเมริกา ระหว่างปี ค.ศ. 1993-1997 โดยเก็บรวบรวมจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐแมสซาชูเซตส์สหรัฐอเมริกา จำนวน 201 คน และกำหนดตัวแปรอิสระของผู้บริหารไว้ดังนี้ คือ อายุ เพศ ประสบการณ์ในตำแหน่ง และระดับการศึกษาใช้แบบสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการสภาโรงเรียนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย

2. ได้เน้นระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมคือ ให้นักเรียนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการของโรงเรียน เช่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ของชุมชน ผู้ปกครอง ตลอดจนนักเรียน เป็นต้น โดยมุ่งเน้นศึกษาใน 4 เรื่องคือ 1) การปรับปรุงโรงเรียนโดยทั่วไป 2)

ประสิทธิภาพของสภาโรงเรียน 3) สภาพแวดล้อมการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน 4) การพัฒนา
ด้านวิชาชีพ

3. ผู้บริหารที่มีสถานภาพต่างกันในเรื่อง อายุ เพศ และระดับการศึกษา
มีผลกระทบในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกัน

4. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกันมีผลกระทบในด้านการปรับปรุง
โรงเรียนทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แอบราม (Abrams. 2000: Abstract) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม
ของผู้ปกครองจากกรณีศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า อุปสรรคของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย
ชนชั้นทางสังคม วัฒนธรรมที่ต่างกันตามความแตกต่างทางเชื้อชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน
และโรงเรียน รายได้ของครอบครัว ซึ่งผู้บริหารและครูมีแนวโน้มที่จะไม่คำนึงถึงคุณค่า ละเลย และมี
ทัศนคติในเชิงลบกับนักเรียน หากเป็นผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำหรือเป็นชนกลุ่มน้อย ทำให้ผู้ปกครอง
ขาดความเข้าใจ และการให้ความรู้ทั้งที่โรงเรียนและบ้านสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันได้
โดยผู้ปกครองที่เป็นคนผิวขาวหรือผู้หญิงในชนชั้นกลางจะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนสูงสุด
ซึ่งแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมคือ เพิ่มการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง
เสริมสร้างพลังอำนาจ และความร่วมมือให้ผู้ปกครองมากขึ้น

พูลไลน์ (Pauline. 2003: Abstract) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในนโยบาย
และการดำเนินการของโรงเรียนในมาลาวี (Malawi) ความสมดุลของภูมิปัญญาท้องถิ่น นโยบาย
ระดับชาติ และความสำคัญของหน่วยงานระหว่างประเทศ พบว่า ในมาลาวีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา แต่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และพบว่า
คนในชุมชนไม่ค่อยกระตือรือร้นในการช่วยเหลือโรงเรียน ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วม
ในการจัดการศึกษาก็น่ามาจากชุมชนไม่เข้มแข็ง นอกจากนี้โรงเรียนอยู่ไกลชุมชน หรือชุมชนนั้น
มีหลายโรงเรียน บางโรงเรียนไม่มีคุณภาพทำให้ประชาชนไม่สนใจ และชุมชนขาดแรงกระตุ้นให้เข้า
มามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของโรงเรียน หรือบางแห่งมีหน่วยงานรัฐ
เข้ามาช่วยเหลือมากเกินไป สภาพของชุมชนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในการจัดการศึกษา

วรรณ ประยูรวงษ์ (Wanna Prayukvong. 2005: Abstract) ได้ศึกษาเศรษฐศาสตร์
แนวพุทธในการพัฒนากิจการชุมชน กรณีศึกษาจากภาคใต้ของประเทศไทย โดยการศึกษาเป็นการ
ดำเนินการสังเกตกระบวนการพัฒนาและปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จในกิจการชุมชน 3 กิจการ
โดยใช้การศึกษาเศรษฐศาสตร์แนวพุทธในการพัฒนา กิจการดังกล่าวก่อตั้งโดยกลุ่มทอผ้า ชาวนา
และกลุ่มแม่บ้านจาก 3 ทางภาคใต้ของประเทศไทย ข้อมูลที่ได้รับมาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
และการสังเกตกับกลุ่มผู้แทนของทั้ง 3 กลุ่มและผู้สนับสนุนในการเข้ามาที่ส่วนร่วมมรกิจกรรมชุมชน
เศรษฐศาสตร์แนวพุทธดังกล่าวมีนัยสำคัญที่แตกต่างจากเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ในการตระหนัก
ของประเด็นคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งการกำหนดวัตถุประสงค์ของการผลิตหรือการบริโภค
เพื่อประโยชน์สูงสุดหรือคุณค่าของผลลัพธ์ที่ออกมา เศรษฐศาสตร์แนวพุทธให้ความสำคัญกับหลาย ๆ

ปัจจัยที่ไม่ใช่เป็นปัจจัยทางการเงินซึ่งได้มีการกำหนดไปสู่คุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จในกิจการชุมชนที่ได้รับการศึกษาเป็นกระบวนการของ “การคิดดี” หรือ การใช้โครงสร้างของการคิดในกลุ่มผู้นำและกลุ่มสมาชิกผ่านกระบวนการของ “ความเข้าใจที่ถูกต้อง” กิจกรรมที่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ได้พัฒนาผ่านการใช้ของปัจจัยภายนอกในความเป็น “เพื่อนที่ดี” การเปรียบเทียบกับทุนทางสังคม และปัจจัยภายในที่เป็นการดำเนินการด้วยการ วิเคราะห์โดยสมาชิกในการเปรียบเทียบการใช้ทุนมนุษย์ จากการศึกษาพบว่า ไม่มีปัจจัยใดที่สามารถสร้างจากทุนทางกายภาพแต่ได้รับมาจากกระบวนการของการทบทวนและการเรียนรู้

บำรุง สุขพันธ์ และบัว พอนรัมย์ (Bamroong Sukphan ;& Bau Ponrum. 2005: Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง ประโยชน์ของข้อมูลเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามการใช้สื่อของพระสงฆ์ ในพุทธศาสนาเพื่อการปรับปรุงสถานภาพของชีวิตของประชาชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลของสื่อที่ได้รับเพื่อคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาผลสะท้อนและการบริโภคสื่อของประโยชน์จากสื่อเพื่อพระสงฆ์ 3) เพื่อศึกษาประสบการณ์การร่วมมือของการปฏิบัติการในชุมชนและภูมิปัญญาของการเผยแพร่ไปสู่สังคมท้องถิ่นเพื่อการช่วยเหลือพระสงฆ์ 4) เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เกิดจากพระสงฆ์เพื่อประโยชน์ของสังคม ชนบท ผลการศึกษาพบว่า การบริโภคสื่อส่วนใหญ่ดำเนินการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกวัน ผ่านโทรทัศน์ วิทยุท้องถิ่นและวิทยุแห่งประเทศไทย หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ และนิตยสาร ส่วนใหญ่ของข้อมูลพระสงฆ์ดำเนินการเผยแพร่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยการกิจกรรมกิจกรรมที่หลากหลายที่ส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชน กลุ่มองค์กรและดำเนินกิจกรรมโดยการพัฒนาและฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม

รูปแบบและแนวความคิดของพระสงฆ์เป็นประโยชน์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และรองรับสวัสดิการของสังคม พระสงฆ์ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมร่วมกับประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยการฝึกอบรมและการแนะนำประชาชนแบบตัวต่อตัว สถิติของสังคมประชากรเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาความสัมพันธ์กับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป ประชากรเป็นสถิติที่เปิดเผยภูมิหลังสังคม อายุ อัตราการเจริญรู้ เป็นต้น พวกเขาเป็นพระสงฆ์ที่มีอายุมากกว่า 70 ปี ที่ยอมรับข่าวจากวิทยุแห่งประเทศไทย สมาชิกของพระสงฆ์ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี ได้รับข่าวจากวิทยุแห่งประเทศไทย พระสงฆ์ที่มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี ได้รับข้อมูลจากโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ทั่วไป พระสงฆ์ที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี และ 70 ปี รับข้อมูลจากวิทยุท้องถิ่น โดยพระสงฆ์ส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ก็เพื่อข้อมูลที่รับเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากสื่อและพระสงฆ์บริโภคข่าวใหม่เกี่ยวกับการศึกษา การฝึกอบรมในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง การป้องกันรักษาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนในเรื่องของการกุศลและการควบคุมจริยธรรม การอนุรักษ์และรักษาศิลปวัฒนธรรม และความรู้ท้องถิ่น เป็นต้น

ความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ผู้ที่ได้รับข้อมูลจากวิทยุท้องถิ่น หนังสือพิมพ์และ บทบาทพระสงฆ์เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผู้นำพระสงฆ์ให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับประชาชนและสนับสนุนในเรื่องสวัสดิการของสังคม ซึ่งเห็นได้ ดังนี้

1. วิทยุท้องถิ่น: บทบาทหลักเพื่อวิทยุท้องถิ่นที่เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก กับประชาชนและพระสงฆ์เป็นผู้ประสานโดยยอมรับรูปแบบข้อมูลจากวิทยุท้องถิ่น แต่พระสงฆ์ เป็นผู้นำทางคุณธรรมจริยธรรมของสังคมที่ยอมรับข้อมูลและการจัดสวัสดิการสังคมผ่านวิทยุท้องถิ่น

2. หนังสือพิมพ์ทั่วไป: กลุ่มตัวอย่างมีบทบาทหลักและร่วมมือกับประชาชน ได้มาก แต่ผู้บริโภคไม่ค่อยยอมรับข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ทั่วไปเพื่อสวัสดิการและสวัสดิการสังคม พระสงฆ์เป็นผู้นำและผู้ประสานของสังคมในการรับข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ทั่วไป และการยอมรับ จากกลุ่มสงฆ์

ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และการรับข้อมูลเพื่อใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต ของพวกเขาจากสื่อเพื่อดำเนินการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านผู้นำชุมชน องค์กรพัฒนาท้องถิ่น และสื่อท้องถิ่นจากวิทยุทั่วไป ดังนี้

1. การกระจายเสียงวิทยุแห่งชาติ: กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลผ่านข้อเท็จจริง มากกว่าจากสื่อและได้รับข้อมูลผ่านผู้นำชุมชน องค์กรพัฒนาท้องถิ่นและสื่อท้องถิ่นจากวิทยุทั่วไป

2. การกระจายเสียงวิทยุท้องถิ่น: กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลผ่านข้อเท็จจริง ในการมีปฏิสัมพันธ์กันมากกว่าสื่อ

3. โทรทัศน์: กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลผ่านข้อเท็จจริงผ่านองค์กรพัฒนา ท้องถิ่น สื่อท้องถิ่นและผู้นำชุมชนจากโทรทัศน์

4. หนังสือพิมพ์ทั่วไป: กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลส่วนใหญ่ผ่าน ข้อเท็จจริงและผ่านองค์กรพัฒนาท้องถิ่นจากหนังสือพิมพ์ทั่วไป มีการยอมรับข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ ผ่านผู้นำชุมชนจากหนังสือพิมพ์ทั่วไปและส่วนใหญ่รับข้อมูลผ่านผู้นำชุมชนผ่านสื่อท้องถิ่น จากหนังสือพิมพ์

5. หนังสือพิมพ์เพื่อสังคม: กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลผ่านข้อเท็จจริงในการ มีปฏิสัมพันธ์กันจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน องค์กรพัฒนาท้องถิ่น และสื่อท้องถิ่น

6. นิตยสาร: กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลผ่านสื่อท้องถิ่น และผ่านองค์กรพัฒนา ท้องถิ่นเป็นประจำ และส่วนใหญ่รับข้อมูลนิตยสารผ่านผู้นำชุมชน

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการที่ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะความร่วมมือร่วมใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน ถ้าโรงเรียนให้โอกาส ให้ความสำคัญ แก่ชุมชน และทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการเข้าร่วมจัดการศึกษา ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง ศึกษาและทำความเข้าใจชุมชนให้มาก พร้อมกับหาวิธีการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ คณะกรรมการสถานศึกษา 10 คณะ และชุมชน จำนวน 68 ชุมชนในพื้นที่การศึกษาของชุมชนที่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน และสุ่มอย่างง่ายกับประธานชุมชน จำนวน 36 คน และเลือกแบบโควต้ากับสมาชิกชุมชนๆ ละ 5 คน รวม 180 คน รวมทั้งสิ้น 226 คน มีขั้นตอนดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีทั้งหมด จำนวน 10 คน
2. สุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลากกับประธานชุมชน โดยเลือกชุมชนมาร้อยละ 50 ได้ชุมชนกลุ่มตัวอย่าง 36 ชุมชน กำหนดให้ชุมชนหนึ่งมีประธานชุมชน 1 คน รวม 36 คน
3. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้ากับสมาชิกชุมชน กำหนดให้ชุมชนละ 5 คน รวม 180 คน รายละเอียดดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ที่	โรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง			รวม กลุ่มตัวอย่าง
		คณะกรรมการ สถานศึกษา	ชุมชน	ประธาน คณะกรรมการ สถานศึกษา	ประธาน ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	
1	วชิรมกฏ	1	3	1	2	10	13
2	บาลีสาธิตศึกษา มจร.	1	2	1	1	5	7
3	วัดศรีบุญเรือง	1	1	1	1	5	7
4	บาลีเตรียมอุดมศึกษา	1	2	1	1	5	7
5	พุทธศาสตร์วิทยา	1	3	1	2	10	13
6	วัดกาญจนสิงหาสน์วิทยา	1	2	1	1	5	7
7	พระปริยัติธรรม วัดพรหมรังสี	1	10	1	5	25	31
8	พระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล	1	15	1	8	40	49
9	พระปริยัติธรรม วัดฟ่องพลอยวิริยาราม	1	20	1	10	50	61
10	พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดเวตะวันธรรมาวาส	1	10	1	5	25	31
รวม		10	10	68	36	180	226

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 เป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นแบบตรวจสอบรายการและเติมข้อความ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ วัดระดับสภาพเป็นจริงตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด จำนวน 63 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ จำนวน 15 ข้อ 2) ด้านงบประมาณ จำนวน 14 ข้อ 3) ด้านบุคลากร จำนวน 12 ข้อ และ 4) ด้านบริหารงานทั่วไป จำนวน 22 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

แบบที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารงานทั่วไป

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. แบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสารแนวความคิดและทฤษฎีต่างๆ ตามที่กำหนดในกรอบ และแนวความคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

2. การสร้างแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากแบบวัดของทองใบ เวียงสีมา (2551: 80-84)

3. นำแบบสอบถามเสนอต่อประธานกรรมการ กรรมการควบคุมปริญญาโทเพื่อพิจารณาและปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์ และมีความเหมาะสม นำไปทดลองใช้ (Try-out) กับสมาชิกชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

5. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการทดลองใช้ มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสัมภาษณ์

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร มาวิเคราะห์ความถี่ แล้วนำมาเขียนเป็นข้อคำถามแบบมีโครงสร้าง แล้วนำเสนอต่อประธานกรรมการ กรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อพิจารณาและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงเจ้าสำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยสำเนาหนังสือแนะนำตัวและแบบสอบถาม ไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง พร้อมทั้งนัดหมายวันเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืน โดยส่งไป 226 ฉบับ ได้รับกลับคืน 213 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94
3. ผู้วิจัยแนะนำตัวกับคณะกรรมการสถานศึกษาและประธานชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละโรงเรียน ตามหนังสือขออนุญาตจากเจ้าสำนักเรียนเพื่อนัดหมาย วัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์
2. ลงรหัสข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ดังนี้

ระดับสภาพเป็นจริง	มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับสภาพเป็นจริง	มาก	ให้	4	คะแนน
ระดับสภาพเป็นจริง	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับสภาพเป็นจริง	น้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับสภาพเป็นจริง	น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

3. บันทึกข้อมูลลงแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติพื้นฐาน และทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ด้วยการหาค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยการใช้การทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่าง อิสระจากกัน (t - test Independent samples)
4. การกำหนดเกณฑ์แปลความหมายของคะแนนการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใช้เกณฑ์การแปลผลดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2538: 9)

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับสภาพเป็นจริง มากที่สุด	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม มากที่สุด
ระดับสภาพเป็นจริง มาก	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม มาก
ระดับสภาพเป็นจริง ปานกลาง	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม ปานกลาง
ระดับสภาพเป็นจริง น้อย	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม น้อย
ระดับสภาพเป็นจริง น้อยที่สุด	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด

5. การวิเคราะห์จากข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความถี่แล้วนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาเขียนเป็นความเรียงเชิงพรรณนา

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ มีดังนี้

1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าความถี่ (Frequency)

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่างอิสระจากกัน (t - test Independent samples)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นตอน และกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิจัย และการแปลความหมายจากข้อมูล ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงแบบที (t-distribution)
p	แทน	ความน่าจะเป็น

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย ผู้วิจัยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารทั่วไป

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารทั่วไป ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ		
ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา	10	4.40
ประธานชุมชน	30	14.08
สมาชิกชุมชน	173	81.22
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	111	52.1
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	102	47.9
ประสบการณ์ในการทำงาน		
ประสบการณ์น้อยกว่า 7 ปี	137	64.3
ประสบการณ์ 7 ปีขึ้นไป	76	35.7

จากตาราง 3 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชุมชน คิดเป็นร้อยละ 81.22 มีระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีหรือสูงกว่าจำนวนพอๆ กัน และส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 7 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.3

**ตอนที่ 2 การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ
3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารงานทั่วไป โดยรวม และรายชื่อ ปรากฏดังตาราง 4-7**

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป รายด้านและโดยรวม

ด้าน	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1	ด้านวิชาการ	3.42	0.61	ปานกลาง
2	ด้านงบประมาณ	3.35	0.64	ปานกลาง
3	ด้านบุคลากร	3.34	0.69	ปานกลาง
4	ด้านบริหารงานทั่วไป	3.41	0.63	ปานกลาง
	รวม	3.38	0.60	ปานกลาง

จากตาราง 4 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยรวม และรายด้าน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารงานทั่วไป มีการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ในด้านวิชาการ รายข้อและโดยรวม

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการ	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1	โรงเรียนมีการจัดทำรายงาน การเผยแพร่ การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตร สถานศึกษา	3.80	0.90	มาก
2	โรงเรียนมีแผนกลยุทธ์ที่ระบุถึงการนำ แหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียน การสอน	3.54	0.85	มาก
3	โรงเรียนมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ พระปริยัติธรรม	3.53	0.83	มาก
4	มีการหาข้อมูล สภาพปัญหาและความ ต้องการของชุมชน จากผู้เกี่ยวข้อง เช่น กรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ คนในชุมชนนำมาจัดทำเนื้อหาความรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่น	3.45	0.92	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการ	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
5	มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น	3.31	0.93	ปานกลาง
6	มีการสำรวจแหล่งบริการสื่อและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาที่ครูและผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์ได้	3.80	0.90	มาก
7	ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และ การตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	3.54	0.85	มาก
8	วิทยากรและปราชญ์ชาวบ้าน ให้ความร่วมมือมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน	3.53	0.83	มาก
9	โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากแหล่งสื่อและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสำหรับการเรียนการสอน	3.45	0.92	ปานกลาง
10	โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนจัดการ เรียนการสอนให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน	3.31	0.93	ปานกลาง
11	โรงเรียนให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะ และความเห็นของชุมชนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ที่จัดการเรียนการสอน	3.23	0.97	ปานกลาง
12	โรงเรียนมีการวางแผน ประสานงานกับแหล่ง เรียนรู้ในชุมชนสำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษา ไม่น้อยกว่า 2 แห่ง	3.29	0.93	ปานกลาง
13	โรงเรียนมีการนำผู้เรียนไปทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง	3.40	0.95	ปานกลาง
14	โรงเรียนมีการสร้างเครือข่าย ความสัมพันธ์กับ หน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ องค์กรเอกชน คนในชุมชน เพื่อหาความร่วมมือทางวิชาการ	3.63	1.02	มาก
15	ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่างๆ มีผลงานจากการ เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่	3.38	0.91	ปานกลาง
	รวม	3.42	0.61	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ นอกนั้น อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ในด้านงบประมาณ รายข้อและโดยรวม

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
16	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนใน ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์แหล่ง ทรัพยากรบุคคล หน่วยงาน องค์กร ที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัด การศึกษาของโรงเรียน	3.31	0.93	ปานกลาง
17	โรงเรียนมีการเชิญกรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนระดมความคิด เกี่ยวกับการจัดหาปัจจัยเพื่อพัฒนาโรงเรียน	3.35	0.95	ปานกลาง
18	โรงเรียนมีการรับฟังข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียน	3.34	0.88	ปานกลาง
19	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนใน ชุมชนมีส่วนช่วยวางแผน จัดกิจกรรมรายได้ ระดมทุน แร่งงาน จัดสรร และดูแลการใช้ จ่ายงบประมาณของโรงเรียน	3.35	0.94	ปานกลาง
20	โรงเรียนได้งบประมาณจากรัฐ เอกชน องค์กรต่าง ๆ เป็นทุนการศึกษา อาหาร กลางวัน อาหารเสริม (นม) สำหรับผู้เรียน เพียงพอ	3.38	1.00	ปานกลาง
21	โรงเรียนได้งบประมาณจากรัฐ เอกชน องค์กรต่าง ๆ สนับสนุนงานห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ สื่อการเรียนเพียงพอ	3.31	0.92	ปานกลาง
22	โรงเรียนมีการรายงาน เผยแพร่ข้อมูลการใช้ จ่ายเงินงบประมาณ และเงินบริจาค เพื่อการศึกษา	3.38	0.95	ปานกลาง
23	โรงเรียนรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดหาผลประโยชน์ในสินทรัพย์ของโรงเรียน	3.36	0.97	ปานกลาง
24	มีการเผยแพร่การจัดหาผลประโยชน์ ในสินทรัพย์ของโรงเรียน เช่น ติดประกาศ ประกาศทางหอกระจายข่าวของวัดและชุมชน	3.26	0.97	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
25	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนมีส่วนช่วยในการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน	3.47	1.04	ปานกลาง
26	โรงเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลืองานด้านต่างๆ ของโรงเรียน	3.43	0.91	ปานกลาง
27	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง ตัวแทนคนในชุมชน ให้ความสนใจ บริจาคเงินและสิ่งของสนับสนุนงานของโรงเรียน	3.29	0.87	ปานกลาง
28	โรงเรียนมีการจัดทำรายงาน การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการรับบริจาคเงิน สิ่งของช่วยเหลือโรงเรียน	3.29	0.98	ปานกลาง
29	โรงเรียนมีการจัดทำป้ายชื่อ รูปภาพ หรือการประกาศเกียรติคุณของผู้มีอุปการคุณในบริเวณโรงเรียน	3.45	0.93	ปานกลาง
รวม		3.35	0.64	ปานกลาง

จากตาราง 6 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้านงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ในด้านบุคลากร รายข้อและโดยรวม

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากร	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
30	บุคลากรในสถานศึกษามีความสามารถในการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชนในโอกาสต่างๆ	3.37	0.96	ปานกลาง
31	ผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียนได้ร่วมเป็นกรรมการหรือคณะทำงานในงานขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน	3.41	0.91	ปานกลาง
32	ผู้บริหาร/บุคลากรในโรงเรียนร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ	3.36	0.93	ปานกลาง
33	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง ตัวแทนคนในชุมชนมีส่วนช่วยชี้แนะ สรรหาวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยสอน	3.33	1.01	ปานกลาง
34	โรงเรียนมีการเผยแพร่ข้อมูล การประกาศเกียรติคุณวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านที่มาช่วยสอน	3.21	1.08	ปานกลาง
35	โรงเรียนมีการจัดทำรายงาน การเผยแพร่ยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรของโรงเรียน	3.25	1.02	ปานกลาง
36	โรงเรียนมีการเชิญผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนเข้าร่วมพิธียกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรของโรงเรียน	3.29	1.00	ปานกลาง
37	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง ตัวแทนคนในชุมชนมีส่วนกำหนดแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรของโรงเรียน	3.52	1.12	มาก
38	โรงเรียนมีการสำรวจความคิดเห็น การรับฟังข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสวัสดิการของครูและบุคลากร	3.43	1.01	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากร	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
39	โรงเรียนมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ สวัสดิการของครูและบุคลากรของโรงเรียน ผ่านทางช่องทางต่างๆ	3.26	0.96	ปานกลาง
40	โรงเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับ การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร	3.37	0.95	ปานกลาง
41	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง ตัวแทน คนในชุมชนมีส่วนสนับสนุนการจัดสวัสดิการ ของครูและบุคลากรของโรงเรียน	3.28	1.03	ปานกลาง
รวม		3.34	0.69	ปานกลาง

จากตาราง 7 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ “ข้อ 37 กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง ตัวแทนคนในชุมชนมีส่วนกำหนดแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรของโรงเรียน” นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ในด้านการบริหารทั่วไป รายข้อและโดยรวม

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการบริหารทั่วไป	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
42	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน	3.39	0.97	ปานกลาง
43	โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากกรรมการ สถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องในการ วางแผน การจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ ประจำปีของโรงเรียน	3.42	1.00	ปานกลาง
44	กรรมการสถานศึกษาได้เห็นชอบ/อนุมัติ แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี ของโรงเรียน	3.42	0.91	ปานกลาง
45	โรงเรียนมีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีที่ได้จัดทำไว้	3.50	0.94	มาก
46	โรงเรียนมีทะเบียนข้อมูลบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่ให้การสนับสนุนสถานศึกษา	3.48	0.93	ปานกลาง
47	โรงเรียนมีข้อมูลสารสนเทศด้านทรัพยากร ชุมชนที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	3.41	0.93	ปานกลาง
48	โรงเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับ การประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรม ทางการศึกษาของโรงเรียน	3.38	0.96	ปานกลาง
49	โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ องค์กร การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ ของโลกทางช่องทางต่างๆ	3.66	0.98	มาก
50	โรงเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ ของโลก	3.60	0.87	มาก
51	โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนจัดกิจกรรม ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันสำคัญ ของชาติ ของโลก	3.42	0.84	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไป	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
52	โรงเรียนมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	3.44	0.88	ปานกลาง
53	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนมีส่วนเสนอแนะ ตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	3.32	0.96	ปานกลาง
54	โรงเรียนมีการประกาศเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียน	3.34	0.88	ปานกลาง
55	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนรับรู้ การเลือกตั้งประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียน	3.36	0.92	ปานกลาง
56	โรงเรียนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาใช้ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือ ที่พักผ่อน ออกกำลังกาย	3.31	1.06	ปานกลาง
57	โรงเรียนอำนวยความสะดวกด้านสถานที่วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดอบรมวิชาชีพ บริการแก่ชุมชน	3.25	1.06	ปานกลาง
58	โรงเรียนเป็นแกนนำของชุมชนในการจัดกิจกรรมด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการกีฬา	3.33	1.05	ปานกลาง
59	โรงเรียนมีการประสานงาน รับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากกรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียน	3.43	0.96	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไป	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
60	โรงเรียนมีการสื่อสารกับชุมชน เช่น การจัดประชุมผู้ปกครอง ผ่านผู้เรียน ผ่านคนในชุมชน เอกสาร เสียงตามสาย	3.51	1.08	มาก
61	ชุมชนตระหนักและรับรู้ความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน	3.33	0.94	ปานกลาง
62	ชุมชนตระหนักและรับรู้โรงเรียนเป็นของชุมชน	3.24	0.90	ปานกลาง
63	โรงเรียนมีการรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กรรมการสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คนในชุมชนได้รับรู้	3.36	0.91	ปานกลาง
	รวม	3.41	0.63	ปานกลาง

จากตาราง 8 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในด้านบริหารทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารทั่วไป ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ปรากฏดังตาราง 9-10

ตาราง 9 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใน 4 ด้าน โดยรวมและรายด้าน ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับการศึกษา				t	p
		ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรีหรือสูงกว่า			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1	ด้านวิชาการ	3.42	0.52	3.41	0.69	0.06	0.05
2	ด้านงบประมาณ	3.36	0.57	3.35	0.71	0.04	0.18
3	ด้านบุคลากร	3.36	0.59	3.31	0.78	0.55	0.06
4	ด้านบริหารทั่วไป	3.43	0.56	3.38	0.69	0.51	0.12
	รวม	3.39	0.51	3.37	0.68	0.32	0.07

จากตาราง 9 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยรวมและรายด้านใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใน 4 ด้าน และโดยรวม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ด้าน	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ประสบการณ์ในการทำงาน				t	p
		น้อยกว่า 7 ปี		7 ปีขึ้นไป			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1	ด้านวิชาการ	3.42	0.63	3.40	0.58	0.27	0.69
2	ด้านงบประมาณ	3.37	0.64	3.33	0.64	0.42	0.94
3	ด้านบุคลากร	3.36	0.64	3.30	0.76	0.68	0.08
4	ด้านบริหารทั่วไป	3.44	0.63	3.35	0.62	0.93	0.97
	รวม	3.40	0.59	3.34	0.62	0.62	0.54

จากตาราง 10 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยรวมและรายด้านใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป

4.1 ผลการวิเคราะห์ความถี่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใน 4 ด้าน จากแบบสอบถาม ปรากฏดังตาราง 11-14

ตาราง 11 ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านวิชาการ (n=50)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการ	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
1	ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร และการวางแผนการจัดการเรียนการสอน	14	28.00
2	ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นวิทยากรบรรยายในรายวิชาที่ขาดแคลน	11	22.00
3	ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการให้กับชุมชน	10	20.00
4	ควรจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ	5	10.00
5	ควรส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน	4	8.00
6	ควรมีเครือข่ายด้านวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านวิชาการ และการใช้สื่อ อุปกรณ์	3	6.00
7	ควรเชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถในชุมชนมาเป็นวิทยากรบรรยายในรายวิชาที่ขาดแคลน	2	4.00
8	ควรเชิญบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมาแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับบรรพชิตในโรงเรียน	1	2.00

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านวิชาการ พบว่า มีข้อเสนอแนะคือ ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรและการวางแผนการจัดการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมา ได้แก่

ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นวิทยากรบรรยายในรายวิชาที่ขาดแคลน คิดเป็นร้อยละ 22.00 และควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการให้กับชุมชนคิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

ตาราง 12 ค่าความถี่และร้อยละของการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านงบประมาณ (n=44)

ลำดับที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
1	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ	13	29.55
2	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการระดมทรัพยากร	11	25.00
3	ควรแต่งตั้งฝ่ายการเงินมาดูแลงบประมาณและค่าใช้จ่ายต่างๆของโรงเรียน	10	22.73
4	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับ	6	13.63
5	ควรเปิดเผยรายรับรายจ่ายของโรงเรียนให้ชุมชนได้รับรู้	3	6.82
6	รัฐควรให้ความสำคัญกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยจัดสรรงบประมาณให้มากกว่านี้	1	2.27

จากตาราง 12 แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านงบประมาณ พบว่า มีข้อเสนอแนะคือ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 29.55 รองลงมาได้แก่ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการระดมทรัพยากร คิดเป็นร้อยละ 25.00 และควรแต่งตั้งฝ่ายการเงินมาดูแลงบประมาณและค่าใช้จ่ายต่างๆของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 22.73 ตามลำดับ

ตาราง 13 ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบุคลากร (n=49)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากร	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
1	ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสรรหาและคัดเลือกผู้นำที่จะมาช่วยประสานงานระหว่างชุมชนกับโรงเรียน	15	30.61
2	ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแก่บุคลากรในโรงเรียน	12	24.49
3	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากร	8	16.33
4	ควรนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการบุคลากรในโรงเรียน	7	14.29
5	ควรเพิ่มบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม	4	8.16
6	ควรให้รางวัลกับบุคลากรที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่	3	6.12

จากตาราง 13 แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบุคลากร พบว่า มีข้อเสนอแนะคือ ควรให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการสรรหาและคัดเลือกผู้นำที่จะมาช่วยประสานงานระหว่างชุมชนกับโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 30.61 รองลงมาได้แก่ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแก่บุคลากรในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 24.49 และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากร คิดเป็นร้อยละ 16.33 ตามลำดับ

ตาราง 14 ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบริหารทั่วไป (n=55)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไป	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
1	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด สภาพแวดล้อมให้กับโรงเรียน	14	25.45
2	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ จากอาคารสถานที่ของโรงเรียน	13	23.64
3	ควรจัดกิจกรรมในวันหยุดทำการของทางราชการ เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม	11	20.00
4	ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ให้ชุมชนได้รับทราบ	10	18.18
5	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล บรรพชิต ในโรงเรียน	7	12.73

จากตาราง 14 แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบริหารทั่วไป พบว่า มีข้อเสนอแนะคือ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมให้กับโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 25.45 รองลงมาได้แก่ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 23.64 และควรจัดกิจกรรมในวันหยุดทำการของทางราชการเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

4.2 ผลการวิเคราะห์ความถี่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใน 4 ด้าน จากแบบสัมภาษณ์ ปรากฏดังตาราง 15-18

ตาราง 15 ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านวิชาการ (n=10)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการ	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
	การจัดทำหลักสูตรและวางแผนการจัดการเรียนการสอน		
1	ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาหาแนวทาง ในการจัดทำหลักสูตรและวางแผนการจัดการเรียนการสอน ที่เหมาะสม	8	80.00
2	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรและการจัด การเรียนการสอนตามนโยบายของรัฐ	7	70.00
3	ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการบริหาร หลักสูตรและจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน	7	70.00
4	ควรให้ชุมชนร่วมเป็นกรรมการประเมินตรวจสอบวางแผน การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้เป็นไปตามนโยบาย ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา	6	60.00
5	ควรให้กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน	5	50.00
	คุณสมบัติของคนในชุมชนที่ควรเชิญให้เป็นวิทยากร เพื่อบรรยายในรายวิชาที่ขาดแคลน		
1	ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการที่ตรงกับ รายวิชาที่ขาดแคลนและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ทางด้านการสอน	9	90.00
2	ควรเป็นบุคคลที่จบการศึกษาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความสามารถ มีความชำนาญที่ตรงกับรายวิชา ที่ขาดแคลน	8	80.00
3	ควรเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของกระทรวง คือ ต้องมีความรู้ ทางด้านการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	7	70.00

ตาราง 15 (ต่อ)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการ	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
4	ควรเป็นที่ยอมรับของชุมชนและเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่ความรู้ความสามารถ	6	60.00
5	ควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ด้านวิชาการ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	50.00
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ด้านวิชาการให้กับชุมชน			
1	ควรเผยแพร่ข้อมูลโดยผ่านวิทยุชุมชน กระดานข่าวชุมชน แผ่นพับ เสียงตามสาย ใบบลิว และป้ายประกาศของชุมชน	8	80.00
2	คนในชุมชนควรร่วมมือร่วมใจกันรับข้อมูลข่าวสารด้าน วิชาการ เพื่อนำไปเผยแพร่ให้สมาชิกชุมชนรับทราบ	7	70.00
3	ชุมชนควรอาสารับเอาข่าวสารของโรงเรียนไปประกาศชี้แจงให้ สมาชิกในชุมชนได้รับทราบและอธิบายให้เกิดความเข้าใจใน ด้านวิชาการ	6	60.00

จากตาราง 15 แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านวิชาการ พบว่า มีข้อเสนอแนะสูงสุดในแต่ละข้อ ดังนี้ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาหาแนวทางในการจัดทำหลักสูตรและวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 80.00 ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ ที่ตรงกับรายวิชาที่ขาดแคลนและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการสอน คิดเป็นร้อยละ 90.00 และควรเผยแพร่ข้อมูลโดยผ่านวิทยุชุมชน กระดานข่าวชุมชน แผ่นพับ เสียงตามสาย ใบบลิวและป้ายประกาศของชุมชนเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 80.00

ตาราง 16 ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านงบประมาณ (n=10)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงบประมาณของ โรงเรียน			
1	ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณางบประมาณ ของโรงเรียนประจำปีหรือเมื่อมีการใช้จ่ายตามความจำเป็น ของโรงเรียน	7	70.00
2	การบริหารงบประมาณควรให้คนในชุมชนร่วมเป็นกรรมการ พิจารณา	6	60.00
3	ชุมชนควรส่งตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการในการบริหารงาน ด้านงบประมาณ และการเบิกจ่ายของโรงเรียน	5	50.00
4	ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการร่วมพิจารณา งบประมาณเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ควรให้ประธานชุมชนและสมาชิกชุมชน ที่มีความรู้	4	40.00
5	ทางด้านการเงินเข้ามาเป็นกรรมการในการบริหารงบประมาณ เพื่อให้การบริหารงบประมาณมีประสิทธิภาพมากขึ้น	3	30.00
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรจากแหล่ง ต่าง ๆ			
1	ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการหาปัจจัยด้วยการระดมทุน ทอดผ้าป่า จากผู้มีจิตศรัทธา	10	100.00
2	ควรให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการหาปัจจัยสนับสนุน เพื่อการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน	9	90.00
3	ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนออกไปแสวงหาแหล่งทรัพยากร จากแหล่งต่าง ๆ เช่น การหาเงินอุดหนุนจากบริษัทและร้านค้า	8	80.00
4	ชุมชนและโรงเรียนควรความร่วมมือกันแสวงหาทรัพยากร จากแหล่งต่าง ๆ	7	70.00
5	ควรจัดกิจกรรมระดมทุน ด้วยการทอดผ้าป่าเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ การเรียนการสอน และโต๊ะเรียน	6	60.00
6	ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาแหล่งเงินทุน เพื่อ นำไปใช้จ่ายในการบริหารจัดการโรงเรียน	5	50.00

ตาราง 16 (ต่อ)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
1	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายการเงิน เพื่อดูแลงบประมาณและการใช้จ่ายของโรงเรียน ควรให้คนในชุมชนส่งตัวแทนร่วมเป็นคณะกรรมการควบคุมดูแลและฝ่ายการเงิน	10	100.00
2	ควรมีตัวแทนชุมชนเข้าไปเป็นกรรมการร่วม เพื่อเป็นผู้ดูแลตรวจสอบงบประมาณในการใช้จ่ายของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ	9	90.00
3	ควรให้ชุมชนร่วมเป็นกรรมการในการเบิกจ่ายเงินแต่ละครั้ง เพื่อความเหมาะสมโปร่งใสในการใช้งบประมาณ	8	80.00
4	ชุมชนควรสรรหาบุคคลจากชุมชนที่มีความรู้ในเรื่องการเงิน ให้มาเป็นกรรมการฝ่ายการเงิน	7	70.00

จากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปรีดิธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านงบประมาณ พบว่า มีข้อเสนอแนะสูงสุดในแต่ละข้อ ดังนี้ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณางบประมาณของโรงเรียนประจำปีหรือเมื่อมีการใช้จ่ายตามความจำเป็นของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 70.00 ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการหาปัจจัยด้วยการระดมทุนทอดผ้าป่าจากผู้มีจิตศรัทธา คิดเป็นร้อยละ 100.00 และควรให้คนในชุมชนส่งตัวแทนร่วมเป็นคณะกรรมการควบคุมดูแลและฝ่ายการเงิน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตาราง 17 ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบุคลากร (n=10)

ลำดับที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากร	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสรรหาและคัดเลือกผู้นำที่จะประสานงานระหว่างชุมชนและโรงเรียน			
1	การสรรหาผู้นำควรเกิดจากความไว้วางใจของชุมชน	10	100.00
2	การสรรหาผู้นำชุมชนควรสรรหาจากประธานชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ	9	90.00
3	ชุมชนควรคัดเลือกผู้นำที่มีความรู้ความสามารถทางด้านบริหารด้านการติดต่อประสานงานและการประชาสัมพันธ์ เพื่อเสนอให้โรงเรียนพิจารณา	9	90.00
4	ควรให้ประธานชุมชน หรือสมาชิกชุมชน ที่มีความสามารถในการติดต่อประสานงานเข้ามาให้ความร่วมมือกับโรงเรียน	8	80.00
5	ชุมชนควรคัดเลือกคนในชุมชนที่มีความสามารถในการประสานงานและการเจรจาเพื่อเป็นตัวแทนของชุมชนในการประสานงาน	7	70.00
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษ			
1	ชุมชนควรส่งผู้แทนเข้าร่วมรับฟังเอาความรู้ที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้กับชุมชน	10	100.00
2	ชุมชนควรส่งผู้แทนของชุมชนเข้าร่วมรับฟังการใช้สื่อต่างๆ	8	80.00
3	ให้ความร่วมมือในการจัดอาคารสถานที่ห้องประชุมเพื่อให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่	7	70.00

จากตาราง 17 แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบุคลากร พบว่า มีข้อเสนอแนะสูงสุดในแต่ละข้อ ดังนี้ การสรรหาผู้นำควรเกิดจากความไว้วางใจของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และชุมชนควรส่งผู้แทนเข้าร่วมรับฟังเอาความรู้ที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำไปใช้กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตาราง 18 ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบริหารทั่วไป (n=10)

ลำดับที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไป	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการการจัดสภาพแวดล้อมให้กับโรงเรียน			
1	ชุมชนควรร่วมเป็นกำลังในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องในการจัดสถานที่สมาชิกในชุมชนควรเข้าร่วมพัฒนาสถานที่ของโรงเรียนและ	8	80.00
2	สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้เกิดความร่มรื่น และไร้มลพิษทางอากาศ	7	70.00
3	ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดสถานที่และจัดสวนเพื่อปลูกต้นไม้และการดูแลรักษา	6	60.00
4	ชุมชนควรร่วมปรับปรุงทัศนียภาพให้เกิดความร่มรื่น ตัดแต่งกิ่งต้นไม้บริเวณโรงเรียน	6	60.00
5	ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการใช้แรงงานในการจัดสถานที่และการจัดสวนให้สวยงาม	5	50.00
6	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ของโรงเรียน	4	40.00
7	ควรให้ชุมชนใช้ห้องเรียนของโรงเรียนในการอบรมวิชาชีพระยะสั้น	4	40.00
8	ควรให้ชุมชนใช้สถานที่ในการประชุมกลุ่มย่อยของชุมชน	3	30.00
9	ควรให้ชุมชนเข้ามาใช้สถานที่ในการออกกำลังกายได้หรือนั่งพักผ่อนในเวลาเย็นๆ	3	30.00
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนในวันหยุดหรือวันสำคัญทางศาสนา			
1	ควรให้สมาชิกชุมชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดกิจกรรมในวันหยุดหรือวันสำคัญทางศาสนา	10	100.00
2	ชุมชนควรร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเวียนเทียน เข้าพรรษา	10	100.00
3	ชุมชนควรร่วมจัดกิจกรรม บัดกวาดสถานที่ และอำนวยความสะดวกภายในบริเวณการจัดงาน	9	90.00

ตาราง 18 (ต่อ)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไป	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ของโรงเรียน			
4	ประธานชุมชนควรเป็นผู้ประสานงานและประชาสัมพันธ์เชิญ ชวนคนในชุมชนได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน	9	90.00
5	ประธานชุมชนควรคัดเลือกคนในชุมชนเพื่อเป็นผู้แทน ในการเข้าร่วมประชุมและนำข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ให้กับ ชุมชนได้รับทราบ	8	80.00
6	คนในชุมชนควรให้ความร่วมมือกับโรงเรียนโดยการเป็น ตัวแทนนำข่าวสารของโรงเรียนเข้าไปประชาสัมพันธ์ตามสื่อ ต่าง ๆ ของชุมชน เช่น เสียงตามสาย ป้ายประกาศหรือเป็นธุระ ในการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน	7	70.00
7	ควรให้ชุมชนเป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนในการจัด กิจกรรมด้วยการประชาสัมพันธ์ตามวิทยุชุมชน เสียงตามสาย และกระดานข่าว	6	60.00

จากตาราง 18 แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านบริหารทั่วไป พบว่า มีข้อเสนอแนะสูงสุดในแต่ละข้อ ดังนี้ ชุมชนควรร่วมเป็นกำลังในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของผู้บริหารหรือ ผู้เกี่ยวข้องในการจัดสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 80.00 ควรให้สมาชิกชุมชนร่วมเป็นกรรมการ ในการจัดกิจกรรมในวันหยุดหรือวันสำคัญทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 100.00 และประธานชุมชน ควรเป็นผู้ประสานงานและประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนในชุมชนได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 90.00

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล การวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารทั่วไป
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกัน
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ต่างกันมีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ คณะกรรมการสถานศึกษา 10 คณะ และชุมชน จำนวน 68 ชุมชนในพื้นที่การศึกษาของชุมชนที่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับประธานกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน และการสุ่มอย่างง่ายกับประธานชุมชน จำนวน 36 คน และเลือกแบบโควต้ากับสมาชิก ชุมชนๆ ละ 5 คน รวม 180 คน รวมทั้งสิ้น 226 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

มี 2 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ ด้วยการทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่าง อิสระจากกัน (t - test Independent samples) ส่วนแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนเป็นความเรียงประกอบการนำเสนอ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน
2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ ในการทำงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้
 1. ด้านวิชาการ ได้แก่
 - 1) การจัดทำหลักสูตรและวางแผนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย (1) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาหาแนวทางในการจัดทำหลักสูตรและวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม (2) ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายของรัฐ (3) ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการบริหารหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (4) ควรให้ชุมชนร่วมเป็นกรรมการประเมินตรวจสอบวางแผนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา และ (5) ควรให้กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน
 - 2) คุณสมบัติของคนในชุมชนที่ควรเชิญให้เป็นวิทยากร เพื่อบรรยายในรายวิชาที่ขาดแคลน ประกอบด้วย (1) ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการที่ตรงกับรายวิชาที่ขาดแคลนและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านการสอน (2) ควรเป็นบุคคลที่จบการศึกษาอย่างน้อย

ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความสามารถ มีความชำนาญที่ตรงกับรายวิชาที่ขาดแคลน (3) ควรเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของกระทรวง คือ ต้องมีความรู้ทางด้านวิชาการทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (4) ควรเป็นที่ยอมรับของชุมชนและเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ความรู้ความสามารถ และ (5) ควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ด้านวิชาการหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการให้กับชุมชน ประกอบด้วย (1) ควรเผยแพร่ข้อมูลโดยผ่านวิทยุชุมชน กระดานข่าวชุมชน แผ่นพับเสียงตามสาย ใบปลิว และป้ายประกาศของชุมชน (2) คนในชุมชนควรร่วมมือร่วมใจกันรับข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการ เพื่อนำไปเผยแพร่ให้สมาชิกชุมชนรับทราบ และ (3) ชุมชนควรอาสารับเอาข่าวสารของโรงเรียนไปประกาศชี้แจงให้สมาชิกในชุมชนให้รับทราบและอธิบายให้เกิดความเข้าใจในด้านวิชาการ

2. ด้านงบประมาณ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ประกอบด้วย (1) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณางบประมาณของโรงเรียนประจำปี หรือเมื่อมีการใช้จ่ายตามความจำเป็นของโรงเรียน (2) การบริหารงบประมาณควรให้คนในชุมชนร่วมเป็นกรรมการพิจารณา (3) ชุมชนควรส่งตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการในการบริหารงานด้านงบประมาณ และการเบิกจ่ายของโรงเรียน (4) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการร่วมพิจารณางบประมาณเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ และ (5) ควรให้ประธานชุมชนและสมาชิกชุมชน ที่มีความรู้ทางด้านการเงินเข้ามาเป็นกรรมการในการบริหารงบประมาณ เพื่อให้การบริหารงบประมาณมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ประกอบด้วย (1) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการหาปัจจัยด้วยการระดมทุนทอดผ้าป่า จากผู้มีจิตศรัทธา (2) ควรให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการหาปัจจัยสนับสนุนเพื่อการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน (3) ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนออกไปแสวงหาแหล่งทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เช่น การหาเงินอุดหนุนจากบริษัทและร้านค้า (4) ชุมชนและโรงเรียนควรร่วมมือกันแสวงหาทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ (5) ควรจัดกิจกรรมระดมทุน ด้วยการทอดผ้าป่าเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์การเรียน การสอน และโต๊ะเรียนและ (6) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาแหล่งเงินทุน เพื่อนำไปใช้จ่ายในการบริหารจัดการโรงเรียน

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายการเงิน เพื่อดูแลงบประมาณและการใช้จ่ายของโรงเรียน ประกอบด้วย (1) ควรให้คนในชุมชนส่งตัวแทนร่วมเป็นคณะกรรมการควบคุมดูแลและฝ่ายการเงิน (2) ควรมีตัวแทนชุมชนเข้าไปเป็นกรรมการร่วมเพื่อเป็นผู้ดูแลตรวจสอบงบประมาณในการใช้จ่ายของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ (3) ควรให้ชุมชนร่วมเป็นกรรมการในการเบิกจ่ายเงินแต่ละครั้ง เพื่อความเหมาะสมโปร่งใสในการใช้งบประมาณ และ (4) ชุมชนควรสรรหาบุคคลจากชุมชนที่มีความรู้ในเรื่องการเงิน ให้มาเป็นกรรมการฝ่ายการเงิน

3. ด้านบุคลากร ได้แก่

3.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสรรหาและคัดเลือกผู้นำที่จะประสานงานระหว่างชุมชนและโรงเรียน ประกอบด้วย (1) การสรรหาผู้นำควรเกิดจากความไว้วางใจของชุมชน (2) การสรรหาผู้นำชุมชนควรสรรหาจากประธานชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ (3) ชุมชนควรคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านบริหาร ด้านการติดต่อประสานงานและการประชาสัมพันธ์ เพื่อเสนอให้โรงเรียนพิจารณา (4) ควรให้ประธานชุมชน หรือสมาชิกชุมชนที่มีความสามารถในการต่อประสานงานเข้ามาให้ความร่วมมือกับโรงเรียน และ (5) ชุมชนควรคัดเลือกคนในชุมชนที่มีความสามารถในการประสานงานและการเจรจาเพื่อเป็นตัวแทนของชุมชนในการประสานงาน

3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย (1) ชุมชนควรส่งผู้แทนเข้าร่วมรับฟังเอาความรู้ที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำไปใช้กับชุมชน (2) ชุมชนควรส่งผู้แทนของชุมชนเข้าร่วมรับฟังการใช้สื่อต่างๆ และ (3) ให้ความร่วมมือในการจัดอาคารสถานที่ห้องประชุมเพื่อให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่

4. ด้านบริหารทั่วไป ได้แก่

4.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการการจัดสภาพแวดล้อมให้กับโรงเรียน ประกอบด้วย (1) ชุมชนควรร่วมเป็นกำลังในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องในการจัดสถานที่ (2) สมาชิกในชุมชนควรเข้าร่วมพัฒนาสถานที่ของโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้เกิดความร่มรื่น และไร้มลพิษทางอากาศ (3) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดสถานที่และจัดสวนเพื่อปลูกต้นไม้และการดูแลรักษา (4) ชุมชนควรร่วมปรับภูมิทัศน์ให้เกิดความร่มรื่น ตัดแต่งกิ่งต้นไม้บริเวณโรงเรียน และ (5) ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการใช้แรงงานในการจัดสถานที่และการจัดสวนให้สวยงาม

4.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ของโรงเรียน ประกอบด้วย (1) ควรให้ชุมชนใช้ห้องเรียนของโรงเรียนในการอบรมวิชาชีพระยะสั้น (2) ควรให้ชุมชนใช้สถานที่ในการประชุมกลุ่มย่อยของชุมชน และ (3) ควรให้ชุมชนเข้ามาใช้สถานที่ในการออกกำลังกายได้หรือนั่งพักผ่อนในเวลาเย็นๆ

4.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนในวันหยุด หรือวันสำคัญทางศาสนา ประกอบด้วย (1) ควรให้สมาชิกชุมชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดกิจกรรมในวันหยุดหรือวันสำคัญทางศาสนา (2) ชุมชนควรร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเวียงเทียน เข้าพรรษา และ (3) ชุมชนควรร่วมจัดกิจกรรมบัตกวางสถานที่ และอำนวยความสะดวกภายในบริเวณการจัดงาน

4.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียน ประกอบด้วย (1) ประธานชุมชนควรเป็นผู้ประสานงานและประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนในชุมชนได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน (2) ประธานชุมชนควรคัดเลือกคนในชุมชนเพื่อเป็นผู้แทนในการเข้าร่วมประชุมและนำข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ให้กับชุมชนได้รับทราบ (3) คนในชุมชนควรให้

ความร่วมมือกับโรงเรียนโดยการเป็นตัวแทนนำข่าวสารของโรงเรียนเข้าไปประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ ของชุมชน เช่น เสียงตามสาย ป้ายประกาศหรือเป็นฐะในการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน และ (4) ควรให้ชุมชนเป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนในการจัดกิจกรรมด้วยการประชาสัมพันธ์ตามวิทยุชุมชน เสียงตามสาย และกระดานข่าว

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไปเองโดยสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพร อุตพันธ์ (2550: 181-189) ที่พบว่า ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กล่าวคือ 1) โรงเรียนไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และ 2) ชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นเรื่องของโรงเรียนจึงไม่เข้ามายุ่งเกี่ยว เพราะถือว่าผู้บริหารและครูเป็นผู้รับผิดชอบอยู่แล้ว

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระบัณฑิต ศรีชัย (2548: บทคัดย่อ) ที่พบว่าการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางและงานวิจัยของเสนอ เถาว์ชาติ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ศิษย์เก่า และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับปานกลางและสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา มั่นทน (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของนงชนก ตุ่มฉาย (2546: 130) ที่พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปริญภัทร สุขเทียบ (2548: 95-98) พบว่า บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านวิชาการ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหาสื่อและเทคโนโลยี การกำหนดขอบข่ายเนื้อหาวิชาชีพท้องถิ่นให้แก่สถานศึกษา การแนะนำวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน และการตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะแนวทางและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน จึงทำให้การมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ประธานชุมชน และสมาชิกชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสนอ เถาว์ชาติ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ศิษย์เก่า และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต ด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา มั่นทน (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของพระบัณฑิต ศรีชัย (2548: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ นงชนก ตุ่มฉาย (2546: 130) ที่พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปริยภัทร สุขเทียบ (2548: 95-98) พบว่า บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3 สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาท ด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ด้านงบประมาณ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ การระดมทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษา การใช้จ่ายเงินที่ได้จากการรับบริจาค การวางแผนขอการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรท้องถิ่น และการจัดหาผลประโยชน์ในสินทรัพย์ของโรงเรียน และการตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะแนวทางและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านงบประมาณของโรงเรียน จึงทำให้การมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ประธานชุมชน และสมาชิกชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเสนอ เถาว์ชาติ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ศิษย์เก่า และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา มั่นทน (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของพระบัณฑิต ศรีชัย (2548: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ นงชนก ตุ่มฉาย (2546: 130) ที่พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปริยภัทร สุขเทียบ (2548: 95-98) พบว่า บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาท ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านบุคลากร มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนยังไม่มีนโยบายโดยตรงในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทางการศึกษาอื่น การสรรหาคัดเลือกวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการในคณะทำงานต่าง ๆ เพื่อเสนอแนะแนวทางและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบุคลากรของโรงเรียน จึงทำให้การมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ประธานชุมชน และสมาชิกชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเสนอ เถาว์ชาติ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ศิษย์เก่า และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการ

บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต ด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา มั่นทน (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง และพระบัณฑิต ศรีชัย (2548: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลางและงานวิจัยของ และงานวิจัยของ นงชนก ตุ่มฉาย (2546: 130) ที่พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปริยภัทร สุขเทียบ (2548: 95-98) พบว่า บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาท ด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านบริหารทั่วไป มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานด้านกิจกรรมของโรงเรียน งานด้านกิจการนักเรียน การรณรงค์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางการศึกษาแก่ชุมชน การยกย่องผู้มีอุปการคุณแก่โรงเรียน และการตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะแนวทางและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบริหารทั่วไปของโรงเรียน จึงทำให้การมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ประชานชุมชน และสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับงานวิจัยของเสนอ เถาว์ชาติ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ศิษย์เก่า และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา มั่นทน (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ นงชนก ตุ่มฉาย (2546: 130) ที่พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของพระบัณฑิต ศรีชัย (2548: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปริยภัทร สุขเทียบ (2548: 95-98) พบว่า บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาท ด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ระดับการศึกษา พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ประชานชุมชน และสมาชิกชุมชนต่างก็ต้องทำหน้าที่ของตนคือ การประกอบอาชีพ ตลอดจนความไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพร อุตพันธ์ (2550: 186) ที่พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ

โครงสร้างอาชีพส่วนใหญ่อยู่ในภาคการค้าขาย การรับจ้างและการรับราชการทำให้ไม่มีเวลาว่างมามีส่วนร่วมกับโรงเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจินต์ กลัดประสิทธิ์ (2550: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ไม่แตกต่างกัน และศรีสง่า โภคสมบัติ (2549: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับบพิตร ออมไทสง (2546: 47) ที่กล่าวว่า ระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีส่วนสำคัญเนื่องจากการศึกษามีส่วนทำให้คนเกิดความคิด ความรู้จักตนเอง รู้จักชีวิตเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่และมีส่วนร่วมอยู่ด้วยได้ดีขึ้น และงานวิจัยของ จิราพร ตั้งสุวรรณ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และภัทราภรณ์ นันทวงศ์ (2545) ที่พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยณรงค์ ใจแปง และพยอม วงศ์สารศรี (2550) ที่พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน ไม่แตกต่างกันที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ประธานชุมชน และสมาชิกชุมชนต่างก็ต้องทำหน้าที่ของตนคือ การประกอบอาชีพ ตลอดจนความไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจินต์ กลัดประสิทธิ์ (2550: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีสง่า โภคสมบัติ (2549: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีประสบการณ์การเป็นกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต่างกัน มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 10) ที่กล่าวว่า บุคคลที่อยู่ในอาชีพนานกว่าย่อมมีความสามารถในการปฏิบัติต่อเรื่องนั้นๆ มากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่าเพราะประสบการณ์ในอดีตมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้และเข้าใจว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดควรเสี่ยงหรือไม่ควรเสี่ยงสามารถพิจารณาและวิเคราะห์แก้ปัญหาที่เผชิญได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของยุวณิตย์ ศรีศิลป์ (2551: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพ็ญแข จันทร์แจ่ม (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาด้านระบบบริหารงาน ด้านหลักสูตร และด้านกระบวนการเรียนการสอนแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาโรงเรียน

1.2 หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดแผนและมาตรการให้ชัดเจน เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรทำศึกษากับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งอาจเป็นแบบอย่างสำหรับผู้บริหารโรงเรียนนิกายอื่นมาประยุกต์กับการบริหารของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.3 ควรศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ได้วิธีการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล รอดคล้าย. (2535). *สภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กมล ภูประเสริฐ. (2545). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- กรมการศาสนา. (2543). *ธรรมเนียมโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองศาสนศึกษา.
- กรมวิชาการ. (2545). *เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2552). *การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม*. สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2553, จาก http://webhost.cpd.go.th/ewt/participate/manage_people.html
- กองการมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา (ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองพุทธศาสนศึกษา. (2553ก). *กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2553, จาก <http://deb.onab.go.th/Doc/deb/debthai%20manager.pdf>
- (2553ข). *ประวัติความเป็นมาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2553, จาก http://deb.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=35&Itemid=128
- กำธร ปุณณวัฒน์กุล. (2550). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารการศึกษา กับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติ ชีรศานต์. (2539). *เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ม.ต้น-ม.ปลาย*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2544, ตุลาคม). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนวารสารการศึกษาปฐมวัย*. 5(4): 30.
- จำรัส นองมาก. (2533). *การรับรองมาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนเอกชน : แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมบทบาทการแบ่งเบาภาระของรัฐ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- จิราพร ตั้งสุวรรณ. (2546). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการวางแผนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสภามหาวิทยาลัยราชชนนี 2 สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชนินดา ชื่นวัต. (2549). การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปฏิรูปสถานศึกษา โรงเรียนวัดคลองชั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยวุฒิ ปลื้มญาติ. (2546). การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ชัยณรงค์ ใจแปง และพยอม วงศ์สารศรี. (2552). รายงานวิจัย ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เขตพื้นที่ตำบลม่อนปิ่น จังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. ถ่ายเอกสาร.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชูชาติ พวงสมจิตร์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). องค์การและการบริหาร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธฤชวรรณ นนทพุทธร; และเยาวนิจ กิตติธรรกุล. (2547, มีนาคม-เมษายน). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. วารสารสงขลานครินทร์. 20.
- ธีระพล สายสุข. (2547). ความพร้อมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดยโสธร. ปริญญาโท กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทศพร น้อมวงศ์. (2547). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ที่มีต่อการจัดการศึกษาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา การสอนสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทองใบ เวียงสิมา. (2551). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านมะอี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นงชนก ตุ่มฉาย. (2546). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- นงนุช วงษ์สุวรรณ. (2552). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 5. จามจุรีโปรดักท์.
- นรินทร์ ภาระศรี. (2545). การบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ: บิ๊ค พอยท์.

- นาวิ ยั่งยืน. (2544). การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลางสหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา. ถ่ายเอกสาร.
- บำรุง แสณณรงค์. (2550). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- บพิตร ออมไธสง. (2546). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียน
ประถมศึกษาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประยุทธ์ ตรีชัย. (2544). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประยูร ศรีประสาธน์ และคนอื่นๆ. (2539). การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของไทย.
รายงานการวิจัยทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน. พ.ศ. 2537-2539. ม.ป.ท.
- ประเวศ วะสี. (2544). ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการปฏิรูปการศึกษาที่พาประเทศพ้นวิกฤต.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ประเสริฐ เชษฐพันธ์. (2542). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรัชญา มั่นทน. (2546). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
ถ่ายเอกสาร.
- ปรีภักตร์ สุขเทียบ. (2548). บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน
ประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(การจัดการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซท.
- พจน์ เทียมศักดิ์. (2544, มกราคม-เมษายน). ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน.
วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช. 14(1): 47-52.
- พจนีย์ มั่งคั่ง. (2549). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- พระครูศิริวิชัยชัช กังชุย. (2544). การปฏิบัติตามมาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอน
ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย. ปริญญาโท กศ.ม
(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). (2546). ธรรมปริทัศน์ "46". กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (พิมพ์ในโอกาสสมณวาระเจริญอายุครบ 69 ปี และในโอกาส
ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นราชาคณะชั้นธรรม).
- พระบัณฑิต ศรีชัย. (2548). แนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาโกวิทย์ สิริวณโณ. (2552). แผนพัฒนาโรงเรียน (ฉบับร่าง) โรงเรียนบาลีเตรียม
อุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์. (2543). การดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาอุทัย วชิรเมธี. (2550). คนสำราญงานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระมหาสมพร สุริโย. (2547). การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
กลุ่มที่ 7. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: สำนักงานบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ถ่ายเอกสาร.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชวรมนี. (2521). การศึกษาสงฆ์: ปัญหาที่รอทางออก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระวิเชียรธรรมคุณาธาร. (2552). 60 ปี โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสาย แวงคำ. (2544). ปัญหาการบริหารวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
กลุ่มที่ 9. ปริญญาโท กศ.ม (การศึกษานอกระบบ). มหาสารคาม. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พระอุดรคณารักษ์. (2552). 60 ปี โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2539). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปัจจุบันของประเทศไทย. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ:
ดีแอนด์เอส.
- ไพรัช อรรถกามาพันธ์; และมัทนา โชควรวัฒนกร. (2545). การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่น
ในการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา.

- พูลเกษม ราชบรรเทา. (2552). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านหลังสวน ประชาสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1. จังหวัดสระบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1. ถ่ายเอกสาร
- เพ็ญแข จันท์แจ่ม. (2546). ศึกษาความคิดเห็นของสถานศึกษาและสถานประกอบการที่มีต่อปัจจัย การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีช่างอุตสาหกรรม. ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหาร การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภัทรพร อุตพันธ์. (2550). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (พัฒนศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ภัทรภรณ์ นันทวงศ์. (2545). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียน สังกัดเทศบาลนครลำปาง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ลำปาง: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ถ่ายเอกสาร.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2541). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษา ประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหาร การศึกษา). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย. (2546). รายงานการวิจัยสภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษา โดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ยุพิน พุ่มพิบูลย์. (2550). การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุวณิตย์ ศรีศิลป์. (2551). การมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานประกอบการในการจัดการศึกษาตาม แนวทางปัญจะปฏิรูปการอาชีวศึกษา วิทยาลัยการอาชีพวังไกลกังวล จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รจนา สุวรรณภา. (2546). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญจังหวัดชัยภูมิ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัชพล คชชารุ่งโรจน์. (2548). โรงเรียนทันสมัย. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- รำไพ โกมุท. (2545). บทบาทของผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา เขตจอมทอง สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหาร การศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. ถ่ายเอกสาร.

- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีสง่า โภคสมบัติ. (2549). การปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัด
สมุทรสงครามและสมุทรสาคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2542). การพัฒนาแนวทางและศักยภาพทางการศึกษาของโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์การศาสนา.
- วิชัย ธรรมเจริญ. (2541). คู่มือการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.
กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- วิจิต นันทสุวรรณ; และจำนงค์ แรกพิณิจ. (2541). บทบาทของชุมชนกับการศึกษา "รายงาน
การศึกษาวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ:
สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538, กุมภาพันธ์-มีนาคม). ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่ายๆ
ที่บางครั้งก็พลาดได้. วารสารข่าวสารวิจัยการศึกษา. 18(3): 8-11.
- วิชุด พลรงค์. (2545). สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2547). การบริหารและจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ:
โพร์เฟซ.
- วิลาวลัย ไพโรจน์. (2540). การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2533). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). เอกสารประกอบการพัฒนา
หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหาร
การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและ
ราชกิจจานุเบกษา
- สมชาย บัวเล็ก. (2535, กุมภาพันธ์-มีนาคม). การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
ก่อน พ.ศ. 2535. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 26(3): 4-15.

- สมชาย บัวเล็ก. (2540). การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก่อน พ.ศ. 2535. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สมประสงค์ วิทย์เกียรติ; และคนอื่นๆ. (2549, มิถุนายน-พฤศจิกายน). แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. 1(1): 45-51.
- สมพงษ์ กล้าวิกรณ์. (2541). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2545, เมษายน). รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. วารสารวิชาการ. 5(4): 8-13
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). มาตรฐานการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: สืบสานพุทธศาสน์.
- (2553). ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2553, จาก <http://www.kiriwong.net/kiriwongvitaya/bbk2546.htm>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สุจินต์ กัดประสิทธิ์. (2550). การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ จักรพิสุทธิ์. (2545, มิถุนายน-สิงหาคม). การศึกษาทางเลือกของชุมชน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 27(4): 18-23.
- สุภาพร มากแจ้ง; และ สมปอง มากแจ้ง. (2542). รายงานการวิจัยการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุมาลี ทองลิมา. (2545). การศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. ถ่ายเอกสาร.
- สุระพงษ์ นามจำปา. (2553). การบริหารการศึกษายุคใหม่. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2554, จาก <http://gotoknow.org/blog/surapong2507/414216>.
- สุวรรณณี คงทอง. (2536). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ วท.บ. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- สุวัฒน์ วิวัฒน์ชานนท์. (2548). การศึกษาการมีส่วนร่วมในงานกิจการนักเรียนของผู้ปกครอง โรงเรียนเซนต์คาเบรียล. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสนห์ เจริญศักดิ์. (2547). การดำเนินการตามมาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ กลุ่มที่ 5 สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสนอ เถาว์ชาลี. (2546). การมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวภาคย์ แผลมเพชร. (2545). การศึกษาความพร้อมของสถานศึกษาและศักยภาพของบุคลากร ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). ปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา. ใน สัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาบริหารการศึกษา. หน่วยที่ 5-8. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อมรวิรัช นาครทรรพ; และคนอื่นๆ. (2545). การศึกษากับวิถีชุมชน. ใน เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วย เรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 ชุมชนชาวไทยท่ามกลางกระแส การเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อัสมะห์ อารีพงษ์. (2547). การบริหารงานวิชาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหาร การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. ถ่ายเอกสาร.
- อำภา บุญช่วย. (2537). การบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุดม เหลืองสด. (2545). การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและคุณภาพของนักเรียน ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านเก่าวิทยา จังหวัดกาญจนบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อุทัย บุญประเสริฐ. (2540). *หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: เอส ดี เพรส.
- (2542). *รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- Abrams, L.S. (2000). Planning for School Change School-Community Collaboration in a Full-Service Elementary School. *Urban Education*. 35(1): 79-103.
- Bamroong Sukphan; & Bau Ponrum. (2005). *The Benefit of Information for the Development of Quality of Life According to the Buddhist Sangha's Use of Mass Media to mproving the Status of Living life of people and Sustainable Development*. *Faculty of Journalism and Mass Communication Thammasat University*.
- Berquist. (1995). *Application and Analysis of the Intercommunity Strategic Planning Collaborative in Selected Pennsylvania School Districts*. Retrieved January 23, 2011, from www.lib.Umi.Com/dissertations/fullcit/9614179
- Foster.S.E. (1993). *TYPe of parent in vovement: Effects on parent rating of school*. (CD-Rom.Abstract from : ProQuest File: Dissertaion Abstracts Item: MM91110.
- Keith, Sherry; & Girling, Robert Henriques. (1991). *Education, Management and Participation*. Boston: Allyn and Bacon.
- George, Jennifer M.; & Jones, Gareth R. (1999). *Understanding and Managing Behavior*. 2rd ed. Boston: Addison-Wesley.
- Pauline, R. (2003). Community Participation in School Policy and Practice in Malawi. *Compare*. 33(1): 46-47. Retrieved December 5, 2010, from <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwweda/detail.nsp>
- Stribling, D. M. (1993). *Initiation of school-base management in a New Texas Elementary school : Process and product (New School)*. (CD-ROM). Abstract from : ProQuest File: Dissertaion Abstracts Item: 9315023
- Wanna Prayukvong. (2005). *A Buddhist economic approach to the development of community enterprises: a case study from Southern Thailand*. Oxford University. The Cambridge Political Economy Society.
- Wayne, Mondy R.;& Robert M. Noe. (1990). *Human Resource Management*. 4th ed. Boston Allyn and Bacun.
- Zolubos, Maureen Herley. (1998). Impact of the Education Reform Act of 1993 on assachusetts Secondary School Principals. *Dissertation Abstracts International*. 8(10): 3799-A; April.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

1. ดร.พระราชธรรมเวที (โกเมส เขมธมโม)	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
วัดราชโอรสาราม
2. พระมหาสุชาติ อนาลโย	เลขาเจ้าอาวาส
วัดราษฎร์บูรณะ (ช่างให้)
3. พระมหาสร้อย ธิทธิเมธี	เลขาเจ้าอาวาส
วัดเอี่ยมวรนุช
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ	กรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษา
มหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง	อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม
เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามทั้งหมด มี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับสภาพเป็นจริงของการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใน 4 ด้าน คือ 1) วิชาการ 2) งบประมาณ 3) บุคลากร และ 4) บริหารงานทั่วไป

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ คำตอบของท่านเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารการศึกษาในระดับสูงขึ้นในการพิจารณากำหนดนโยบาย วางแผน และพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อไป

ขอขอบคุณอย่างสูงที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

พระมหาเต็ม โทบุรี

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. สถานภาพ

- () ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา
 () ประธานชุมชน
 () สมาชิกชุมชน

2. โรงเรียน

3. การศึกษาสูงสุดของท่าน

4. ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการศึกษา ปี
 (โปรดบดเศษของปีที่เท่ากับหรือมากกว่า 6 เดือน เป็น 1 ปี)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพเป็นจริงการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน

พระปริยัติธรรมใน 4 ด้าน คือ 1) วิชาการ 2) งบประมาณ 3) บุคลากร และ 4) บริหารงานทั่วไป

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับสภาพเป็นจริง
 มากน้อยเพียงใดในบริบทโรงเรียนของท่าน

ตัวอย่าง

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับสภาพเป็นจริง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านวิชาการ					
1	โรงเรียนมีการจัดทำรายงาน การเผยแพร่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร สถานศึกษาให้ชุมชนได้รับรู้		✓			

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับสภาพเป็นจริง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านวิชาการ					
1	โรงเรียนมีการจัดทำรายงาน การเผยแพร่ การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตร สถานศึกษา					
2	โรงเรียนมีแผนกลยุทธ์ที่ระบุถึงการนำ แหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียน การสอน					
3	โรงเรียนมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ พระปรีดีธรรม					
4	มีการหาข้อมูล สภาพปัญหาและ ความต้องการของชุมชน จากผู้เกี่ยวข้อง เช่น กรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ คนในชุมชน นำมาจัดทำเนื้อหาความรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่น					
5	มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น					
6	มีการสำรวจแหล่งบริการสื่อและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ครูและผู้เรียน สามารถใช้ประโยชน์ได้					
7	ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตรและการตัดสินใจเกี่ยวกับ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา					
8	วิทยากรและปราชญ์ชาวบ้าน ให้ความร่วมมือมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน					
9	โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากแหล่งสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สำหรับการเรียนการสอน					

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับสภาพเป็นจริง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10	โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน					
11	โรงเรียนให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะและความเห็นของชุมชนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่จัดการเรียนการสอน					
12	โรงเรียนมีการวางแผน ประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษาไม่น้อยกว่า 2 แห่ง					
13	โรงเรียนมีการนำผู้เรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง					
14	โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ องค์กรเอกชนคนในชุมชน เพื่อหาความร่วมมือทางวิชาการ					
15	ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่างๆ มีผลงานจากการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่					
	ด้านงบประมาณ					
16	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์แหล่งทรัพยากรบุคคล หน่วยงานองค์กรที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน					
17	โรงเรียนมีการเชิญกรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาปัจจัยเพื่อพัฒนาโรงเรียน					

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับสภาพเป็นจริง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
18	โรงเรียนมีการรับฟังข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรร งบประมาณของโรงเรียน					
19	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนใน ชุมชนมีส่วนช่วยวางแผน จัดกิจกรรม รายได้ ระดมทุน แร้งงาน จัดสรร และ ดูแลการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียน					
20	โรงเรียนได้งบประมาณจากรัฐ เอกชน องค์กรต่างๆ เป็นทุนการศึกษา อาหาร กลางวัน อาหารเสริม (นม) สำหรับ ผู้เรียน เพียงพอ					
21	โรงเรียนได้งบประมาณจากรัฐ เอกชน องค์กรต่างๆ สนับสนุนงานห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ สื่อการเรียน เพียงพอ					
22	โรงเรียนมีการรายงาน เผยแพร่ข้อมูล การใช้จ่ายเงินงบประมาณ และเงินบริจาค เพื่อการศึกษา					
23	โรงเรียนรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดหาผลประโยชน์ในสินทรัพย์ ของโรงเรียน					
24	มีการเผยแพร่การจัดหาผลประโยชน์ ในสินทรัพย์ของโรงเรียน เช่น ติดประกาศ ประกาศทางหอกระจายข่าวของวัด และชุมชน					
25	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนใน ชุมชน มีส่วนช่วยในการจัดหาผลประโยชน์ จากทรัพย์สินของโรงเรียน					

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับสภาพเป็นจริง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
26	โรงเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลืองานด้านต่างๆ ของโรงเรียน					
27	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องตัวแทนคนในชุมชน ให้ความสนใจบริจาคเงินและสิ่งของสนับสนุนงานของโรงเรียน					
28	โรงเรียนมีการจัดทำรายงาน การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการรับบริจาคเงิน สิ่งของช่วยเหลือโรงเรียน					
29	โรงเรียนมีการจัดทำป้ายชื่อ รูปภาพ หรือการประกาศเกียรติคุณของผู้มีอุปการคุณในบริเวณโรงเรียน					
	ด้านบุคลากร					
30	บุคลากรในสถานศึกษามีความสามารถในการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชนในโอกาสต่างๆ					
31	ผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียนได้ร่วมเป็นกรรมการ หรือคณะทำงานในงานขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน					
32	ผู้บริหาร/บุคลากรในโรงเรียนร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ					
33	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องตัวแทนคนในชุมชนมีส่วนช่วยชี้แนะสรรหาวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยสอน					

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับสภาพเป็นจริง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
34	โรงเรียนมีการเผยแพร่ข้อมูล การประกาศเกียรติคุณวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านที่มาช่วยสอน					
35	โรงเรียนมีการจัดทำรายงาน การเผยแพร่ยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรของโรงเรียน					
36	โรงเรียนมีการเชิญผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชน เข้าร่วมพิธี ยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรของโรงเรียน					
37	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องตัวแทนคนในชุมชนมีส่วนกำหนดแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรของโรงเรียน					
38	โรงเรียนมีการสำรวจความคิดเห็น การรับฟังข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสวัสดิการของครูและบุคลากร					
39	โรงเรียนมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการของครูและบุคลากรของโรงเรียนผ่านทางช่องทางต่างๆ					
40	โรงเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร					
41	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องตัวแทนคนในชุมชนมีส่วนสนับสนุนการจัดสวัสดิการของครูและบุคลากรของโรงเรียน					

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับสภาพเป็นจริง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านบริหารทั่วไป					
42	กรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน					
43	โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากกรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องในการ วางแผน การจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ ประจำปีของโรงเรียน					
44	กรรมการสถานศึกษาได้เห็นชอบ/อนุมัติ แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี ของโรงเรียน					
45	โรงเรียนมีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีที่ได้จัดทำไว้					
46	โรงเรียนมีทะเบียนข้อมูลบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่ให้การสนับสนุน สถานศึกษา					
47	โรงเรียนมีข้อมูลสารสนเทศ ด้านทรัพยากรชุมชนที่ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน					
48	โรงเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ รณรงค์กิจกรรม ทางการศึกษาของโรงเรียน					
49	โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธ ศาสนา วันสำคัญของชาติของโลก ทางช่องทางต่าง ๆ					
50	โรงเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธ ศาสนา วันสำคัญของชาติ ของโลก					

ข้อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับสภาพเป็นจริง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
51	โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ ของโลก					
52	โรงเรียนมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน					
53	กรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนมีส่วนเสนอแนะ ตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน					
54	โรงเรียนมีการประกาศเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียน					
55	กรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนรับรู้ การเลือกตั้งประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียน					
56	โรงเรียนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาใช้ห้องสมุดที่อ่านหนังสือ ที่พักผ่อน ออกกำลังกาย					
57	โรงเรียนอำนวยความสะดวกด้านสถานที่วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดอบรมวิชาชีพ บริการแก่ชุมชน					
58	โรงเรียนเป็นแกนนำของชุมชนในการจัดกิจกรรมด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการกีฬา					

2. ข้อเสนอแนะด้านงบประมาณ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะด้านบุคลากร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะด้านบริหารงานทั่วไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการให้กับชุมชน
อย่างไร

.....

.....

.....

2. ด้านงบประมาณ

2.1 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ
อย่างไร

.....

.....

.....

2.3 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายการเงิน เพื่อดูแล
งบประมาณและการใช้จ่ายของโรงเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

3. ด้านบุคลากร

3.1 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมอย่างไรในการสรรหาและคัดเลือกผู้นำที่จะมาช่วย
ประสานงานระหว่างชุมชนและโรงเรียน

.....

.....

.....

3.2 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมอย่างไรในการอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

4. ด้านบริหารทั่วไป

4.1 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการการจัตสภาพแวดล้อมให้กับโรงเรียน อย่างไร

.....

.....

.....

4.2 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ของโรงเรียน
อย่างไร

.....

.....

.....

4.3 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมในวันหยุด หรือวันสำคัญ
ทางศาสนาอย่างไร

.....

.....

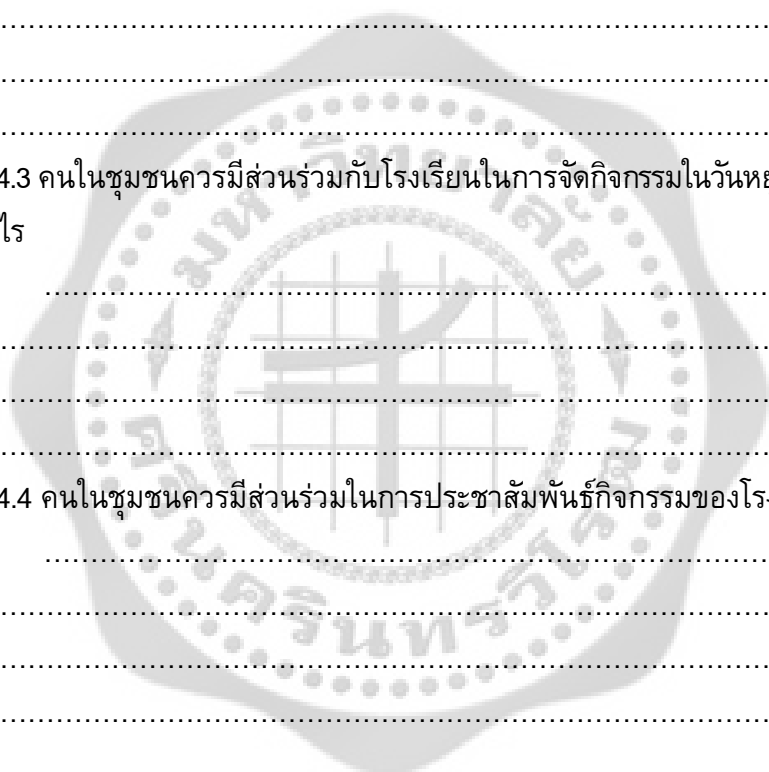
.....

4.4 คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล พระมหาเต็ม โทบุรี
 วัน เดือน ปีเกิด 3 ธันวาคม 2511
 สถานที่เกิด อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน วัดบางขุนเทียนนอก 1 หมู่ 7 แขวงบางขุนเทียนนอก
 เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร 10150
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน รองเจ้าอาวาสวัดบุพพนิมิต อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน วัดบางขุนเทียนนอก เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2538 เปรียญธรรม 3 ประโยค
 จาก สำนักเรียนคณะจังหวัดปัตตานี วัดราษฎร์บูรณะ (ข้างให้)
 พ.ศ. 2543 นักรธรรมเอก
 จาก สำนักเรียนคณะจังหวัดปัตตานี วัดราษฎร์บูรณะ (ข้างให้)
 พ.ศ. 2544 มัธยมศึกษาตอนปลาย
 จาก โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. 2548 พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาพระพุทธศาสนา
 จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. 2554 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา
 จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร